T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE YAŞ MEYVE VE SEBZE ÜRETİMİ, İHRACATI, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hazırlayan

Ayhan GÜRBÜZER

Danışman

Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU

Konya, 2008

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YAŞ MEYVE VE SEBZE ÜRETİMİ, İHRACATI, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ayhan GÜRBÜZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

Bu tez …… tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Lütfi PIRLAK	**Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU**
(Üye)	**(Danışman)**

Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK
(Üye)

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE YAŞ MEYVE VE SEBZE ÜRETİMİ, İHRACATI, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ayhan GÜRBÜZER

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU
2008, Sayfa : 149

Jüri: Prof. Dr. Lütfi PIRLAK
Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU
Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK

Türkiye yaklaşık 40 milyon ton yaş meyve ve sebze üretimi ile dünyanın önemli üretici ülkelerinden birisidir. Ancak, ihracatımızın üretime oranı %4 civarındadır. İhracata konu olan yaş meyve ve sebzelerin, uluslararası piyasalarda talep edilen standartlara uygun kalitede ve miktarda üretilmesi, uluslararası pazarlarda talep gören çeşitlerin üretiminin yaygınlaştırılması, hasat, depolama ve taşıma ile ilgili sorunların giderilmesi, ürün izlenebilirliği ve ürün güvenliği gibi son zamanlarda önem kazanan konuların ülkemizdeki uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte yaş meyve ve sebze ihracatının toplam ihracatımız içindeki payının artacağı söylenebilir. Bu çalışmada, Türkiye yaş meyve ve sebze üretiminden pazara kadar yer alan aşamalarına genel bir bakış yapılmış, belirlenen sorunlara bazı çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: yaş meyve sebze, üretim, depolama, taşıma, ihracat

ABSTRACT

MS Thesis

FRESH FRUIT AND VEGETABLE PRODUCTION AND EXPORTATION IN TURKEY, PROBLEMS FACED AND SOLUTION PROPOSALS

Ayhan GÜRBÜZER

Selcuk University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Horticulture

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU
Year, 2008 Page : 149

Jury: Prof. Dr. Lütfi PIRLAK
Asst. Prof. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU
Asst. Prof. Dr. Mithat DİREK

Turkey is one of the important fresh fruit and vegetable producer country with approximately 40 million tons of production. But the rate of our exportation over production is approximately 4%. It can be said that the portion of fresh fruit and vegetable exportation in our total exportation will increase together with spreading out of the applications like the production of the fresh fruit and vegetable in demanded standards in quality and amount, widespread production of demanded products in international markets, harvest, solving the problems of storing and transportation, product followability and reliability. In this study, general view of the stages from production to market of the fresh fruit and vegetables of Turkey were presented and solution proposals were given on certain problems.

Keywords: Fresh fruit and vegetable, production, storage, transportation, exportation

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışması olarak hazırlanan bu çalışmada Türkiye'nin yaş meyve ve sebze üretimi ile ihracatının durumu, ihracatçı firmaların yapısı ve yaş meyve ve sebze sektöründeki gelişmeler incelenmiştir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü verileri kullanılarak dünya ve Türkiye açısından, sektöre genel bir bakışın anlatıldığı bu çalışmada sektörün mevcut durumu, yıllar itibariyle ve ürün bazında gerçekleşen üretim ihracat rakamları, üretimden pazara kadar olan süreçte sektörün sorunları ele alınmış ve önerilere yer verilmiştir. Çalışmanın güncel verilerle sağlıklı bir şekilde ele alınabilmesi için ihracatçı firmalardan örnekleme yoluyla seçilenlere anket çalışması yapılarak elde edilen sonuçlarla karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

Konuya ilgi duyanların güncel verilere ulaşabileceği bu çalışmanın faydalı olması temennisiyle, tez çalışmasının hazırlanmasında benden yardımlarını esirgemeyen tez danışmanı hocam Bahçe Bitkileri A.B.D. öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı KALYONCU'ya, Bahçe Bitkileri A.B.D. Başkanı Prof. Dr. Lütfi PIRLAK'a, Tarım Ekonomisi A.B.D. öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK'e, bu çalışmada önemli bir yer tutan anket formlarının doldurulması sırasında bana destek olan meslektaşlarım Taner AKSOY, R.Talat GÜÇSAV ve Necdet ÇETİN'e, çalışmanın başından sonuna kadar sabırla, bana tecrübelerini aktaran kadim dostum Veli YALIN ve Ali Osman ÇIBIKDİKEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Geleceğimiz olan çocuklarımızla ilgilenerek sakin bir çalışma ortamı hazırlayan eşim Gülseren'e, çocuklarım İrem, Elif ve Emir'e kucak dolusu sevgiler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
1. GİRİŞ **1**
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI **4**
3. MATERYAL METOT **11**
3.1. Materyal **11**
3.2. Metot **11**

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI **13**
4.1. Meyve Ve Sebze Üretimi 13
4.1.1. Dünya Meyve Üretimi 17
4.1.2. Dünya Sebze Üretimi 22
4.1.3. Türkiye Meyve Üretimi 26
4.1.4. Türkiye Sebze Üretimi 27
4.2. Meyve Ve Sebze İhracatı 28
4.2.1. Dünya Meyve İhracatı 28
4.2.2. Dünya Sebze İhracatı 28
4.2.3. Türkiye Meyve İhracatı 29
4.2.4. Türkiye Sebze İhracatı 35
4.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 39

5. TARTIŞMA **67**
6. SONUÇ VE ÖNERİLER **73**
7. KAYNAKLAR **75**
8. EKLER **77**
EK- A. ANKET FORMU **78**
EK- B. ÇİZELGELER **88**
EK- C. ŞEKİLLER **135**

1. GİRİŞ

Türkiye bir tarım ülkesi olma özelliğini korumasına karşın, 1980'li yıllarda bitkisel ürünler yönünden kendi kendine olan yeterliliğini yitirmiş durumdadır. Ülkemiz gerek toprak ve su kaynakları potansiyeli yönünden, gerekse çok farklı mikroklimalar yönünden pek çok bitki türünü yetiştirme imkânına sahiptir. Sahip olduğu bitki (flora) ve hayvan çeşitliliği (fauna) açısından da dünyadaki diğer ülkelere göre çok şanslı konumda olan Türkiye, tarımsal yönden istenilen seviyeye ulaşamamıştır (Anonim, 2004b).

Yaş meyve ve sebze sektörü, insan beslenmesi ve değişik kullanım imkânları yanında yaygın tüketime bağlı olarak önemli bir sektör durumunda genel ekonomi içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin birçok bölgesi ekolojik şartların uygunluğu nedeniyle meyve ve sebze yetiştiriciliğinde kaliteli üretim yapacak şartlara sahip durumdadır (Anonim, 2006c).

Tarım ürünleri içinde dünyada ticareti yapılan ürün guruplarından, yaş meyve ve sebzelerin insan sağlığı ve beslenmesi açısından önemi büyüktür. Yaş meyve ve sebze kavramı; taze olarak kullanıma sunulan ürün formlarını ifade etmektedir. Bu ürünlerin yetiştirilmesi, toplanması, işlenmesi, sınıflandırılması, depolanması ve iç ve dış satımı gibi faaliyetlerin tümü yaş meyve ve sebze konuları arasında yer almaktadır. Türkiye önemli bir yaş meyve ve sebze üreticisidir. Ancak yeterli altyapı ve organizasyonun olmayışı %25'lere varan bir üretim kaybına yol açmaktadır (Anonim, 2006a).

Türkiye, yaklaşık 40 milyon ton yaş meyve ve sebze üretimi ile dünyanın önemli üretici ülkelerinden birisidir. Ancak yaş meyve ve sebze ihracatının üretime oranı %4 civarındadır (Anonim, 2007).

İhracatın üretime oranla çok düşük seviyelerde seyretmesinin en önemli nedenleri; ürünlerin gıda sanayinde hammadde olarak kullanılması ve yurtiçinde

tüketilmesi ile ihracata konu olan yaş meyve ve sebzelerin, uluslararası piyasalarda talep edilen standartlara uygun kalitede üretilememesi olduğu söylenebilir (Koç, 2005).

Meyve ve sebzeler doğru zamanda ve doğru şekilde hasat edilemediği gibi, yeterli ve nitelikli depolama da söz konusu değildir. Taze tüketime yönelik olarak iç piyasaya sunulan ürünler ambalajsız ve soğuk zincirsiz taşınmakta, bu sırada ürün kayıpları yaşanmaktadır (Anonim, 2004b).

Meyve ve sebze ihracatında kalite ve sürekliliğin sağlanması çözüm bekleyen en önemli sorundur. Bunun yanında tanıtım, ürün ve marka geliştirilmesine öncelik verilmesi, pazarlama zincirinin ürünün gerektirdiği şekilde planlanması, alıcı piyasada kalıcılığın hedeflenmesi ve alıcı ülkenin dış ticaret kurallarının sıkı bir şekilde takip edilmesi de önem arz etmektedir. Dış pazarların talepleri doğrultusunda, istenen çeşitte ve yeterli miktarda üretim yapılamamaktadır. İhraç edilebilecek kalitede üretim yapmak yerine üretim fazlasının ihraç edilmesine çalışılmaktadır. Rakip birçok ülkeye göre meyve yetiştiriciliğinde Türkiye'de erkenci çeşitlerin yetiştirilebilmesi özellikle ihracat açısından büyük bir avantajdır (Anonim, 2004a).

Tarım sektöründe üretimden pazarlama aşamasına kadar yeterli istatistik verilerin olmaması, bir başka ifade ile istatistik bilgilerinin ihtiyaç duyulan zamanda doğru olarak temin edilememesi nedeniyle iç ve dış pazar ihtiyaçları tam tespit edilememektedir. Türk tarım ürünlerinin ve ihracatçılarının dünya piyasalarında rekabet gücü kazanmaları açısından uluslararası piyasalara uzanan bir organizasyon içine girilmelidir. Ayrıca mevcut pazarlarda payımızın arttırılması ve yeni pazarlara girilebilmesi amacıyla pazar araştırmaları yürütülmelidir. Çeşit seleksiyonu yapmak suretiyle özellikle dış pazarların aradığı ürünlerini yeterli miktarlarda üretimi teşvik edilmelidir. Verimliliği arttıracak yeni teknolojilerin yanı sıra kaliteli tohum, yüksek verimli çeşitler, uygun girdi kullanımı yoluyla birim alandan elde edilen ürün miktarının arttırılması gerekmektedir.

Üretimden pazarlama aşamasına kadar uygulanacak bilinçli ve planlı bir programla ihracat gerek miktar gerekse değer olarak artırılabilecektir. Bu amaçla yaş meyve ve sebze ihracatının başarısını engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. İhracata yönelik hazırlanan yaş meyve ve sebze partilerinin, üretimden sofraya kadar geçen süre içinde miktar ve kalite ile ilgili kayıpların en aza indirilmesi, kalitenin korunması ve tüketiciye en iyi durumda ulaştırılabilmesi için gerekli şartların oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye yaş meyve ve sebze sektörünün uluslararası pazarlarda rakipleri karşısında fiyat, kalite ve güvenilirlik açısından rekabet edebilmesine imkân verecek olan şartların bir an önce hayata geçirilmesi önemli ve gereklidir. Ürün çeşidi ve kalitesi açısından uluslararası standartlara ve tüketici tercihlerine uygun üretim yapılamaması, ürünlerimizin Avrupa pazarlarında ikame ürünler olarak görülmesi sonucunu doğurmaktadır. Kaliteli ve verimli meyve ve sebze tohumculuğunun geliştirilmesi, ürün çeşitlenmesine gidilerek uluslararası pazarlarda talep edilen ürünlerin üretilmesi rekabet açısından birinci derecede önemlidir. Yaş meyve ve sebze üretiminde birçok çeşitte söz sahibi olan Türkiye'de yaş meyve ve sebze sektörünün ihracattan aldığı payın artırılması için yukarıda sayılan faktörlerin ülke genelinde incelenmesi, sorunların tespit edilerek çözüm önerilerinin geliştirilmesi ülke kalkınması ve gelişmişlik açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile ürün kayıplarının azaltılmaya çalışılması ve bu amaç doğrultusunda, Türkiye'nin yaş meyve ve sebze ihracatının toplam ihracat içindeki payının artırılması için gerekli olan kaliteli ve verimli üretim, hasat, soğuk muhafaza, sınıflandırma, ambalajlama, etiketleme, soğuk taşıma ve dış pazarlama ile ilgili altyapının iyileştirilmesi, üretici, ihracatçı ve üretici ihracatçıların bilinçlendirilmesi, konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına düşen görevler ile sorunların tespiti ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bahçe ürünlerini AB standartlarına ulaştırmak için derim sonrasında alınması gereken önlemler, derim ve derim sonrası kayıpların en aza indirilmesi ve Avrupa Birliği sürecinde ihracata yönelik ürünlerde derim ve derim sonrası aşamalarda uyulması gereken kurallar EUREPGAP adı verilen bir protokol ile açıklanmıştır. EUREPGAP protokolünde yer alan derim ve derim sonrası uygulamalar; sağlığa uygunluk, ambalaj, derim sonrası kimyasalları ve derim sonrası yıkama kurallarını içermektedir. Dünyanın sayılı yaş meyve ve sebze üreticilerinden olan ülkemizin bu sektörde yaşadığı en önemli sorun, yeterli miktarlarda kaliteli ürün temin edememesidir. Derim sonrasında alınacak teknolojik önlemler bahçe ürünlerinin sağlıklı olmasını ve mevcut kalitelerinin korunmasını sağlayarak ürün kayıplarını önemli ölçüde azaltacaktır. Avrupa Birliği'ne uyum sağlamaya çalışan ülkemizde değişen dünya şartlarına uygun, çevreye en az zarar verecek, gıda kalitesi ve güvenliği konusunda müşteri güvenini maksimum düzeyde sağlayan ve koruyan, kayıpları azaltan ve pazarda bir süreklilik içinde bulunabilmesine imkân veren derim sonrası teknolojilerinin kullanılması gerekmektedir (Ağar, 2002).

EUREPGAP protokolü, bahçe ürünlerinin (meyve, sebze ve kesme çiçek) dünyadaki üretimini en iyi şekilde yapabilmek için geliştirilen ve mutlak gerekli temel esasları içeren İyi Tarım Uygulamaları (İTU) (Good Agricultural Practices - GAP)çerçevesini belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Bu belge Avrupa'daki lider perakendeci organizasyonların kabul ettikleri minimum standartları içermektedir. Ülkemiz yaş meyve ve sebze ihracatının önemli sorunlarına çözüm olabilecek ve ülkemizin gelişmiş Avrupa ülkelerine daha fazla ürün satabilmesine imkan verecek bu protokolün hızlı bir şekilde üreticilerimiz ve ihracatçılarımız tarafından benimsenerek gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Protokolün, eğitim aşaması ve uluslararası akreditasyonu olan şirketler tarafından kontrol ve sertifikasyon işlemlerinin tamamlanması olarak iki aşamada hayata geçirileceği belirtilmiştir (Ağar, 2003).

Bahçe ürünlerinin muhafazası ve pazarlanmasında ürün kayıplarının azaltılması için teknik imkânların kullanımının ülkemiz yararına olacağı görüşünden hareketle, hasat öncesi uygulamalarla başlayan sürecin tüketiciye kadar izlenmesi ve karşılaşılan sorunların ivedilikle çözülmesinde toplumun her kesimine önemli görevler düştüğünü söylemek mümkündür. Dış ticaret rakamlarının ihracat gelirlerinin ithalatı karşılama oranının küçüldüğü yönündeki göstergeleri, bağ ve bahçe ürünlerinin kalite kayıplarına yol açmayacak muhafaza ve pazarlama tekniklerini kullanarak ihracatının artırılmasını gerekli kılmaktadır. Dış satımın artırılması gayretlerinin desteklenmesi ve etkin önlemlerin alınmasına yönelik politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizin bahçe bitkileri yönündeki zenginliğinden yararlanmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile üretici ve pazarlayıcı kuruluşlar arasında güçlü bir işbirliğinin oluşturulması ile bazı engeller kolayca aşılabilecektir (Anonim, 2002).

Yıllar itibariyle incelendiğinde, tarımsal ürün ihracatımızın ağırlıklı olarak meyve, sebze ve işlenmiş tarım ürünlerinden oluştuğu görülmektedir. Ancak, ülkemizde dış pazarların talep ettiği şekilde tarımsal ürün üretilmesi konusunda sıkıntılar bulunmaktadır. Dış pazarlarda talep edilen çeşit ve türlerin tespitini müteakip, ilgili kurumlar tarafından bu türlerin fide veya tohum halinde yetiştirilmesi sağlanarak, üreticiye satışının danışmanlık hizmetleri ile birlikte sağlanması yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Dış pazar taleplerine uygun üretim yapılabilmesi için üretici-ihracatçı arasında sözleşmeli üretimi de içine alan bir iletişim ve bütünleşme sağlanmalıdır. Ancak üretimi teşvik edebilmek ve yönlendirebilmek amacıyla ihracat desteklerinden üreticiye bir destekleme yapılmalıdır (Anonim, 2004a).

Türkiye sahip olduğu çevreyle ilgili şartların uygunluğu nedeniyle bahçe bitkileri üretimi açısından dünyada önemli ülkeler arasında yer almaktadır. İşlenen tarım arazisinin %12.69'u bahçe bitkileri tarımında kullanılmakta olmasına karşın bahçe bitkilerinin bitkisel üretim değerindeki payı ise % 55.76'dır. Bahçe bitkileri dış satım açısından da büyük önem taşımaktadır. Tarım ürünleri dış satım değerinin yaklaşık yarısı bahçe bitkileri üretiminden sağlanmaktadır. Ancak bahçe bitkileri dış

satım miktarının üretim miktarına oranı düşüktür. 2000 yılı değerleriyle dış satım oranı yaş meyvede % 3.02 ve yaş sebzede % 1.45 olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2004b).

Türkiye ihracatında yaş meyve ve sebze ihracat potansiyeli ile bu ürünlerin taşınması, ihracatımızın yapısı ve gelişmesi içerisinde yaş meyve ve sebze sektörünün incelenmesi, ihracatımız açısından önemi ve gerekliliğinin ortaya konulması ülke ekonomisi açısından önemlidir. Türkiye'nin dış pazarlarda kabul gören ve tüketici tercihlerine uygun çeşitleri üretememesi, pazarlama organizasyonu, fiyatlandırma ve dağıtım konularındaki sorunların tespiti ve çözümü sektörel gelişme açısından gerekli olup, dış pazarlarda rekabet edebilmek için bu sorunların ivedilikle çözülmesi önem arz etmektedir (Cop, 1988).

Çınar'a (1981) göre, pazarlamanın önemli bir fonksiyonu olan standardizasyon ihracatı etkileyen bir niteliğe sahiptir. Yaş meyve ve sebze ihracatında ürünün ve ambalajının öngörülen standartlara uygun hazırlanması halinde ülkemiz ihracatının artacağı mümkün görülmektedir. Tarım ürünleri içerisinde en çabuk bozulan, tüketiciye doğrudan sunularak kısa sürede tüketilen yaş meyve ve sebze için ise standartlaştırma daha büyük bir önem taşımaktadır. Yaş meyve ve sebzenin Gayri Safi Milli Hasıla ve Türkiye ihracatındaki önemli payı nedeniyle, bu sektörün pazarlama ve standardizasyon ile ilgili sorunları ürün, ambalaj, hasat sonrası muhafaza, nakliye konuları bütün olarak değerlendirilmeli ve uluslararası pazar niteliklerine göre geliştirilmelidir.

Türkiye'nin yaş meyve ve sebze ihracatının, toplam ihracat içindeki payının artırılması için gerekli olan kaliteli ve verimli üretim, yaş meyve ve sebzenin muhafazası, pazarlama esnasında ortaya çıkan sorunların asgariye indirilmesi, yaş meyve ve sebzenin dış pazarlanması ile ilgili altyapının iyileştirilmesi ihracatçıların eğitimi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına düşen görevlerin yerine getirilmesi ile mümkün olacaktır. İhracata yönelik hazırlanan yaş meyve ve sebzelerin, ihracatçıdan ithalatçıya ulaşmasına kadar geçen süre içerisinde ortaya çıkan miktar ve nitelikle ilgili kayıpların minimuma indirilmesi, kalitenin korunması ve ürünlerin hak ettiği

fiyatları bulabilmesi yapılacak ön soğutma, soğuk muhafaza (depolama) ve soğuk taşıma işlemlerinin uygun koşullarda sürdürülmesinin sağlanacağı bir yapı oluşturulması gerekmektedir (Çolak, 2002).

Gezginç ve ark.'na (2005) göre, yaş meyve ve sebzeler hasat öncesi ve hasat sonrası dönemde fizyolojik, patolojik ve mekanik nedenlerle kalite ve kantite kaybına uğramaktadır. İnsan beslenmesinde ve dünya ekonomisinde önemli yeri bulunan yaş meyve ve sebzelerin kalitesinin korunması ve düşük kaliteli ürünlerin diğerlerinden ayrılması önem kazanmaktadır.

Ülkemizin tarım sektörü içerisinde bitkisel ürünler üretiminde ve dışsatımında önemli bir yeri olan yaş meyve ve sebze sektörünün Avrupa Birliği ülkelerine yönelik dış pazarlama sorunları bulunmaktadır. Türkiye'nin yaş meyve ve sebze üretim potansiyelini iyi bir şekilde değerlendirebilmesi ve çok önemli bir pazar olan Avrupa Birliği ülkelerinde pazar payını artırabilmesi için, rakip ülkelerin dışsatım politikalarının iyi analiz edilmesi, pazar boşluklarını değerlendirecek şekilde üretimin yönlendirilmesi, ihracatçı firmalar ve üretici birliklerinin teknik ve ekonomik yönden güçlendirilmesi, taşımacılık hizmetlerinin iyileştirilmesi, milli bir markanın oluşturulması ve ambalaja gereken önemin verilmesi gerekmektedir (Koç, A.1990).

Yaş meyve ve sebze sektörü üretim ve dış ticaret olarak Türkiye ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye ve dünya üretim ve dış ticaret istatistiklerinin yıllar itibariyle analiz edilerek takip edilmesi ülke ekonomisi açısından önem taşımaktadır. Üretim miktarı, endüstri kalitesi, altyapı ve kullanılan girdiler, finans ve pazar şartları olarak adlandırılan dünyada kabul görmüş rekabet kıstasları doğrultusunda ülkemiz yaş meyve ve sebze sektörünün yapılandırılması gereklidir (Koç, D. 2005).

AB uyumlaştırılmış ambalajlama ve etiketleme standartları Türkiye'nin yaş meyve ve sebze ihracatını etkileyecek konular arasında yer almaktadır. Ambalajlama ve etiketleme standartları kapsamında, ihracatı yapılan ürünler ile ihracatta kullanılan

ambalaj örnekleri üzerinde durulması gereken önemli konulardır. Ülkemiz yaş meyve ve sebze sektörünün bu konularla ilgili olarak yapısal sorunları vardır. Ürünlerin pazarlarda son tüketim noktalarına ulaşıncaya kadar ekonomik ve ticari değerlerini kaybetmemeleri için en uygun ambalaj malzemesi içerisinde muhafaza edilmesi gerekir. Bunun yanı sıra uluslararası ticaret kapsamında hiçbir ülke sağlık şartlarına uymayan ürün ve içinde bulundukları ambalajlarının ithaline izin vermeyecektir. Bu sebeplerden dolayı ambalajlama şekilleri ve ambalaj çeşitlerinin önemi büyüktür (Küçükkoca, 1996).

Türkiye'de ve Çukurova Bölgesinde turunçgil ihracatı ve üretimindeki gelişmeler incelendiğinde turunçgil ihracatçıları için en önemli problemlerin; üretim ve işleme maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle ihracat fiyatlarının yüksek oluşması ve dış pazarlarda rekabet edebileceği kalite standartlarına ulaşamaması olduğu söylenebilir. Avrupa Birliği'nde uygulanan kalite standartları ve politikalar ile rakip ülkelerin organizasyon yapıları incelenerek bu ülkelerde uygulanan çeşitli turunçgil pazarlama organizasyon yapılarının benzeri bir organizasyonun (bord, birlik veya kooperatif çatısı altında) oluşturulması, ülkemizde turunçgil sektörü sorunlarının aşılmasında önemlidir (Mutlu, 2001).

Yaş meyve ve sebzelerin üretim, iç ve dış pazarlama yöntemleri ile karşılaşılan sorunların ele alınması ve bu konulara çözüm üretilmesi iç ve dış satım açısından önem taşımaktadır. Ülke ekonomisi açısından önem arz eden yaş meyve ve sebze üretimi, iç pazarlama ve dış pazarlama şeklinde değerlendirilmeli ancak ağırlığın dış pazarlamaya verilmesi önemli bir üretici konumunda olan Türkiye'nin bu ürünleri ihraç edebilmesi ve uluslararası rekabette yer alabilmesi için önem arz etmektedir. Türkiye'nin yaş meyve ve sebze üretiminin giderek arttığı ancak bu artışın düzenli olmayıp gelişigüzel olduğu, bunun yanında da kalitenin yetersizliğinin ihracatımızı olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle bir üretim planının hazırlanıp en kısa sürede kademeli olarak uygulanması bu sakıncaları ortadan kaldıracaktır. Üretim planlaması ile hangi ürünün nerede ve ne kadar üretileceği belirlenirken kalite açısından ürünün iç ve dış pazarlara uygun olarak üretilebilmesine imkân verecektir. Bununla birlikte yaş meyve ve sebze

pazarlamasında soğuk muhafaza, paketleme, standardizasyon ve soğuk taşıma şartlarının iyileştirilmesi sektörün geleceği açısından önem taşımaktadır (Nakip, 1983).

Özdoğan'a (1997) göre Türkiye'nin yaş meyve ve sebze üretimi ve üretim sorunları, toplam ihracat içinde tarım ürünleri ihracatı ve tarım ürünleri ihracatı içerisinde yaş meyve ve sebze ihracatının payı üzerinde durulması gereken önemli konulardır. Yaş meyve ve sebze üretiminin çeşitlere ve ülkelere göre dağılımı incelendiğinde dünyanın en önemli üreticileri arasında olan ülkemizin bu potansiyelini çok iyi değerlendiremediği görülmektedir. Yaş meyve ve sebzenin fiyatlandırma, dağıtım, satın alma ve satma faaliyetleri ile yaş meyve ve sebzenin ambalajlanması, standardizasyonu, depolanması ve taşınması ile ilgili sorunların tespiti ve çözümü sektörün gelişimi açısından gereklidir. Türkiye yaş meyve ve sebze de üretimin ve ihracatın artırılması ve bu potansiyelin iyi bir şekilde değerlendirilebilmesi, üretim ve pazarlama alanlarında birçok yeni düzenlemenin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Küçük işletmelerin büyük tarımsal işletmeler haline dönüştürülebilmesi için birlikler ve kooperatifler çatısı altında toplanması, paketleme evlerinin soğuk depolama, ön soğutma, sarartma, fümigasyon tesisleri ile birlikte kurulmasının özendirilmesi gereklidir. Depolama ve taşıma faaliyetlerinin de ürünün muhafazası ve kalite kayıplarının en az düzeyde tutacak şekilde organize edilmesi ve bu şekilde pazara ulaştırılması ile ülkemiz yaş meyve ve sebze ihracatı ve döviz girdisinin artacağını söylemek mümkündür (Özdoğan, 1997).

Türk'e (2005) göre yaş meyve ve sebzenin yakın ve uzak pazarlara herhangi bir kalite kaybına uğramadan ulaştırılması dış satımda söz sahibi olmanın olmazsa olmaz şartıdır. Ürünün nasıl ki hasatı, depolanması ve ambalajlanması pazarlamada öncelikli konulardan ise yaş meyve ve sebzenin taşınması da aynı derecede önemi haizdir.

Yaş meyve ve sebzenin yakın ve uzak pazarlara herhangi bir kalite kaybına uğramadan ulaştırılması, ülkemizin sahip olduğu imkânlar ve coğrafik konumu da göz önünde bulundurulduğunda üzerinde hassasiyetle durulması ve geliştirilmesi gereken bir konudur. Ayrıca karayolu ve denizyolu taşımacılığında yeni yaklaşımlar geliştirmek, konu ile ilgili her kişi ve kuruluşun görevi olup Avrupa Birliği hazırlıklarını gecikmeden tamamlamak ve Avrasya ülkelerine hizmet üretmek için öncelik arz etmektedir (Türk, 2005).

Yaş meyve ve sebzeler insan beslenmesi ve sağlığı bakımından önemli ürünlerdir. Bu ürünlerin üretim ve ticareti de ülkelerin ekonomileri açısından önemli konuların başında gelmektedir. Bu öneme istinaden Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) resmi web sitesinde ülkelerin tarımsal üretimleri ve ticaretleri ile ilgili verilerin yer aldığı bir veritabanı oluşturmuştur. Güncel verilerin yer aldığı bu veritabanında araştırma yapılmak istenen ülke ve ürün grubu seçilerek üretim, ihracat ve ithalat verileri miktar ve değer olarak elde edilebilmektedir (Anonim, 2007).

3. MATERYAL VE METOD

3.1. Materyal

Tez çalışmasında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) üretim ve ticaret istatistik verilerinden yararlanılmıştır (Anonim, 2007). Elde edilen verilerin anlamlı sonuçlar verebilmesi açısından tasnif edilerek çizelgelere dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır (Direk, 2005). Çizelgelerde dünya ve Türkiye genelinde yaş meyve ve sebze üretim ve ihracatı istatistik değerler (miktar ve değer) olarak verilmiştir. Diğer taraftan istatistik değerlerin değişimini kolayca gözlemleyebilmek bakımından Microsoft Excel paket programında yıllar itibariyle ihracat değişimi şekillerle gösterilmiştir (Direk, 2005).

Çalışmayı desteklemek açısından yapılan anket çalışması için de Yaş Meyve ve Sebze İhracatçı Birlikleri kayıtları kullanılarak, Türkiye'de yaş meyve-sebze ihracatı yapan firmalar belirlenmiştir. Bu işletmelerden elde edilen anket sonuçları da diğer istatistik verilerle birlikte kullanılmıştır. Anketler anketörler aracılığı ile yüz yüze tekniği kullanılarak, dış ticaret firmalarının yetkilileri ile yapılmıştır. Buradan elde edilen veriler birincil (özgün) veriler olarak çalışmayı şekillendirmiştir.

Ayrıca çalışmanın konusuyla ilgili olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Uluslararası Nakliyeciler Derneği gibi kurum ve kuruluşlara 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince bilgi edinme başvurusunda bulunularak çalışmayla ilgili güncel ve gerçek bilgilere ulaşılmaya çalışmış, gelen bilgiler ilgili bölümlerde kullanılmıştır.

3.2. Metod

Çalışmanın yöntembilimini, örnekleme yöntemi ve anketlerin değerlendirilmesinde uygulanan değerlendirme yöntemleri oluşturmuştur. Ayrıca ikincil veriler olarak alınan veri kaynaklarındaki veriler de Microsoft Excel Paket

Programında anlamlı veriler şekline getirilmiştir. Anlamlı veriler şekline getirilen çizelgelerden yorum ve çıkarımlar yapılmıştır (Direk 2005).

Örnekleme yapılacak firmaların seçiminde tesadüfî örnekleme yöntemi ile 32 firma üzerinde anket yapılması uygun görülmüştür. Anket yapılması uygun görülen bu 32 firma ise üretim ve ihracatın yoğun olduğu Adana, Antalya, Mersin, Hatay, İzmir ve Konya illerinde faaliyet gösteren ihracatçı firmalar arasından seçilmiştir. Soru formlarında ihracatta sorun teşkil eden mal temininden, satış işlemine kadar gerekli tüm konularda yeterince bilgi verici sorulara yer verilmiştir. Anketlerin hazırlanmasında daha önce yapılmış çalışmalarda kullanılan soru formlarından yararlanılmıştır (Küçükkoca 1996., Mutlu 2001.). Bu amaçla üretim, hasat, paketleme, ambalajlama, depolama ve taşıma gibi ihracat yapılan ürünlerin pazara girişi konuları üzerinde durulmuş, sorun ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Yapılan anket sonucunda elde edilen veriler; ihracat işletmelerinin genel özelliklerini ve ihracat değerlerini ortaya koyacak şekilde işletmeler ortalaması olarak değer ve oran hesaplamaları ile ortaya çıkarılmıştır. Ankete katılan firmaların sorunlarını ortaya koyan soruların analizleri yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

4.1. Meyve Ve Sebze Üretimi

Bu bölümde dünya ve Türkiye ölçeğinde kıyaslamaları yapabilmek amacıyla, meyve ve sebze üretimine ait bilgiler, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerinden elde edilmiştir. Bu bilgiler, Çizelge 4.1.1. de yıllar itibariyle meyve ve sebze üretim alanı, Çizelge 4.1.2. de üretim miktarı ve Çizelge 4.1.3. de birim alandan alınan miktar olmak üzere ayrı ayrı verilmiştir.

Çizelge 4.1.1. Dünya ve Türkiye'de, yıllar itibariyle toplam meyve ve sebze üretim alanı (Anonim, 2007).

	Dünya (ha)		Türkiye (ha)		Türkiye üretim alanının Dünyadaki Payı (%)	
Yıl	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze
1980	32.832.320	25.635.833	1.184.552	725.412	4	3
1981	33.056.730	26.185.848	1.167.139	788.529	4	3
1982	33.506.198	27.058.363	1.029.671	764.975	3	3
1983	33.837.449	27.347.048	1.046.976	762.063	3	3
1984	34.348.050	28.058.019	1.023.647	764.498	3	3
1985	37.723.709	29.547.229	1.027.637	805.267	3	3
1986	38.850.835	30.394.439	1.005.875	782.195	3	3
1987	39.523.535	31.202.018	1.004.373	774.888	3	2
1988	40.723.797	31.344.305	1.015.786	780.326	2	2
1989	41.372.224	31.927.219	1.026.483	792.225	2	2
1990	41.241.842	31.405.668	1.018.289	786.531	2	3
1991	42.044.925	31.785.120	1.030.156	832.320	2	3
1992	43.816.851	32.089.199	1.020.848	879.588	2	3
1993	44.404.348	33.760.431	1.016.451	803.454	2	2
1994	45.576.181	34.667.665	1.022.495	852.103	2	2
1995	46.384.526	36.922.551	1.032.115	935.603	2	3
1996	47.297.009	37.843.154	1.029.331	935.803	2	2
1997	47.441.350	38.734.374	1.015.080	911.103	2	2
1998	47.637.676	40.683.544	1.017.902	958.303	2	2
1999	48.127.970	42.831.351	1.016.503	1.004.503	2	2
2000	48.628.971	44.921.686	1.023.215	1.020.403	2	2
2001	49.065.789	46.796.488	1.021.279	1.014.603	2	2
2002	49.636.198	47.720.172	1.033.853	1.073.204	2	2
2003	50.260.043	49.885.635	1.055.316	1.070.304	2	2
2004	50.859.976	51.384.968	1.058.603	1.051.403	2	2
2005	51.612.924	52.494.483	1.073.974	1.059.983	2	2
2006	51.421.384	53.389.962	1.106.107	1.060.802	2	2

Çizelge 4.1.2. Dünya ve Türkiye'de, yıllar itibariyle toplam meyve ve sebze üretim miktarı (Anonim, 2007).

	Dünya (ton)		Türkiye (ton)		Türkiye üretim miktarının Dünyadaki Payı (%)	
Yıl	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze
1980	304.942.795	325.224.978	8.090.000	13.028.270	3	4
1981	298.683.306	341.497.198	8.220.500	13.336.520	3	4
1982	321.059.857	359.874.406	8.486.000	13.517.918	3	4
1983	320.027.659	366.145.705	8.624.000	13.718.890	3	4
1984	319.344.727	393.141.367	8.632.300	14.535.025	3	4
1985	320.439.587	404.126.072	8.288.925	16.603.205	3	4
1986	339.425.840	426.433.974	8.624.805	16.200.115	3	4
1987	341.272.746	436.664.396	8.494.710	16.593.665	2	4
1988	343.098.031	445.294.680	9.244.615	16.862.415	3	4
1989	355.181.530	454.259.477	9.241.180	16.705.750	3	4
1990	354.928.966	464.436.186	9.340.757	18.076.020	3	4
1991	356.169.689	465.937.386	9.792.125	19.108.320	3	4
1992	387.007.336	482.719.736	9.702.820	19.235.020	3	4
1993	394.295.869	513.008.738	9.972.155	18.533.726	3	4
1994	399.532.849	536.590.030	10.100.482	19.644.815	3	4
1995	411.601.820	567.071.710	9.928.500	21.869.745	2	4
1996	431.203.230	600.293.899	10.296.789	22.197.595	2	4
1997	447.304.628	616.142.425	10.292.365	20.970.212	2	3
1998	443.129.931	642.668.913	10.813.995	23.412.162	2	4
1999	463.262.196	695.613.508	10.903.475	24.671.392	2	4
2000	472.986.493	745.765.610	11.196.950	24.639.362	2	3
2001	473.547.475	777.369.510	11.093.050	24.164.662	2	3
2002	484.404.415	810.263.050	10.951.950	25.825.067	2	3
2003	490.681.381	840.609.822	11.833.270	25.917.617	2	3
2004	502.390.464	870.059.662	11.062.522	25.347.546	2	3
2005	521.375.254	890.459.710	12.997.754	26.290.249	2	3
2006	526.496.051	903.405.299	12.563.040	25.722.923	2	3

Çizelge 4.1.3. Dünya ve Türkiye'de, yıllar itibariyle toplam meyve ve sebze üretiminde verim (Anonim, 2007).

	Dünya (kg/Ha)		Türkiye (kg/ha)		% Oranı	
Yıl	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze	Meyve	Sebze
1980	9.288	12.686	6.830	17.960	-26	+42
1981	9.035	13.041	7.043	16.913	-22	+30
1982	9.582	13.300	8.241	17.671	-14	+33
1983	9.458	13.389	8.237	18.002	-13	+34
1984	9.297	14.012	8.433	19.013	-9	+36
1985	8.494	13.677	8.066	20.618	-5	+51
1986	8.737	14.030	8.574	20.711	-2	+48
1987	8.635	13.995	8.458	21.414	-2	+53
1988	8.425	14.207	9.101	21.609	+8	+52
1989	8.585	14.228	9.003	21.087	+5	+48
1990	8.606	14.788	9.173	22.982	+7	+55
1991	8.471	14.659	9.505	22.958	+12	+57
1992	8.832	15.043	9.505	21.868	+8	+45
1993	8.880	15.196	9.811	23.068	+10	+52
1994	8.766	15.478	9.878	23.055	+13	+49
1995	8.874	15.358	9.620	23.375	+8	+52
1996	9.117	15.863	10.003	23.720	+10	+50
1997	9.429	15.907	10.139	23.016	+8	+45
1998	9.302	15.797	10.624	24.431	+14	+55
1999	9.626	16.241	10.726	24.561	+11	+51
2000	9.726	16.601	10.943	24.147	+13	+45
2001	9.651	16.612	10.862	23.817	+13	+43
2002	9.759	16.979	10.593	24.064	+9	+42
2003	9.763	16.851	11.213	24.215	+15	+44
2004	9.878	16.932	10.450	24.108	+6	+42
2005	10.102	16.963	12.102	24.803	+20	+46
2006	10.239	16.921	11.358	24.249	+11	+43

Not: (-) oranlar dünya veriminden düşük olduğunu göstermektedir.

4.1.1. Dünya Meyve Üretimi

Dünyada 1980 yılında yaklaşık olarak 33 milyon ha. alanda meyve üretimi yapılmakta iken, 2006 yılı itibariyle %64'lük bir artışla yaklaşık 51 milyon ha.'a ulaşmıştır (Çizelge 4.1.1).

Çizelge 4.1.1.1.' de görüldüğü gibi dünya meyve üretimi 2005 yılında yaklaşık 500 milyon ton civarında olup, ilk on ülke toplam üretimin yarıdan fazlasını gerçekleştirmektedir. Türkiye söz konusu üretimin yaklaşık %2'sini karşılamakta olup, 2005 yılı itibariyle dünya meyve üretiminde dokuzuncu sırada yer almaktadır.

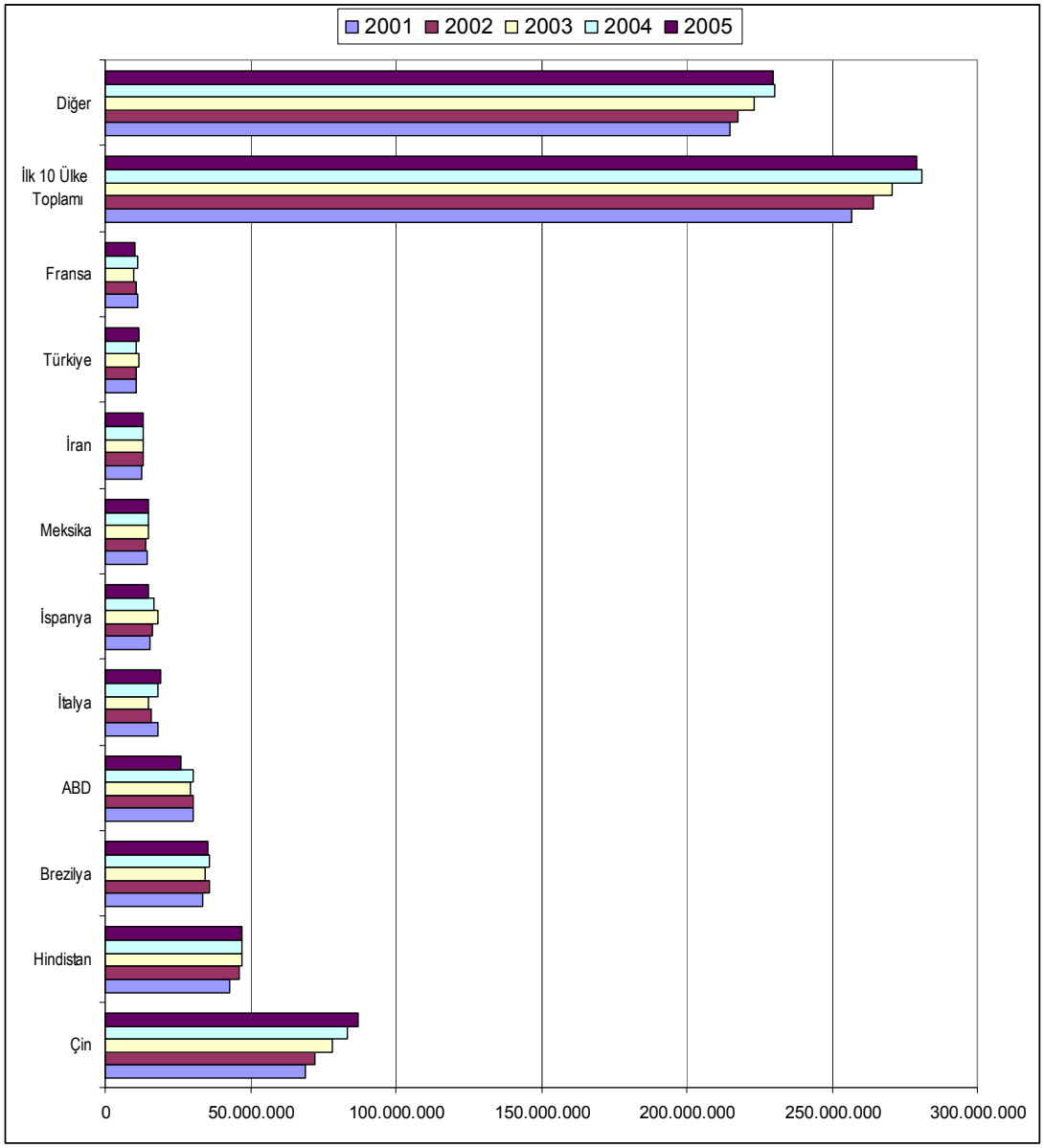
Çizelge 4.1.1.1. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya toplam meyve üretimi (Anonim, 2007).

ÜLKELER	**Yıllara Göre Üretim Miktarı (Ton)**				
	2001	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Çin	68.940.959	72.002.815	78.134.722	83.238.452	87.055.600
Hindistan	42.691.300	46.231.300	46.961.300	47.031.300	47.031.300
Brezilya	33.306.146	35.734.459	34.639.329	36.014.565	35.423.429
ABD	30.071.282	30.292.379	29.245.024	30.197.008	25.872.900
İtalya	17.944.519	15.742.138	14.897.609	17.921.957	19.203.132
İspanya	15.142.746	16.063.555	17.945.635	16.686.512	14.805.000
Meksika	14.295.501	13.940.911	14.746.157	14.758.654	14.758.654
İran	12.671.633	12.868.658	13.078.910	13.143.110	13.143.110
Türkiye	**10.787.550**	**10.622.950**	**11.494.870**	**10.810.900**	**11.480.900**
Fransa	10.953.553	10.654.388	9.584.813	11.034.320	10.339.100
İlk 10 Ülke Toplamı	**256.805.189**	**264.153.553**	**270.728.369**	**280.836.778**	**279.113.125**
Diğer	214.673.374	217.460.113	223.293.812	230.207.129	229.797.005
DÜNYA	**471.478.563**	**481.613.666**	**494.022.181**	**511.043.907**	**508.910.130**

Çizelge 4.1.1.2. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya meyve üretim payları (Anonim, 2007).

ÜLKELER	Yıllara Göre Üretim Payı (%)				
	2001	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Çin	14.6	15.0	15.8	16.2	17.1
Hindistan	9.0	9.5	9.5	9.2	9.2
Brezilya	7.0	7.4	7.0	7.0	7.0
ABD	6.3	6.2	6.0	6.0	5.0
İtalya	3.8	3.2	3.0	3.5	3.7
İspanya	3.2	3.3	3.6	3.2	3.0
Meksika	3.0	2.9	3.0	2.9	2.9
İran	2.7	2.7	2.6	2.6	2.6
Türkiye	2.2	2.2	2.3	2.1	2.2
Fransa	2.3	2.2	2.0	2.1	2.0
İlk 10 Ülke Toplamı	**54.5**	**54.8**	**54.8**	**55**	**54.8**
Diğer	45.5	45.2	45.2	45	45.2
Dünya	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Çizelge 4.1.1.2.'de, Çin'in 2001–2005 yılları arasındaki üretim payını %14,6 dan %17,1'e çıkardığı görülmektedir. Şekil 4.1.1.1.'de dünya meyve üretimini gerçekleştiren ilk 10 ülkenin 2001–2005 yılları arasında toplam üretim miktarları incelendiğinde, Çin hariç diğer ülkelerin üretimlerinin hemen hemen aynı kaldığı görülmektedir. Bu süre içerisinde Çin toplam meyve üretimini %26,3 artırırken, aynı dönemde Türkiye meyve üretiminde ise %6'lık bir artış meydana gelmiştir.

Şekil 4.1.1.1. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya toplam meyve üretimi (Anonim, 2007).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre; dünyada üretimi yapılan meyveler itibariyle; üzüm, elma, portakal, muz, mandarin, erik en fazla üretim alanına sahip meyvelerdir (Çizelge 4.1.1.3 ve Çizelge 4.1.1.4).

Çizelge 4.1.1.3 ve Çizelge 4.1.1.4 incelendiğinde muz üretim alanlarında sürekli bir artışın olduğu, 1997–2006 yılları arasında % 8 artarak yaklaşık 4 milyon ha.'a ulaştığı, üzüm üretim alanlarının son on yılda ortalama bir seyir izlediği ancak 1980–2006 yılları arasında %20 küçülerek 2006 yılı itibariyle yaklaşık 7,4 milyon ha.'a gerilediği görülmektedir.

Üretim alanlarındaki en fazla artışlar portakal, mandarin, erik, şeftali ve nektarinde olmuştur. 1980–2006 yılları arasında portakal üretim alanları yaklaşık %63 büyümeyle 3,6 milyon ha.'a ulaşmış olup bu oran erikte %92, şeftali ve nektarinde %100'den fazla olarak gerçekleşmiştir. Mandarin üretim alanları ise 1980–2006 yılları arasında 3 kat büyüyerek 2006 yılı itibariyle yaklaşık 2 milyon ha.'a ulaşmıştır (Çizelge 4.1.1.3 ve Çizelge 4.1.1.4).

Çizelge 4.1.1.4 ve Çizelge 4.1.1 incelendiğinde; 2006 yılı itibariyle dünya meyve üretim alanının yaklaşık %15'inde üzüm , %10'unda elma, %'de 7'sinde muz ve %6,5'inde portakal, %4'ünde erik, %4'ünde mandarin, %3'ünde armut ve %3'ünde de şeftali ve nektarin üretimi yapıldığı görülmektedir.

Elma üretim alanları, 1980–1995 yılları arasında artan bir seyir izlerken 1995 yılından itibaren azalmaya başlamış, son on yılda da yaklaşık %22 oranında azalarak 2006 yılı itibariyle yaklaşık 4,8 milyon ha. olmuştur (Çizelge 4.1.1.4).

Dünya meyve üretiminin %12'sini elma oluşturmaktadır. Yıllar itibariyle meyve üretim miktarlarını gösteren Çizelge 4.1.1.5 ve Çizelge 4.1.1.6 incelendiğinde elma üretim miktarında düzenli bir artış görülmekte olup son on yılda %10'luk bir artış gözlenmektedir. 1980–2006 yılları arasında üretim alanlarındaki daralmaya karşılık üretim miktarında %88'lik bir artış meydana geldiği, bu durumun yüksek verimli yarı bodur ve tam bodur çeşitlerle sağlandığı söylenebilir.

Dünyada en fazla üretilen diğer başlıca ürünler muz, üzüm, portakal, mandarin, armut, şeftali ve nektarindir. Muz, dünya toplam meyve üretimi içerisinde yaklaşık %13,5'lik paya sahip olup, üretim alanlarının genişlemesine paralel olarak

üretim miktarında yıllar itibariyle artış gözlenmektedir. Son on yılda %16'lık bir artış söz konusu olup 1980–2006 yıllarında arasında % 93 artarak 70,7 milyon tona ulaşmıştır (Çizelge 4.1.1.6).

Dünya meyve üretimi içinde üzüm yaklaşık %13'lük bir paya sahiptir. Üretim alanlarının daralmasına karşın üzüm üretim miktarının çok fazla değişmediği, 1980–2006 yılları arasında yaklaşık %30'luk bir verim artışı sağlandığı görülmektedir (Çizelge 4.1.1.7). Bu durum bağcılık tekniklerinin gelişmesi ve yeni çeşitlerin üretilmesiyle açıklanabilir.

Çizelge 4.1.1.6 ve Çizelge 4.1.2 dünya meyve üretim verileri incelendiğinde, en fazla üretimi yapılan meyvelerden olan portakalın, dünya toplam meyve üretimi içerisinde yaklaşık %12,5'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Bunların dışında, şeftali ve nektarin %3, armut %4 ve mandarin %5'lik paylarla dünyada en fazla üretilen meyveler arasındadır. 1980–2006 yılları arasında toplam üretimi 2,5 kat artan şeftali ve nektarinin üretimi son on yılda %50 artmıştır. Bu durumun üretim alanlarının büyümesi ve verimdeki artış sonucu oluştuğu söylenebilir. Son on yılda armut üretim miktarı %40 artarak yaklaşık19,5 milyon tona, mandarin üretim miktarı da %35 artarak yaklaşık 26 milyon tona ulaşmıştır (Çizelge 4.1.1.6).

Üretim tekniklerinin gelişmesi, yeni üretim alanlarının açılması, yüksek verimli ve farklı iklim şartlarında yetişebilen çeşitlerin geliştirilmesi ile üretimde sürekli artış sağlanabilecektir.

4.1.2. Dünya Sebze Üretimi

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre dünyada en geniş üretimi alanına sahip sebzeler patates, domates, karpuz, kuru soğan, lahana, hıyar ve kornişonlardır (Çizelge 4.1.2.3 ve Çizelge 4.1.2.4). Yıllar itibariyle (1980–2006) üretim alanlarına bakıldığında toplam üretim alanı 1980 yılında 25,6 milyon ha. iken 2006 itibariyle bu rakam yaklaşık iki kat artarak 53,4milyon hektara ulaşmıştır (Çizelge 4.1.1).

2006 yılı itibariyle dünya toplam sebze üretim alanının yaklaşık %35'inde patates, %8'inde domates, %7'sinde karpuz, %6'sında kuru soğan, %6'sında lahana ve yaklaşık %5'inde de hıyar ve kornişon üretimi gerçekleştirilmektedir (Çizelge 4.1.2.4).

Üretim miktarlarına bakıldığında da üretim alanlarının genişliğine paralel olarak yukarıda sayılan ürünlerin üretim miktarlarının en fazla olduğu görülmektedir (Çizelge 4.1.2.5 ve Çizelge 4.1.2.6). Bunların dışında patlıcan, havuç ve şalgamlar, kavun, marul ve hindiba dünyada en fazla üretilen sebzeler arasındadır.

Ürün bazında ve dünya toplam sebze üretim miktarlarını gösteren çizelgeler (Çizelge 4.1.2.5, Çizelge 4.1.2.6, Çizelge 4.1.2) incelendiğinde; patatesin %35'lik bir payla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 80'li yılların başında yaklaşık 240 milyon ton olan üretim %30 artarak yaklaşık 315 milyon tona ulaşmıştır. 1980'de yaklaşık 52,7 milyon ton olan domates üretimi de yaklaşık 2,5 kat artmış, 2006 yılı itibariyle de 125,5 milyon tona ulaşarak dünya toplam sebze üretimi içerisinde %14 'lük bir paya ulaşmıştır.

Bunların dışında karpuz %11, lahana %8, hıyar ve kornişonlar %5, patlıcan %3,5, kavun %3, havuç ve şalgamlar %3'lük bir üretim payına sahip diğer önemli sebzelerdir. 2006 yılı itibariyle dünyada yaklaşık 100 milyon ton karpuz, 69 milyon ton lahana, 32 milyon ton patlıcan, 28 milyon ton kavun, 27 milyon ton havuç ve şalgam üretimi gerçekleştirilmiştir (Çizelge 4.1.2.6).

Çizelge 4.1.2.1. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya toplam sebze üretimi (Anonim, 2007).

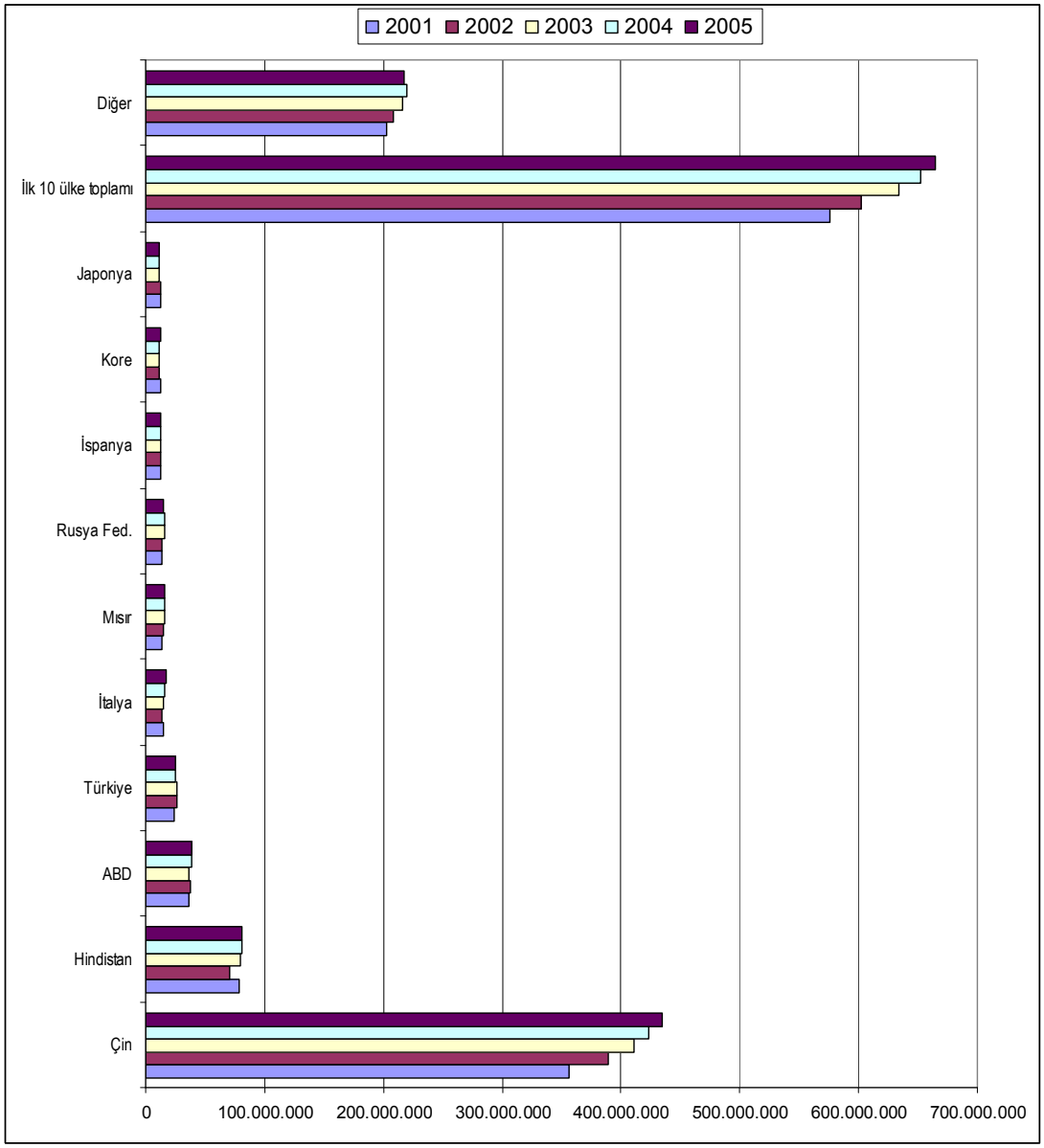
ÜLKELER	**Yıllara Göre Üretim Miktarı (Ton)**				
	2001	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Çin	356.518.531	389.231.589	410.559.462	423.395.336	435.024.075
Hindistan	78.730.300	71.033.500	79.678.500	80.528.500	80.528.500
ABD	36.111.180	37.551.055	36.657.330	39.185.160	39.185.160
Türkiye	**24.164.662**	**25.825.067**	**25.867.617**	**25.234.612**	**25.395.111**
İtalya	15.303.704	14.155.152	14.992.583	16.354.299	16.686.924
Mısır	14.013.553	14.586.827	15.501.849	15.899.764	16.140.402
Rusya Fed.	13.967.910	13.887.210	15.708.710	15.503.950	15.200.500
İspanya	12.284.116	12.454.442	12.498.504	12.714.597	12.348.273
Kore	12.392.491	10.852.501	11.076.918	11.838.236	12.160.100
Japonya	12.455.200	12.235.100	11.810.400	11.256.300	11.593.600
İlk 10 ülke toplamı	**575.941.647**	**601.812.443**	**634.351.873**	**651.910.754**	**664.262.645**
Diğer	202.126.051	208.066.415	216.528.769	220.039.174	216.873.811
Dünya	**778.067.698**	**809.878.858**	**850.880.642**	**871.949.928**	**881.136.456**

Çizelge 4.1.2.1.'de 2005 yılında dünya sebze üretiminin ise yaklaşık 880 milyon ton olduğu görülmektedir. Türkiye'nin bu üretimden almış olduğu pay %3'dür. Çin yaş sebze üretimini 2001–2005 yılları arasında hızla artırarak, dünya üretiminin hemen hemen %50'sini karşılar hale gelmiştir.

Çizelge 4.1.2.2. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya sebze üretim payları (Anonim, 2007).

ÜLKELER	Yıllara Göre Üretim Payı (%)				
	2001	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Çin	45.8	48.0	48.2	48.5	49.3
Hindistan	10.0	8.7	9.3	9.2	9.1
ABD	4.6	4.6	4.3	4.5	4.4
Türkiye	3.1	3.2	3.0	2.9	2.9
İtalya	2.0	1.7	1.8	1.9	1.9
Mısır	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8
Rusya Fed.	1.8	1.7	1.8	1.8	1.7
İspanya	1.6	1.5	1.4	1.4	1.4
Kore	1.6	1.3	1.3	1.3	1.4
Japonya	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3
İlk 10 Ülke Toplamı	**74.0**	**74.3**	**74.5**	**74.7**	**75.3**
Diğer	26.0	25.7	25.5	25.3	24.7
Dünya	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Dünyada en fazla sebze üretimi gerçekleştiren ilk 10 ülke arasında yine Çin, Hindistan, ABD, İtalya ve Türkiye bulunmaktadır. Çizelge 4.1.2.2. 2001–2005 yılları arasında üretim payları incelendiğinde, diğer ülkelerin üretim paylarının aynı kalmasına veya azalmasına rağmen Çin'in payını artırdığı görülmektedir. Çin'in 2001–2005 yılları arasındaki payını %45,8'den %49,3'e çıkardığı belirlenmiştir. Bu dönemde Çin toplam sebze üretimini miktar olarak %22 artırırken, Türkiye sebze üretimini yaklaşık %5 artırmıştır.

Şekil 4.1.2.1. 2001–2005 yılları arasında ülkelere göre dünya toplam sebze üretimi (Anonim, 2007)

4.1.3. Türkiye Meyve Üretimi

Türkiye, dünya üzerinde uygun iklim kuşağındaki konumu itibariyle bahçe bitkileri yetiştiriciliği açısından üstün ekolojik avantaja sahiptir. Dünyada mevcut gen merkezleri arasında hem Yakındoğu ve hem de Akdeniz havzası içinde yer alan Türkiye, birçok tür ve çeşidin gen merkezi durumundadır. Nitekim bugün dünya üzerinde kültürü yapılan 138 meyve türünden, subtropik meyve türleri de dâhil olmak üzere 75 kadar tür ülkemizde yetiştirilebilmektedir. Çok sayıda tür ve çeşit zenginliğinin oluşturduğu bu potansiyel, farklı iklim ve toprak koşullarına adapte olabilecek çeşitlerin seçimi, farklı iç ve dış pazar taleplerine uygun ürün sunumu ve hastalıklara dayanıklı çeşitlerin seçimine olanak sağlayarak farklı amaçlara hizmet verebilecek alternatifler oluşturmaktadır (Anonim, 2004b).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre dünya toplam meyve üretiminin yaklaşık %2'si Türkiye tarafından üretilmektedir. 2006 yılı itibariyle Türkiye'nin toplam meyve üretimi yaklaşık 12,5 milyon tonu aşmıştır (Çizelge 4.1.2).

80'li yılların başında Türkiye meyve üretim alanı yaklaşık 1,2 milyon ha. ile dünya toplam meyve üretim alanının yaklaşık %4'ünü teşkil ederken 2006 yılına gelindiğinde %7'lik bir azalma ile yaklaşık 1,1 milyon ha.'la %2'lik bir pay sahibi olmuştur (Çizelge 4.1.1).

Türkiye birçok meyvenin üretiminde söz sahibi olup ilk sıralarda yer almaktadır. Dünya incir üretiminin yaklaşık %26'sı, kayısı üretiminin %14'ü, kiraz üretiminin %17'si üzüm ve limon üretiminin yaklaşık %6'sı, elma üretiminin %4'ü Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Yıllar itibariyle başlıca ürünlerin Türkiye üretim miktarları EK-B'deki Çizelge 4.1.3.3 ve Çizelge 4.1.3.4'de verilmiştir.

EK-B'deki Çizelge 4.1.1.8 ve Çizelge 4.1.3.6 karşılaştırıldığında da 2006 yılı itibariyle birçok üründe birim alandan alınan verim bakımından Türkiye'nin, dünya ortalamasının çok üstünde olduğu görülmektedir.

4.1.4. Türkiye Sebze Üretimi

Dünyanın önemli taze meyve ve sebze üreticileri arasında olan Türkiye, dünya toplam sebze üretim alanlarının %2'sine sahiptir. 1980'lerin başında yaklaşık 726 bin ha. alanda sebze üretimi yapılmakta iken, 2006 yılı itibariyle yaklaşık %46 artarak 1,06 milyon ha.'a ulaşılmıştır (Çizelge 4.1.1).

Türkiye'de 2006 yılı itibariyle yaklaşık 155 bin ha. alanda patates üretimi yapılmakta olup bu rakam Türkiye toplam sebze üretim alanın %15'ine tekabül etmektedir. 260 bin ha. üretim alanına sahip domates ise en geniş üretim alanına sahip sebzedir. Domates üretim alanı, Türkiye'nin toplam sebze üretim alanının yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Bu ürünleri sırasıyla 137 bin ha. ve %13'lük pay ile karpuz, 103 bin ha ve yaklaşık %10'luk pay ile kavun ve 80 bin ha. ve %8'lik paya sahip olan kuru soğan izlemektedir (EK-B Çizelge 4.1.4.2).

Üretim miktarları incelendiğinde de üretim alanlarının genişliğine paralel bir durum söz konusu olduğu görülür. 2006 yılı verilerine göre en fazla üretimi yapılan sebze yaklaşık 9,9 milyon ton ile domates olup, Türkiye'nin toplam sebze üretiminin yaklaşık %38'ini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra dünya domates üretiminde de söz sahibi olan Türkiye, dünya toplam domates üretiminin yaklaşık %8'ini karşılamaktadır. 2006 yılı verilerine göre verimlilik bakımından da Türkiye 38 ton/ha ile dünya ortalamasının (27,3 ton/ha) üzerindedir (EK-B Çizelge 4.1.2.8 ve Çizelge 4.1.4.6).

2006 yılı üretim verilerine göre patates yaklaşık 4,4 milyon ton ve %17'lik bir paya sahip olup domatesten sonra en fazla üretimi yapılan sebzedir. Bu ürünü sırasıyla yaklaşık 3,8 milyon ton ve %15'lik pay ile karpuz, yaklaşık 1,8 milyon ton ve %7'lik pay ile hıyar ve kornişon, yaklaşık 1,7 milyon ton ve %6,5'lik pay ile kuru soğan ve yine aynı miktar ve oran ile kavun takip etmektedir (EK-B Çizelge 4.1.4.4).

4.2. Meyve Ve Sebze İhracatı

4.2.1. Dünya Meyve İhracatı

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ihracat verilerine göre; 2005 yılı itibariyle dünyada en fazla ihraç edilen meyvelerin muz, turunçgil meyveleri, elma ve üzüm olduğu görülmektedir. Turunçgil meyveleri içerisinde de 5,5 milyon ton ile portakal ilk sırayı alırken bu ürünü sırasıyla yaklaşık 3,3 milyon ton ile mandarin, yaklaşık 2,2 milyon ton ile limon ve 1,3 milyon ile altıntop izlemektedir (EK-B Çizelge 4.2.1.2).

En fazla ihraç edilen ürünlerin üretim-ihracat miktarlarına oransal değer olarak baktığımızda, üretilen muzun yaklaşık %24'ü, elmanın %11'i, portakalın %9'u, üzümün %5'i, mandarinin %13,5'i, limonun %17'si ve altıntopun %32'sinin ihraç edildiği görülmektedir (EK-B Çizelge 4.1.1.6 ve Çizelge 4.2.1.2).

4.2.2. Dünya Sebze İhracatı

Dünyada miktar olarak en fazla ihraç edilen sebzeler; patates, domates, kuru soğan, karpuz, kavun, hıyar ve kornişondur. 2005 yılı verilerine göre; dünya patates üretiminin yaklaşık %3'ü, üretilen domatesin yaklaşık %4'ü, kuru soğanın %8'i, karpuzun %2'si ve kavunun %8'i ihraç edilmiştir (EK-B Çizelge 4.1.2.6 ve Çizelge 4.2.2.2).

Diğer ürünlerin üretim-ihracat miktarlarına oransal olarak bakacak olursak, üretilen pırasanın yaklaşık %14'ü, sarımsağın %10'u, marul ve hindibanın %7'sinin ihraç edildiği görülmektedir (EK-B Çizelge 4.1.2.6 ve Çizelge 4.2.2.2).

4.2.3. Türkiye Meyve İhracatı

Türkiye'nin meyve ihracatı, üretime oranla oldukça düşük bir seviyede seyretmektedir. En fazla ihraç edilen meyveler sırasıyla limon, mandarin, portakal, üzüm, altıntop, şeftali ve nektarin, kiraz ve elmadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre 2005 yılı itibariyle Türkiye'nin taze meyve ihracatı yaklaşık 1,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (EK-B Çizelge 4.2.3.2).

80'li yılların başında yaklaşık 8 milyon ton olan üretimin yaklaşık %2,5'i ihraç edilmekte iken toplam meyve üretiminin 2006 yılı itibariyle 12,5 milyon tona ulaştığı göz önüne alındığında ihracatın üretime oranının yaklaşık %10 olarak gerçekleştiği görülmektedir (EK-B Çizelge 4.1.2 ve Çizelge 4.2.3.2).

Toplam taze meyve ihracatı içerisinde ürünlerin payına bakıldığında limonun %30'luk bir paya sahip olarak ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bu ürünü sırasıyla %21 ile mandarin, %16 ile portakal, %13 ile üzüm, %8,5 ile altıntop, %3 ile şeftali ve nektarin, yine %3 ile kiraz ve %2,5 ile elma izlemektedir (EK-B Çizelge 4.2.3.2).

En fazla ihraç edilen ürünlerin üretim-ihracat oranlarına bakılarak Türkiye'nin taze meyve ihracatındaki durumu hakkında genel bir fikir edinilebilecektir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerinden yararlanılarak oluşturulan EK-B'deki Çizelge 4.1.3.4 ve Çizelge 4.2.3.2 incelendiğinde; 2005 yılı itibariyle üretim-ihracat oranı en yüksek gerçekleşen ürün %66 ile altıntop olmuştur. Bu ürünü %60 ile limon, %31 ile mandarin, yüzde 13,5 ile portakal, %13 ile kiraz izlemektedir. Aynı dönemde şeftali ve nektarin ihracatının üretimine oranı %8 olarak gerçekleşirken, bu oran üzüm de ise yaklaşık %4 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Üretime oranla en az ihraç edilen meyve ise %1 ile elma olmuştur.

2005 yılı itibariyle başlıca taze meyve ihracatı değer olarak yaklaşık 655 milyon USD' ye ulaşmıştır. Limon, mandarin, üzüm, kiraz ve portakal en fazla gelir elde edilen ürünler olmuştur. Toplam ihracat değeri içindeki yaklaşık 170 milyon

USD olan limon %26'lık bir paya sahip olmuştur. Mandarin 109 milyon USD ve %16,5'lik payla bu ürünü izlerken, kiraz 92 milyon USD değer ile %14'lük, üzüm 91 milyon USD değer ve %14'lük bir paya sahip olan diğer meyveler olarak göze çarpmaktadır. Ürün grubu olarak turunçgil meyveleri en fazla ihraç edilen meyveler olarak toplam ihracat değerinin %61'ine ulaşarak, yaklaşık 405 milyon USD gelir elde edilmiştir (EK-B Çizelge 4.2.3.4).

2005 yılı verilerine göre Türkiye'nin en fazla elma ihraç ettiği ülke Irak olmuştur. Bu ülkeyi sırasıyla Mısır, Suudi Arabistan ve Rusya Federasyonu izlemektedir (EK-C Şekil 4.2.3.1).

2005 yılı itibariyle Irak'a yaklaşık 2,3 milyon USD değerinde 8.752 ton elma ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam elma ihracatı içindeki payı değer olarak %19,43 ve miktar olarak %30,14 olmuştur. Aynı dönemde Suudi Arabistan'a 3,3 milyon USD değerinde 7.216 ton elma ihraç edilmiştir. Toplam elma ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %28,15 ve miktar olarak %24,85 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı elma ihracatında bir diğer önemli pazar Mısır'a ise 1,4 milyon USD değerinde 3.060 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %11,83 ve miktar olarak %10,54 olmuştur. Rusya'ya yapılan elma ihracatı ise oransal olarak düşük seviyede gerçekleşirken değer olarak %3,29'la 393 bin USD, miktar olarak %2,12 ile 617 ton civarında gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

2005 yılı verilerine göre; Türkiye'nin kiraz ihracatında en önemli ve büyük pazarın Avrupa Birliği üyesi olan Almanya olduğu görülmektedir. Türkiye'nin toplam kiraz ihracatında ikinci önemli pazarı yine bir Avrupa Birliği üyesi olan İngiltere'dir. İtalya ve Avusturya'ya da önemli ölçüde ihracat gerçekleştirilmektedir (EK-C Şekil 4.2.3.2).

2005 yılı itibariyle Almanya'ya yaklaşık 34,2 milyon USD değerinde 15.495 ton kiraz ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam kiraz ihracatı içindeki payı değer olarak %37,15 ve miktar olarak %44,53 olmuştur. Aynı dönemde

İngiltere'ye yaklaşık 23,4 milyon USD değerinde 6.743 ton kiraz ihraç edilmiştir. Türkiye'nin toplam kiraz ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %25,43 ve miktar olarak %19,38 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı kiraz ihracatında bir diğer önemli pazar Belçika'ya ise 11,3 milyon USD değerinde 2.976 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %12,23 ve miktar olarak %8,55 olmuştur. İtalya'ya yapılan kiraz ihracatı ise oransal olarak yukarıda sayılan ülkelere göre düşük seviyede gerçekleşirken değer olarak %7,76 ile 393 bin USD, miktar olarak %6,58 ile 2.289 ton civarında gerçekleşmiştir. Hollanda'ya yapılan ihracatta da İtalya'ya yaklaşık değerler söz konusudur. Bu ülkeye 2005 yılında yaklaşık 6,4 milyon USD değerinde 2.205 ton kiraz ihraç edilmiş olup toplam kiraz ihracatından değer olarak %7 miktar olarak %6,34 pay almıştır (Anonim, 2007).

2005 yılı verilerine göre Altıntop ihracatının en fazla yapıldığı ülkelerin Slovenya ve Romanya olduğu, aralarında Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere gibi ülkelerin de bulunduğu birçok Avrupa Birliği üyesi ülke %1 ila %10 aralığındaki oranlarda ihracat gerçekleştirildiği görülmektedir (EK-C Şekil 4.2.3.3).

2005 yılı itibariyle Türkiye toplam altıntop ihracatında en büyük payı küçük bir Avrupa ülkesi olan Slovenya almıştır. Slovenya'ya yaklaşık 9 milyon USD değerinde 17.570 ton altıntop ihracatı gerçekleştirilmiş olup, toplam altıntop ihracatı içindeki payı değer olarak %17,90 ve miktar olarak %17,76 olmuştur. Aynı dönemde Romanya'ya yaklaşık 5,3 milyon USD değerinde 12.365 ton altıntop ihraç edilmiştir. Türkiye'nin altıntop ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %10,57 ve miktar olarak %12,5 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı altıntop ihracatında bir diğer önemli pazar Almanya'ya ise 6,2 milyon USD değerinde yaklaşık 10.240 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %12,42 ve miktar olarak %10,35 olmuştur. Polonya'ya yapılan altıntop ihracatı ise oransal değer olarak %7,85 ile yaklaşık 4 milyon USD, miktar olarak %7,31 ile yaklaşık 7.250 ton civarında gerçekleşmiştir. Ukrayna'ya yapılan altıntop ihracatı, 2005 yılında yaklaşık 2,6 milyon USD değerinde ve 5000 ton civarında olup toplam

altıntop ihracatından değer olarak %5,2 miktar olarak %5 pay almıştır. 2005 yılında Çin'e de 389 bin USD değerinde 655 ton altıntop ihraç edilmiştir (Anonim, 2007).

Üzüm ihracatında ilk sırayı Rusya Federasyonu almaktadır. Rusya'ya yapılan ihracat, 2005 yılı toplam üzüm ihracatının %25-%100 aralığındaki oranlarda gerçekleşmiştir. Bu ürünün diğer önemli pazarları Almanya, Polonya Romanya, Belarus, Ukrayna ve Suudi Arabistan'dır (EK-C Şekil 4.2.3.4).

2005 yılı itibariyle Türkiye toplam üzüm ihracatında en büyük paya sahip Rusya'ya yaklaşık 41,5 milyon USD değerinde 72.356 ton üzüm ihracatı gerçekleştirilmiş olup, toplam üzüm ihracatı içindeki payı değer olarak %45,45 ve miktar olarak %46,5 olmuştur. Aynı dönemde Almanya'ya yaklaşık 16 milyon USD değerinde 23.306 ton üzüm ihraç edilmiştir. Toplam üzüm ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %17,57 ve miktar olarak %14,98 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı üzüm ihracatında bir diğer önemli pazar Suudi Arabistan'a ise 5,4 milyon USD değerinde 10.664 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %6,85 ve miktar olarak %5,93 olmuştur. Avusturya'ya yapılan üzüm ihracatı ise oransal değer olarak %7,95 ile 7,3 milyon USD, miktar olarak %6,46 ile yaklaşık 10.000 ton civarında gerçekleşmiştir. Ukrayna'ya yapılan üzüm ihracatı, 2005 yılında yaklaşık 4,6 milyon USD değerinde ve 9000 ton olup toplam üzüm ihracatından değer olarak %5 miktar olarak %5,8 pay almıştır. Birçok üründe başta gelen pazarlardan olan Romanya'ya ise 8.162 ton üzüm ihraç edilmiş olup toplam üzüm ihracatının yaklaşık %5,25'i bu ülkeye yapılmıştır. Romanya'ya yapılan üzüm ihracatı değer olarak yaklaşık 3 milyon USD civarında olup değer olarak aldığı pay %3,32 olmuştur (Anonim, 2007).

Limon ve portakal ihracatında en büyük ve önemli pazar Rusya Federasyonu'dur. Bu ülkeyi Suudi Arabistan, Ukrayna ve Romanya izlemektedir. Limon ihracatı yapılan diğer ülkeler arasında Çin, ABD, Kanada, Kazakistan, İngiltere, İsveç, Norveç ve Malezya gibi uzak pazarlar da bulunmaktadır (EK-C Şekil 4.2.3.5 ve Şekil 4.2.3.6).

2005 yılı itibariyle Türkiye toplam limon ihracatında en büyük payı Rusya almıştır. Rusya'ya yaklaşık 52 milyon USD değerinde 110.733 ton limon ihracatı gerçekleştirilmiş olup, toplam limon ihracatı içindeki payı değer olarak %30,6 ve miktar olarak %31,13 olmuştur. Aynı dönemde Suudi Arabistan'a yaklaşık 21 milyon USD değerinde 48.447 ton limon ihraç edilmiştir. Toplam limon ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %12,41 ve miktar olarak %13,62 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı limon ihracatında bir diğer önemli pazar Ukrayna'ya ise 17,8 milyon USD değerinde yaklaşık 38.900 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %10,5 ve miktar olarak yaklaşık %11 olmuştur. Romanya'ya yapılan limon ihracatı ise oransal değer olarak %5,74 ile yaklaşık 9,7 milyon USD, miktar olarak %6,38 ile yaklaşık 22.700 ton civarında gerçekleşmiştir. Bu dönemde Kazakistan'a da yaklaşık 4,7 milyon USD değerinde ve yaklaşık 11.000 ton civarında limon ihraç edilmiş olup, Türkiye'nin toplam limon ihracatı içindeki payı değer olarak %2,75 miktar olarak %3 olmuştur. 2005 yılında yeni ve uzak bir pazar olan Kanada'ya da 13 bin USD değerinde 19 ton limon ihraç edilmiştir (Anonim, 2007).

2005 yılında Türkiye toplam portakal ihracatında da en büyük payı Rusya almıştır. Rusya'ya yaklaşık 24,5 milyon USD değerinde 63.861 ton portakal ihracatı gerçekleştirilmiş olup, toplam portakal ihracatı içindeki payı değer olarak %32,25 ve miktar olarak %33 olmuştur. Aynı dönemde Ukrayna'ya yaklaşık 12,3 milyon USD değerinde 29.740 ton portakal ihraç edilmiştir. Toplam portakal ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %16,3 ve miktar olarak %15,4 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı portakal ihracatında bir diğer önemli pazar Romanya'ya ise yaklaşık 9,4 milyon USD değerinde 24.000 ton civarında ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %12,35 ve miktar olarak yaklaşık %12,4 olmuştur. İngiltere'ye yapılan portakal ihracatı ise oransal değer olarak %4,3 ile yaklaşık 3,2 milyon USD, miktar olarak %5,34 ile yaklaşık 10.350 ton civarında gerçekleşmiştir. Bu dönemde üretimi yaklaşık Türkiye'nin iki katı civarında olan önemli bir üretici konumundaki İspanya'ya da yaklaşık 2,9 milyon USD değerinde ve yaklaşık 7.750 ton civarında portakal ihraç edilmiş olup,

Türkiye'nin toplam portakal ihracatı içindeki payı değer olarak %3,8, miktar olarak %4 olmuştur (Anonim, 2007).

Şeftali ve Nektarin ihracatında en önemli pazarlar Suudi Arabistan ve Slovenya'dır. Türkiye'nin 2005 yılı toplam şeftali ve nektarin ihracatının %25-%100 aralığındaki oranlarda bu ülkelere yapıldığı görülmektedir. Romanya ve Almanya bu ürün için diğer önemli pazarlardır (EK-C Şekil 4.2.3.7).

2005 yılı itibariyle bu ürün için en büyük pazar olan Suudi Arabistan'a yaklaşık 8,2 milyon USD değerinde 16.894 ton şeftali ve nektarin ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam şeftali ve nektarin ihracatı içindeki payı değer olarak %39,5 ve miktar olarak yaklaşık %43 olmuştur. Aynı dönemde Slovenya'ya da yaklaşık 6,5 milyon USD değerinde 12.680 ton şeftali ve nektarin ihraç edilmiştir. Toplam şeftali ve nektarin ihracatı içinde bu küçük Avrupa ülkesinin payı ise değer olarak %31,5 ve miktar olarak yaklaşık %32,3 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı şeftali ve nektarin ihracatında bir diğer önemli pazar Romanya'ya ise yaklaşık 2 milyon USD değerinde 3.949 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %9,7 ve miktar olarak %10 olmuştur. Almanya'ya yapılan şeftali ve nektarin ihracatı ise oransal olarak yukarıda sayılan ülkelere göre düşük seviyede gerçekleşirken değer olarak %9,3 ile yaklaşık 1,9 milyon USD, miktar olarak %5,53 ile 2.174 ton civarında gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

Mandarin ihracatında yine en önemli pazar olarak Ukrayna ve Rusya öne çıkmaktadır. Şekil 4.2.3.8'de mandarin ihracatında çok farklı ülkeler olduğu dikkat çekmektedir. Yaklaşık %1 gibi çok düşük bir oran bile olsa Liberya, Malezya, Letonya, Umman Sultanlığı ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi dünyanın farklı coğrafyalarındaki ülkelere mandarin ihracatı gerçekleştirilmiştir (EK-C Şekil 4.2.3.8).

2005 yılı itibariyle Türkiye'nin mandarin ihracatında en büyük paya sahip ülke Ukrayna olmuştur. Ukrayna'ya yaklaşık 21,9 milyon USD değerinde 47.081 ton

mandarin ihracatı gerçekleştirilmiş olup, toplam mandarin ihracatı içindeki payı değer olarak %20 ve miktar olarak %19,1 olmuştur. Aynı dönemde Rusya'ya yaklaşık 14 milyon USD değerinde 31.323 ton mandarin ihraç edilmiştir. Toplam mandarin ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak ve miktar olarak %12,7 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı mandarin ihracatında bir diğer önemli pazar Romanya'ya ise yaklaşık 8 milyon USD değerinde 22.650 ton civarında ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ülkenin payı ise değer olarak %9,2 ve miktar olarak yaklaşık %7,4 olmuştur. Bu dönemde Suudi Arabistan'a yaklaşık 7,4 milyon USD tutarında 20.869 ton mandarin ihraç edilmiştir. Bu ülkeye yapılan ihracatın payı değer olarak %6,75 ve miktar olarak yaklaşık %8,5 oranında gerçekleşmiştir. Bir diğer önemli pazar İngiltere'ye yapılan mandarin ihracatı ise değer olarak %7,3'lük oranla yaklaşık 8 milyon USD, miktar olarak oranı ise yaklaşık %6,7 ile 16.474 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

Yukarıdaki verilere göre Türkiye en fazla turunçgil meyveleri ve sert çekirdekli meyveleri ihraç etmektedir. En fazla gelir elde edilen bu ürünlerin üretiminin artırılmasıyla ihracattaki payının artacağı, üretiminin desteklenmesi ile dünya üretim ve ihracatından daha fazla pay alınacağı söylenebilir.

4.2.4. Türkiye Sebze İhracatı

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre Türkiye 2005 yılında yaklaşık olarak 520 bin ton sebze ihracatı gerçekleştirmiştir. Çizelge 4.1.2 ve EK-B'deki Çizelge 4.2.4.2 incelendiğinde toplam taze sebze üretiminin yaklaşık olarak %2'sinin ihraç edildiği görülmektedir. En fazla ihraç edilen ürünlerin başında %1'lik paya sahip olan domates gelmektedir. Bu ürünü patates, kuru soğan, havuç ve şalgamlar, hıyar ve kornişon ile karpuz izlemektedir (EK-B Çizelge 4.2.4.2).

Başlıca ürünler itibariyle Türkiye 2005 yılı verilerine göre yaklaşık 221 milyon USD tutarında taze sebze ihracatı gerçekleştirmiştir(EK-B Çizelge 4.2.4.4).

Toplam domates ihracatı yaklaşık 250 bin ton ve 146 milyon USD olarak gerçekleşirken bu ürün en fazla Rusya Federasyonu'na ihraç edilmiştir (EK-C Şekil 4.2.4.5).

Rusya'ya yaklaşık 63 milyon USD değerinde 105.250 ton domates ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam domates ihracatı içindeki payı değer olarak yaklaşık %43,2 ve miktar olarak yaklaşık %42 oranında olmuştur. Aynı dönemde bu ürün için ikinci büyük pazar Romanya'ya da yaklaşık 15,8 milyon USD değerinde 28.070 ton domates ihraç edilmiştir. Türkiye'nin toplam domates ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak yaklaşık %10,9 ve miktar olarak %11,2 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı domates ihracatında diğer pazarlar Suudi Arabistan ve Almanya olmuştur. Suudi Arabistan'a yaklaşık 5,8 milyon USD değerinde 22.964 ton ihracat gerçekleştirilirken, Almanya'ya ise yaklaşık 7,6 milyon USD değerinde 7.002 ton domates ihraç edilmiştir (Anonim, 2007).

2005 yılı verilerine göre Türkiye toplam patates ihracatı 78 bin ton ve 51 milyon USD civarında gerçekleşirken bu ürünün değer olarak toplam sebze ihracatı içerisindeki payı %3'tür (EK-B Çizelge 4.2.4.2 ve Çizelge 4.2.4.4). Toplam patates ihracatının büyük çoğunluğu Irak'a yapılırken, ikinci önemli pazar Rusya olmuştur (EK-C Şekil 4.2.4.4).

Türkiye'nin yaş sebze ihracatı içinde 2005 yılı itibariyle patates için en büyük pazar Irak olmuştur. Irak'a yaklaşık 3,6 milyon USD değerinde 56.511 ton patates ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam patates ihracatı içindeki payı değer olarak yaklaşık %56,2 ve miktar olarak %72,4 oranında olmuştur. Aynı dönemde bu ürün için ikinci büyük pazar Rusya'ya da yaklaşık 1,3 milyon USD değerinde 12.400 ton patates ihraç edilmiştir. Türkiye'nin toplam patates ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %20,1 ve miktar olarak yaklaşık %15,9 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı patates ihracatında diğer pazarlar Gürcistan ve Azerbaycan olmuştur. Gürcistan'a yaklaşık 500 bin USD değerinde 3.218 ton ihracat gerçekleştirilirken, Azerbaycan'a 226 bin USD değerinde 1.906 ton patates ihraç edilmiştir (Anonim, 2007).

En fazla ihraç edilen sebzelerden olan kuru soğan 2005 yılı itibariyle 64 bin ton ve yaklaşık 22,8 milyon USD ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu ürünün en fazla ihraç edildiği ülke Irak olmuştur. İkinci önemli pazar Suudi Arabistan'dır (EK-C Şekil 4.2.4.3).

Türkiye'nin yaş sebze ihracatı içinde, 2005 yılı itibariyle kuru soğan için en büyük pazar olan Irak'a yaklaşık 1,5 milyon USD değerinde 23.806 ton kuru soğan ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam kuru soğan ihracatı içindeki payı değer olarak yaklaşık %21,9 ve miktar olarak yaklaşık %37,4 oranında olmuştur. Aynı dönemde bu ürün için ikinci büyük pazar Suudi Arabistan'a da yaklaşık 1,5 milyon USD değerinde 11.893 ton kuru soğan ihraç edilmiştir. Türkiye'nin toplam kuru soğan ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %21,7 ve miktar olarak yaklaşık %18,7 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı kuru soğan ihracatında diğer pazarlar Yunanistan ve Bulgaristan olmuştur. Yunanistan'a yaklaşık 600 bin USD değerinde 4.558 ton ihracat gerçekleştirilirken, Bulgaristan'a ise yaklaşık 230 bin USD değerinde 3.292 ton kuru soğan ihraç edilmiştir (Anonim, 2007).

EK-B'deki Çizelge 4.2.4.2'ye göre 2005 yılında yaklaşık 34 bin ton ihraç edilen havuç ve şalgamların toplam sebze ihracatı içindeki payı %6,5'tir. Bu ürünün en fazla ihraç edildiği ülke Romanya'dır. İkinci en önemli Suudi Arabistan olup, Avrupa Birliği üyesi olan İspanya, İtalya, Almanya, Fransa ve Yunanistan gibi ülkeler de bu ürünün pazarları arasına girmiştir (EK-C Şekil 4.2.4.1).

2005 yılı itibariyle bu ürün için en büyük pazar olan Romanya'ya yaklaşık 2,3 milyon USD değerinde 12.545 ton havuç ve şalgam ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam havuç ve şalgam ihracatı içindeki payı değer olarak yaklaşık %35 ve miktar olarak yaklaşık %37 oranında olmuştur. Aynı dönemde Suudi Arabistan'a da 1,35 milyon USD değerinde yaklaşık 7.000 ton havuç ve şalgam ihraç edilmiştir. Toplam havuç ve şalgam ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %20,7 ve miktar olarak yaklaşık %20,7 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005

yılı havuç ve şalgam ihracatında diğer pazarlar komşu ülkeler Bulgaristan ve Yunanistan olmuştur. Bulgaristan'a yaklaşık 221 bin USD değerinde 2.534 ton ihracat gerçekleştirilirken, Yunanistan'a yapılan ihracat ise 321 bin USD değerinde ve 1.670 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

Hıyar ve kornişon ihracatında en önemli pazarlar Slovenya ve Almanya'dır. Toplam hıyar ve kornişon ihracatımızın büyük bir bölümü bu ülkelere ihraç edilirken Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Ukrayna diğer önemli pazarlardır (EK-C Şekil 4.2.4.2). Hıyar ve kornişon ihracatının, Türkiye sebze ihracatı içindeki payı 2005 yılı itibariyle %6 oranında olup ihracat miktarı yaklaşık 31 bin tondur (EK-B Çizelge 4.2.4.2).

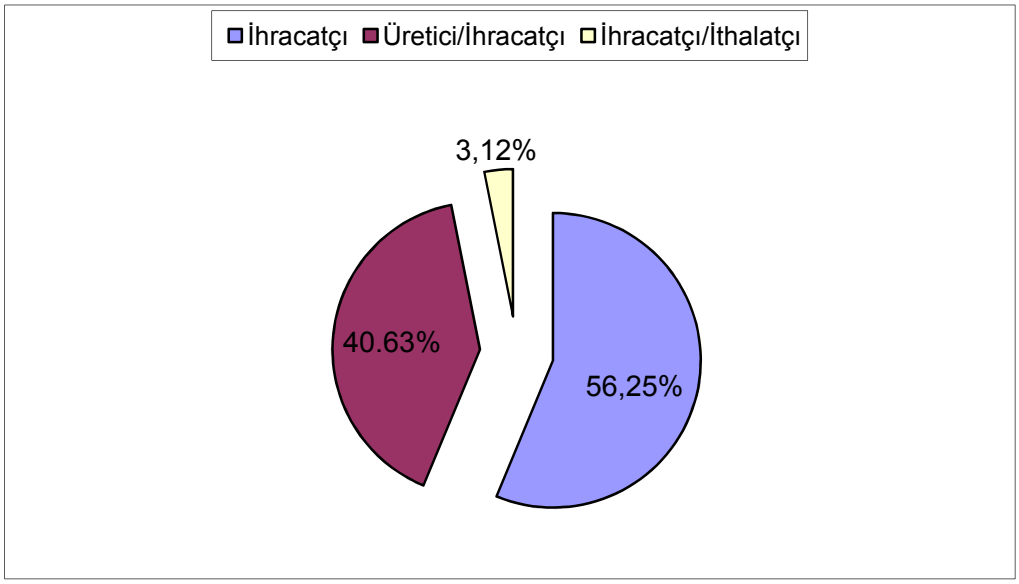
Türkiye'nin yaş sebze ihracatı içinde 2005 yılı itibariyle hıyar ve kornişon için en büyük pazar Slovenya olmuştur. Slovenya'ya yaklaşık 6 milyon USD değerinde 12.749 ton hıyar ve kornişon ihracatı gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin toplam hıyar ve kornişon ihracatı içindeki payı değer olarak yaklaşık %33,4 ve miktar olarak yaklaşık %40,7 oranında olmuştur. Aynı dönemde bu ürün için ikinci büyük pazar Almanya'ya da yaklaşık 5,4 milyon USD değerinde 8.111 ton hıyar ve kornişon ihraç edilmiştir. Türkiye'nin toplam hıyar ve kornişon ihracatı içinde bu ülkenin payı ise değer olarak %29,8 ve miktar olarak yaklaşık %25,9 oranında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2005 yılı hıyar ve kornişon ihracatında diğer pazarlar Moldova ve Romanya olmuştur. Moldova'ya yaklaşık 1,5 milyon USD değerinde 3.012 ton ihracat gerçekleştirilirken, Romanya'ya yapılan ihracat ise yaklaşık 1,2 milyon USD değerinde ve 1.952 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

4.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yaş meyve ve sebze sektöründe faaliyet gösteren 32 firma ile yüz yüze tekniği ile yapılan anket çalışmasının değerlendirildiği bu bölümde, cevaplanan sorulara ilişkin çizelgeler oluşturulmuş ve buradaki sonuçlara göre şekiller çizilerek duruma ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Çizelge 4.3.1. Ankete katılan firmaların faaliyet alanları.

	Firma sayısı	**% Oranı**
İhracatçı	18	56.25
Üretici/İhracatçı	13	40.63
İhracatçı/İthalatçı	1	3.12
TOPLAM	**32**	**100.00**

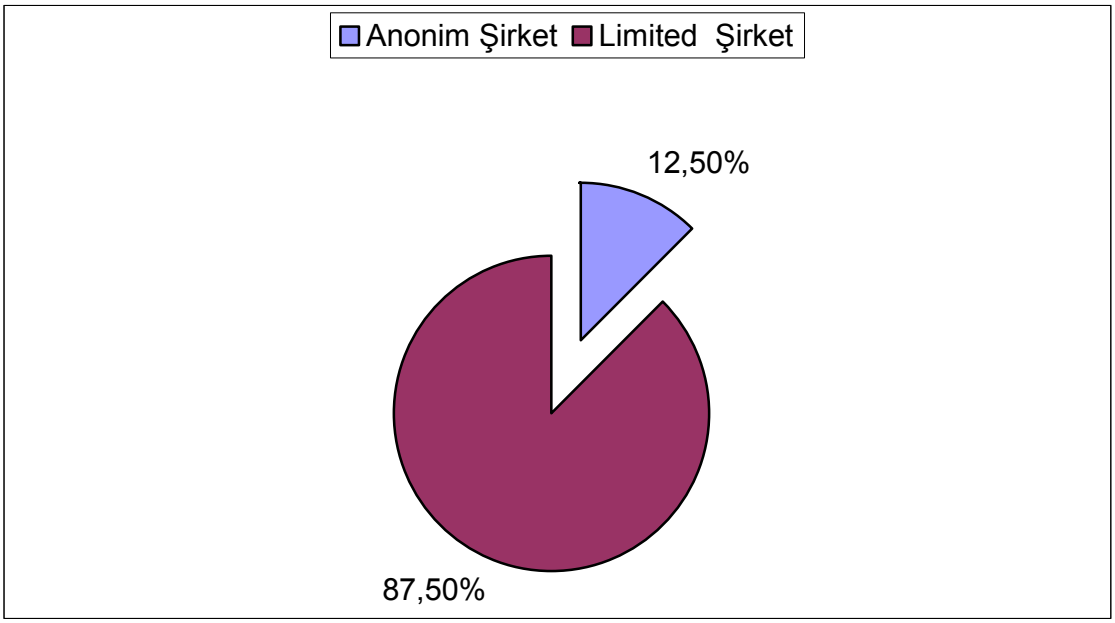
Şekil 4.3.1. Ankete katılan firmaların faaliyet alanı (%).

Ankete katılan firmaların %56.25'i ihracatçı, %40.63 üretici-ihracatçı ve %3.12'si de ihracatçı-ithalatçı konumundadır. Üretici ihracatçıların oransal değeri

dikkat çekmekte olup firmaların kendi ürettiklerini ihraç edebilmeleri yaş meyve ve sebze sektörünün geleceği açısından önem arz etmektedir.

Çizelge 4.3.2. Ankete katılan firmaların hukuki statüleri.

	Firma sayısı	**% Oranı**
Anonim Şirket	4	12.50
Limited Şirket	28	87.50
TOPLAM	**32**	**100.00**

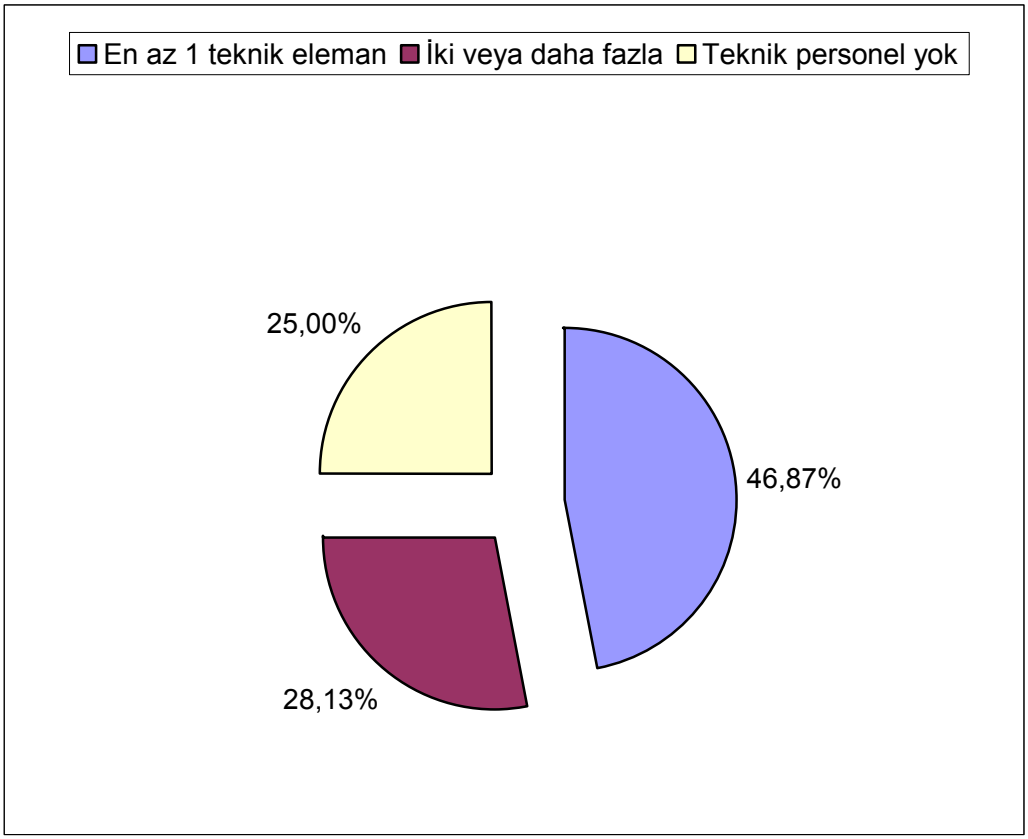

Şekil 4.3.2. Ankete katılan firmaların hukuki statüleri (%).

Ankete katılan firmaların tümünün şirket statüsünde olması, yaş meyve ve sebze sektöründe faaliyet gösteren bu firmaların kurumsal bir yapıyı tercih ettiklerini göstermektedir. Tarımsal üretici birliklerinin ihracata yönelik çalışmalarının teşvik edilmesi, üretici örgütlerinin yaygınlaştırılması ile ihracatta önemli sorunlardan birisi olan sürekli ve kaliteli ürün temini konusunun çözüme ulaştırılacağı düşünülmektedir

Çizelge 4.3.3 Ankete katılan firmaların teknik personel çalıştırma durumu.

Çalışan Personel Sayısı	**Firma sayısı**	**% Oranı**
En az 1 teknik eleman	15	46.87
İki veya daha fazla	9	28.13
Teknik personel yok	8	25.00
TOPLAM	**32**	**100.00**

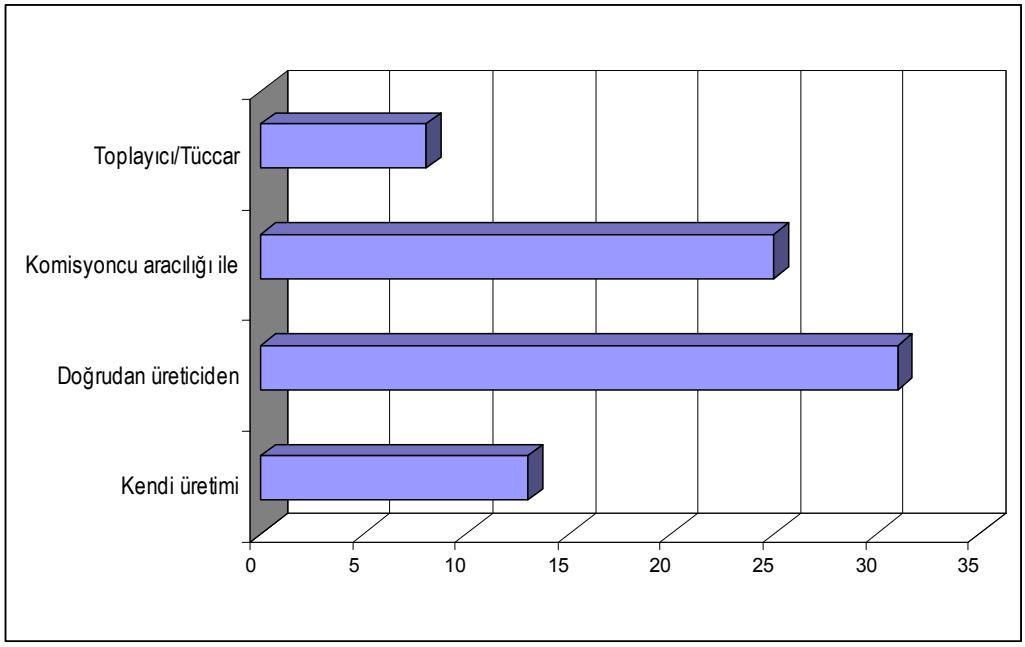
Şekil 4.3.3. Ankete katılan firmaların teknik personel çalıştırma durumu (%).

Firmaların %46.87'si en az bir teknik personel çalıştırmakta olup, teknik personel çalıştırmayanların oranı %25'le dikkat çekmektedir. Çalışan teknik personel fakülte mezunu olup çoğunluğu ziraat mühendisi olmakla birlikte, gıda ve endüstri mühendisleri de istihdam edilmektedir. Yaş meyve ve sebze sektöründe faaliyet gösteren firmalarda nitelikli personel istihdamının zorunlu hale getirilmesi mal ve

hizmet üretiminde kalitenin artırılması, devamlılığının sağlanması ve iç denetimin daha sağlıklı bir yapıya kavuşması açısından önemlidir.

Çizelge 4.3.4. Firmaların ihraç ettikleri ürünleri temin ettikleri yöntem.

Ürünlerin Temin Edilme Şekli	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Kendi üretimi	13	40.63
Doğrudan üreticiden	31	96.87
Komisyoncu aracılığı ile	25	78.13
Toplayıcı/Tüccar	8	25.00

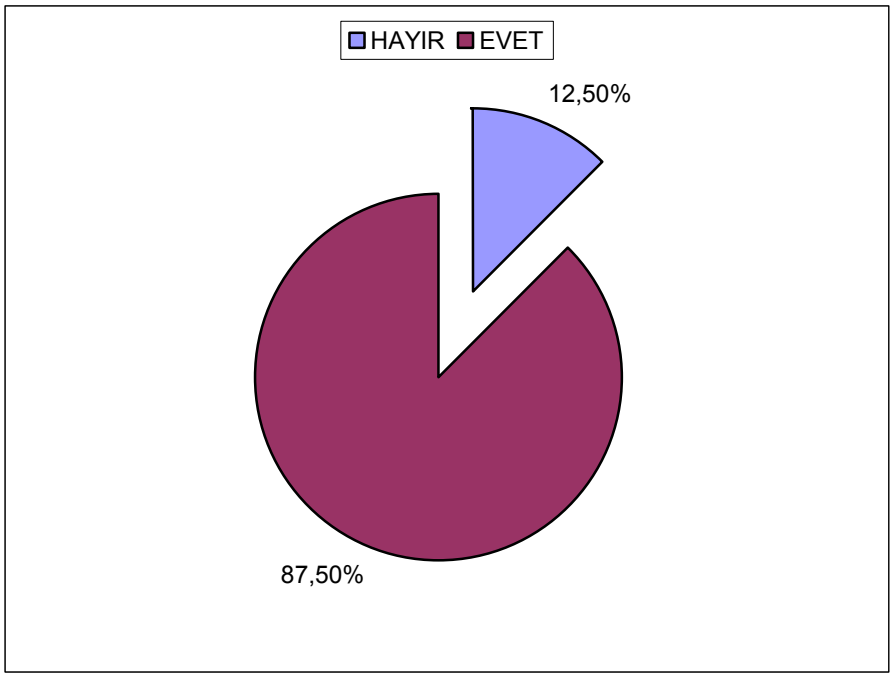

Şekil 4.3.4. Firmaların ihraç ettikleri ürünleri temin ettikleri yöntem.

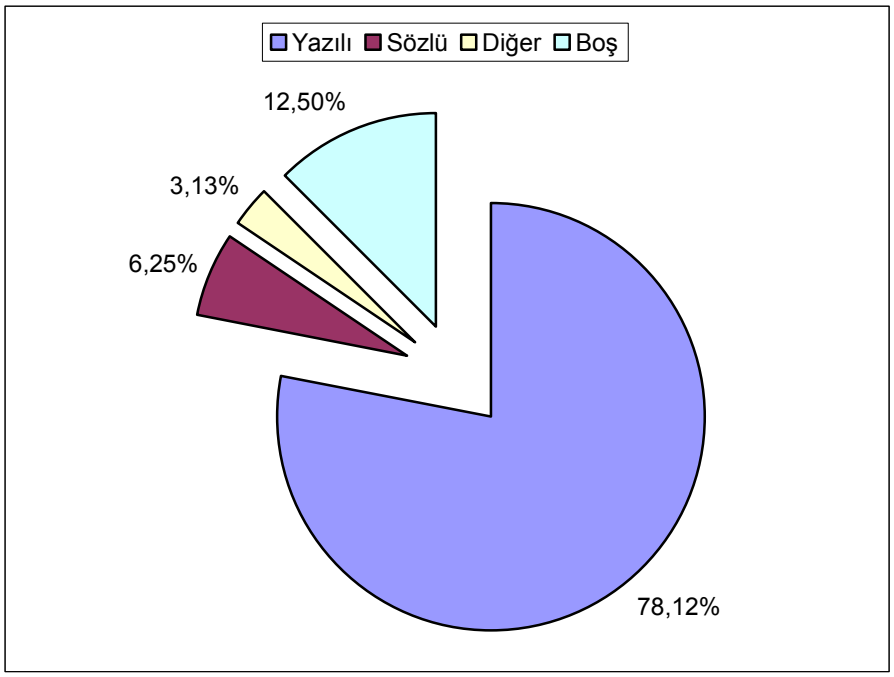
Çalışmaya katılan firmaların tamamına yakını ürünlerini bağımsız üreticilerden temin ettikleri gibi, istenilen kalitede mal temininde yaşanan güçlükler nedeniyle ihracatçı firmaların %40.63'ü ihraç edecekleri ürünleri kendileri üretmektedir.

Çizelge 4.3.5. Firmaların üreticilerle satın alma sözleşmesi yapma durumu.

Firmaların Sözleşme Yapma Durumu		**Firma sayısı**	**% Oranı**
HAYIR		4	12.50
EVET		28	87.50
TOPLAM		**32**	**100.00**
	Yazılı	25	78.12
	Sözlü	2	6.25
	Diğer	1	3.13
	Boş	4	12.50
TOPLAM		**32**	**100.00**

Şekil 4.3.5. Firmaların üreticilerle satın alma sözleşmesi yapma durumu (%).

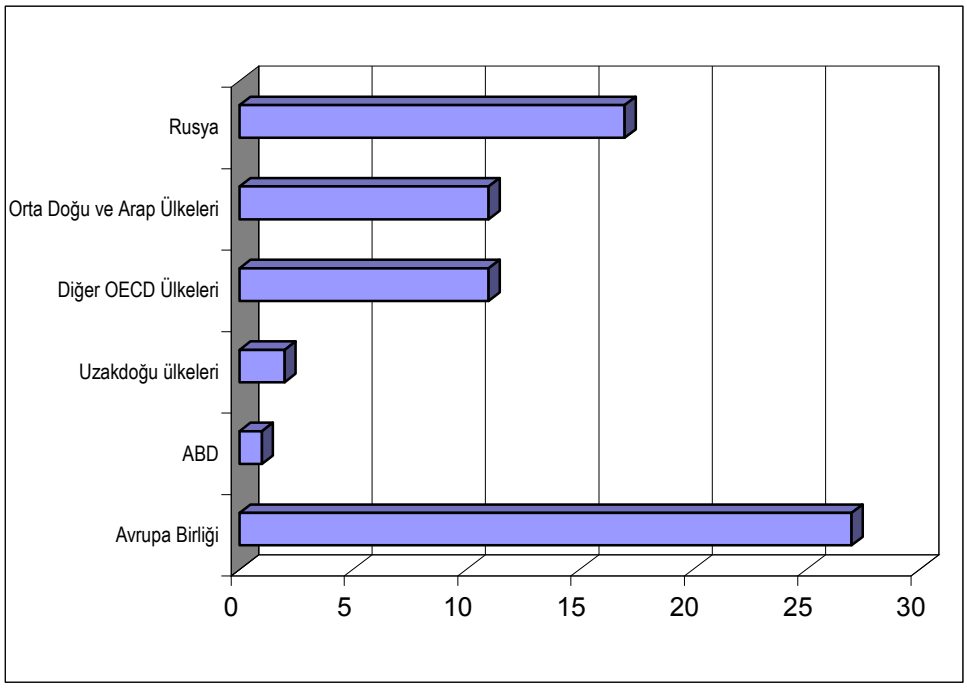

Şekil 4.3.6. Firmaların üreticilerle satın alma sözleşmesi çeşitleri. (%).

Firmaların %87,5'i üreticilerle sözleşme yapmakta olup, yapılan sözleşmelerin %78.12'si yazılı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu durum ihracatçıların sürekli aynı kalite ve miktarda mal temin edebilmeleri açısından önem arz etmektedir.

Çizelge 4.3.6. Firmaların ihracat yaptıkları ülke grupları.

Ülke Grupları	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Avrupa Birliği	27	84.37
ABD	1	3.13
Uzakdoğu ülkeleri	2	6.25
Diğer OECD Ülkeleri	11	34.37
Orta Doğu ve Arap Ülkeleri	11	34.37
Rusya	17	53.13

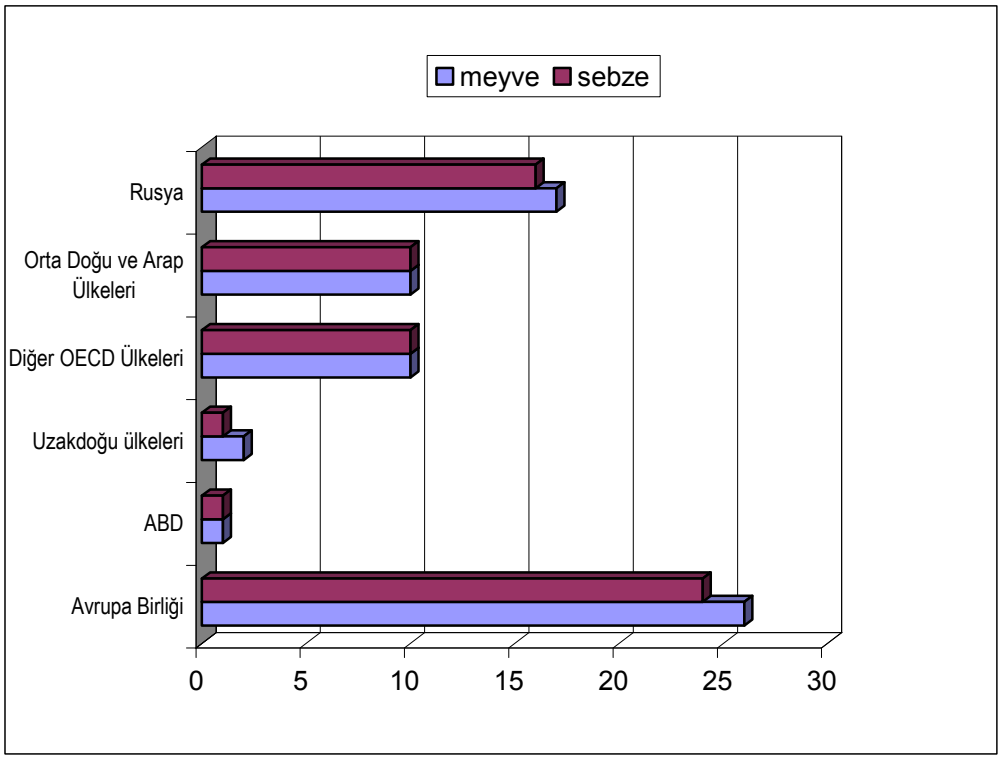

Şekil 4.3.7. Firmaların ihracat yaptıkları ülke gruplarına göre sayıları.

Ankete katılan firmaların tamamına yakını AB ülkelerine ihracat yapmaktadır. AB ülkelerine yapılan ihracatın oransal değeri %84.37olarak gerçekleşmiştir. Ancak burada göze çarpan husus Rusya'ya yapılan ihracat oranıdır. Rusya pazarının, %53.13'lük oranla ihracatçılarımız açısından önemli bir pazar olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.3.7. Ürün gruplarına göre firmaların ihracat yaptıkları ülke grupları.

Ülke Grupları	**Meyve**		**Sebze**	
	Firma Sayısı	**% Oranı**	**Firma Sayısı**	**% Oranı**
Avrupa Birliği	26	81.25	24	75.00
ABD	1	3.13	1	3.12
Uzakdoğu ülkeleri	2	6.25	1	3.13
Diğer OECD Ülkeleri	10	31.25	10	31.25
Orta Doğu ve Arap Ülkeleri	10	31.25	10	31.25
Rusya	17	53.13	16	50.00

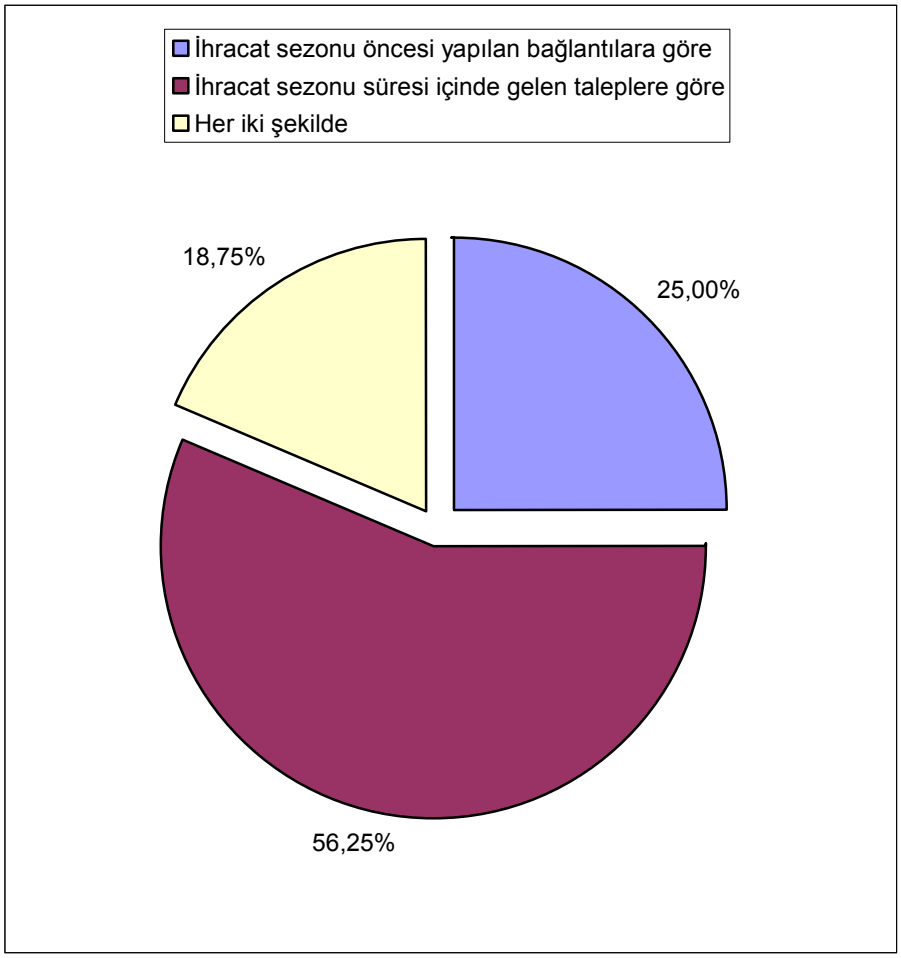

Şekil 4.3.8. Ürün gruplarına göre firmaların ihracat yaptıkları ülke grupları

Çizelge 4.3.7'de yaş meyve ihracatında %81.25 ve yaş sebze ihracatında %75'lik oranla ile AB ülkelerinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu pazarı yaş meyve ihracatında %53.13 ve yaş sebze ihracatında %50 ile Rusya takip etmektedir. Diğer OECD ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri de %31.25'lik pay ile Rusya'yı izlemektedir.

Çizelge 4.3.8. Ankete katılan firmaların ürünlerini satış şekli.

Satış Şekli	**Firma Sayısı**	**% Oranı**
İhracat sezonu öncesi yapılan bağlantılara göre	8	25.00
İhracat sezonu süresi içinde gelen taleplere göre	18	56.25
Her iki şekilde	6	18.75
TOPLAM	**32**	**100**

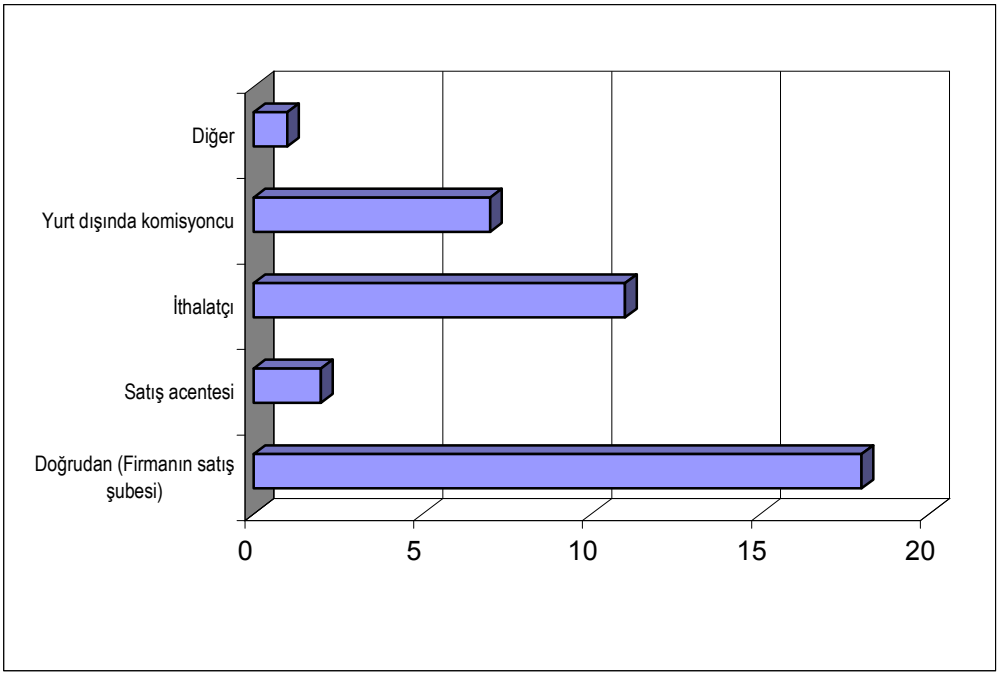

Şekil 4.3.9. Ankete katılan firmaların ürünlerini satış şekli (%).

Ankete katılan firmaların %56.25'i ürünlerini ihracat sezonu süresi içinde gelen taleplere göre satmakta olup sezon öncesi bağlantılara göre satış yapan firmalar ise %25 oranındadır.

Çizelge 4.3.9. Firmaların dış pazarda temsil şekli.

Ürünlerin Temin Edilme Şekli	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Doğrudan (Firmanın satış şubesi)	18	56.25
Satış acentesi	2	6.25
İthalatçı	11	34.40
Yurt dışında komisyoncu	7	21.90
Diğer	1	3.13

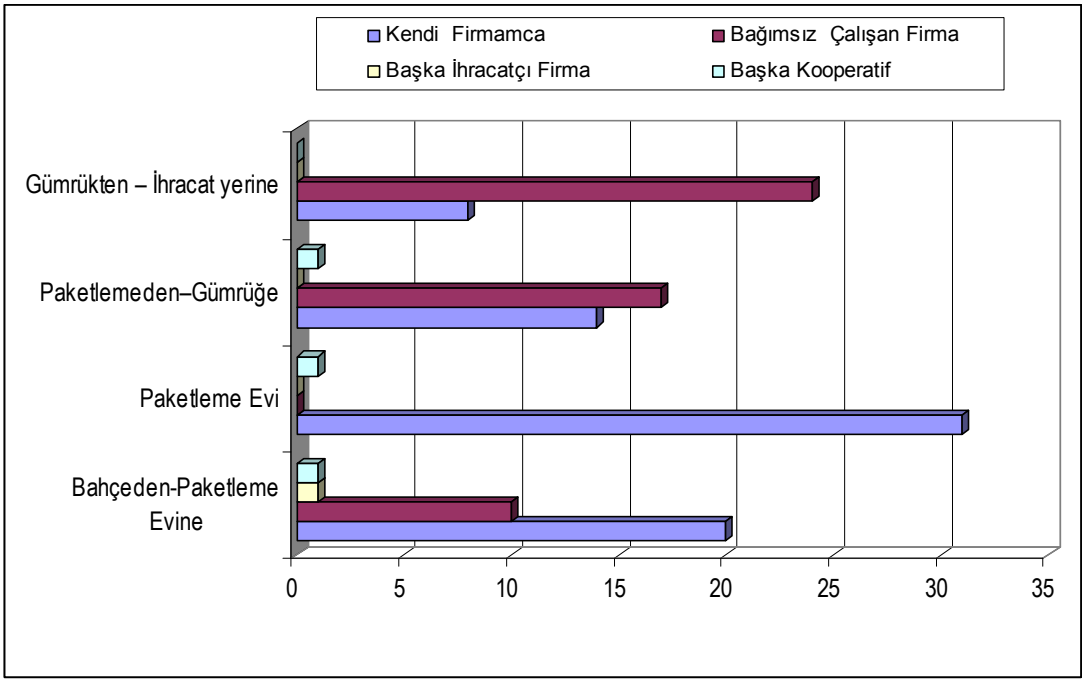

Şekil 4.3.10. Firmaların dış pazarda temsil şekli.

Çalışmaya katılan firmaların, %56.25'inin yurtdışında kendi satış şubeleri aracılığıyla doğrudan temsil edildiği görülmektedir. Böylece kalıcı bir pazar yapısının ortaya çıkması için firmaların çalıştığı ve pazar paylarını korumaya çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Çizelge 4.3.10. Dışsatım hizmetlerinin yapılma şekli

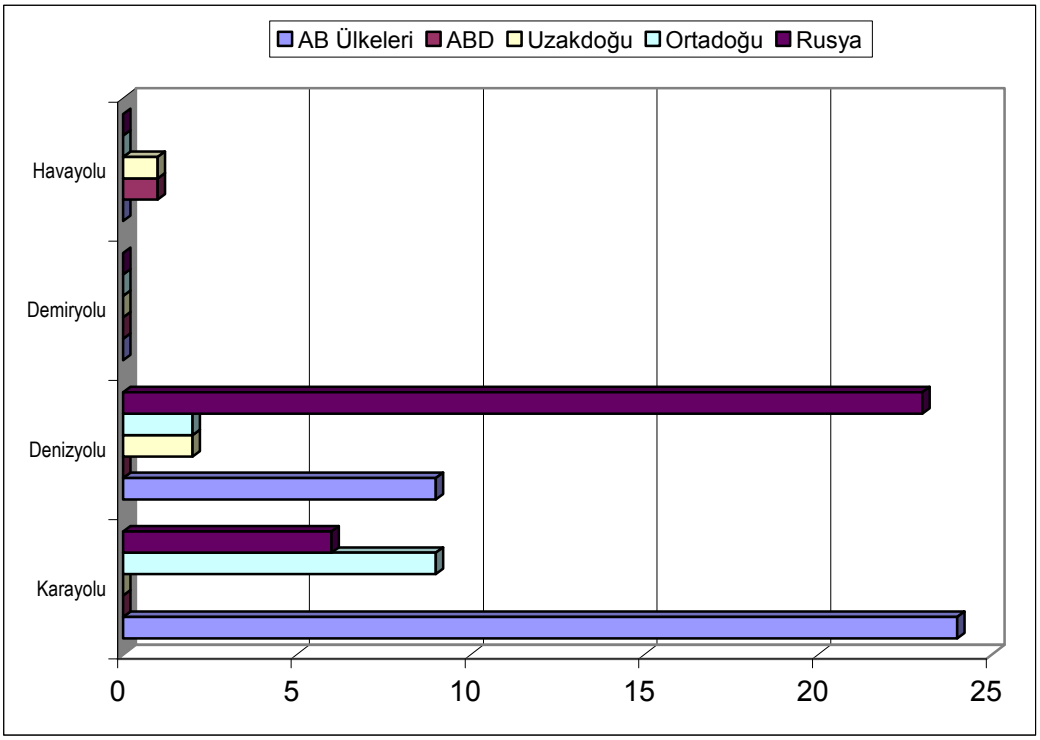
	Kendi Firmamca	Bağımsız Çalışan Firma	Başka İhracatçı Firma	Kooperatif
Bahçeden-Paketleme Evine (İşçi, kamyon, toplama aletleri vs.)	20	10	1	1
Paketleme Evi (Sarartma, İşleme, File, Köşe Bant, Palet, Kutu ve etiket vs.)	31	0	0	1
Paketlemeden–Gümrüğe (Kamyon, Gümrük, Stand. Bit. Koruma vs.)	14	17	0	1
Gümrükten – İhracat yerine (Gemi, indirme, bindirme vs)	8	24	0	0

Şekil 4.3.11. Dışsatım hizmetlerinin yapılma şekli.

Çizelge 4.3.11. Ülke gruplarına göre dışsatımda taşıma şeklinin dağılımı.

Taşıma Şekli	Ülke Grupları				
	AB Ülkeleri	**ABD**	**Uzakdoğu**	**Ortadoğu**	**Rusya**
Karayolu	24	-	-	9	6
Denizyolu	9	-	2	2	23
Demiryolu	-	-	-	-	-
Havayolu	-	1	1	-	-

Şekil 4.3.12. Ülke gruplarına göre dışsatımda taşıma şeklinin dağılımı.

Ankete katılan firmaların toplam ihracatı içinde karayolu ile taşımacılığının önemli olduğu, AB ülkelerine karayolu ile ihracat gerçekleştiren firmaların oranının %75 olduğu görülmektedir. Denizyolu taşımacılığı ise Rusya'ya yapılan ihracatta ön plana çıkmaktadır. Ülkemizin her tarafının denizlerle çevrili olmasının etkisi ile denizyolu taşımacılığının daha da gelişmesi mümkün görülmektedir. Diğer taraftan demiryolu bağlantısının olduğu Rusya, Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerine, demiryolu ile taze meyve ve sebze taşımacılığı gelişmemiştir. Bunun nedeni olarak da demiryolu taşımacılığında soğuk zincir ile taşıma yapılamamasının etkisi olduğu

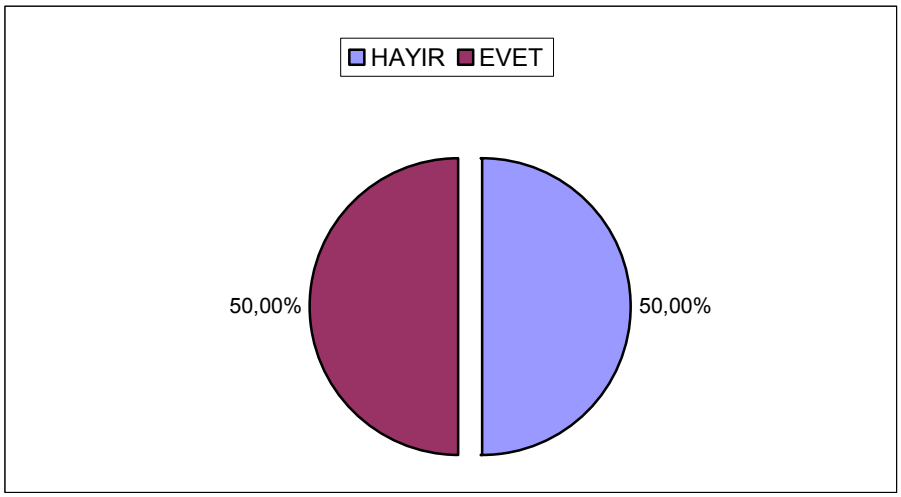
söylenebilir. Taşımacılıkta kullanılan demiryolu vagonlarının soğuk zincire uygun olarak tasarlanması ile meyve-sebze ihracatında demiryolu taşımacılığının payının artması mümkün olacaktır.

Çizelge 4.3.12. Yararlanılan ihracat teşviklerinin firmalara göre dağılımı

Kullanılan Teşvikler	**Firma Sayısı**	**% Oranı**
Vergi İadesi	28	87.50
İhracat Kredisi	7	21.87
Vergi Muafiyeti, istisnası, indirimi	9	28.13
DFİF (İhracat Teşvik Primi)	28	87.50
Navlun Primi	1	3.13
Diğer	1	3.13

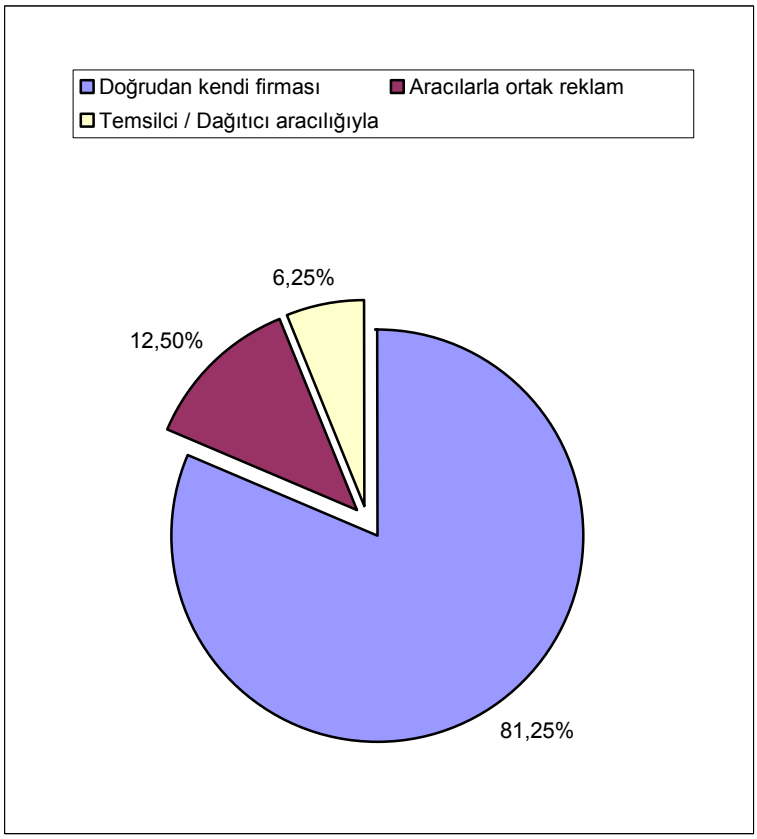
Çizelge 4.3.13 Firmaların reklâm ve tanıtım faaliyetinde bulunup/bulunmadığı

		Firma Sayısı	**% Oranı**
HAYIR		16	50.00
EVET		16	50.00
TOPLAM		**32**	**100.00**
	Doğrudan kendi firması	13	81.25
	Aracılarla ortak reklam	2	12.50
	Temsilci / Dağıtıcı aracılığıyla	1	6.25
	TOPLAM	**16**	**100.00**

Şekil 4.3.13. Firmaların reklam ve tanıtım faaliyetinde bulunup bulunmadığı (%).

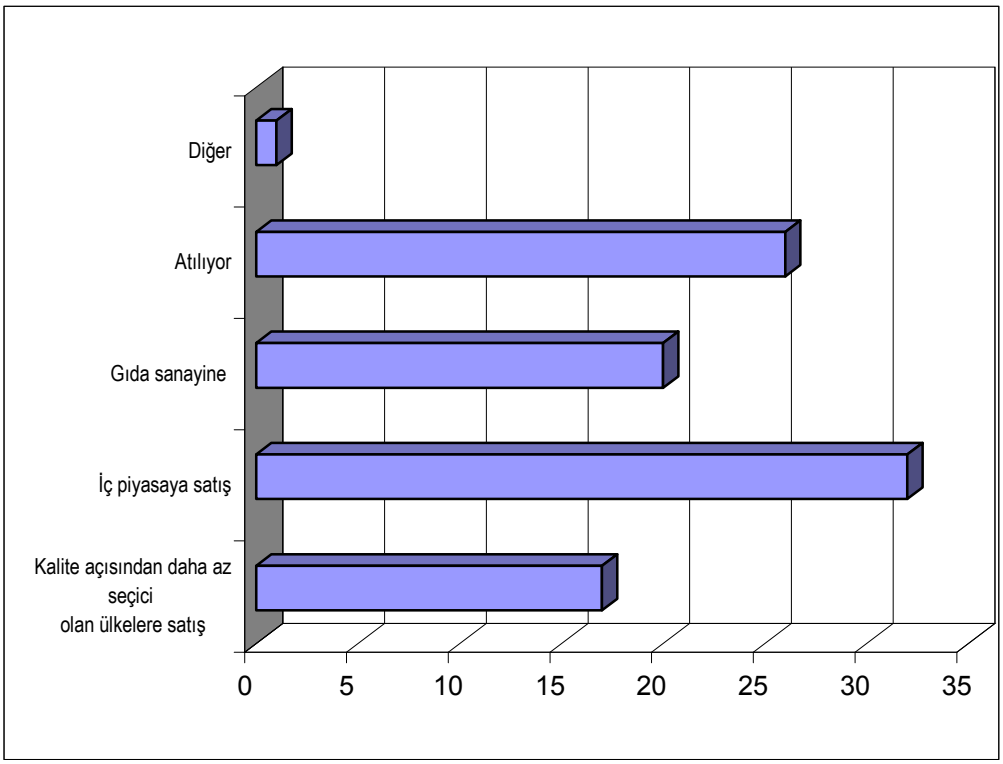
Ankete katılan firmaların %50'si reklam ve tanıtım faaliyetinde bulunurken diğer yarısı ise reklam ve tanıtım yapmamaktadır. Reklam ve tanıtım faaliyetinde bulunduğunu ifade eden firmaların %81,25'i bu işi doğrudan kendi firması ile yaptığını belirtmiştir.

Şekil 4.3.14. Firmaların reklam ve tanıtım faaliyeti (%).

Çizelge 4.3.14. Dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerin değerlendirilme durumu.

Değerlendirme Şekli	**Firma Sayısı**
Kalite açısından daha az seçici olan ülkelere satış	17
İç piyasaya satış	32
Gıda sanayine	20
Atılıyor	26

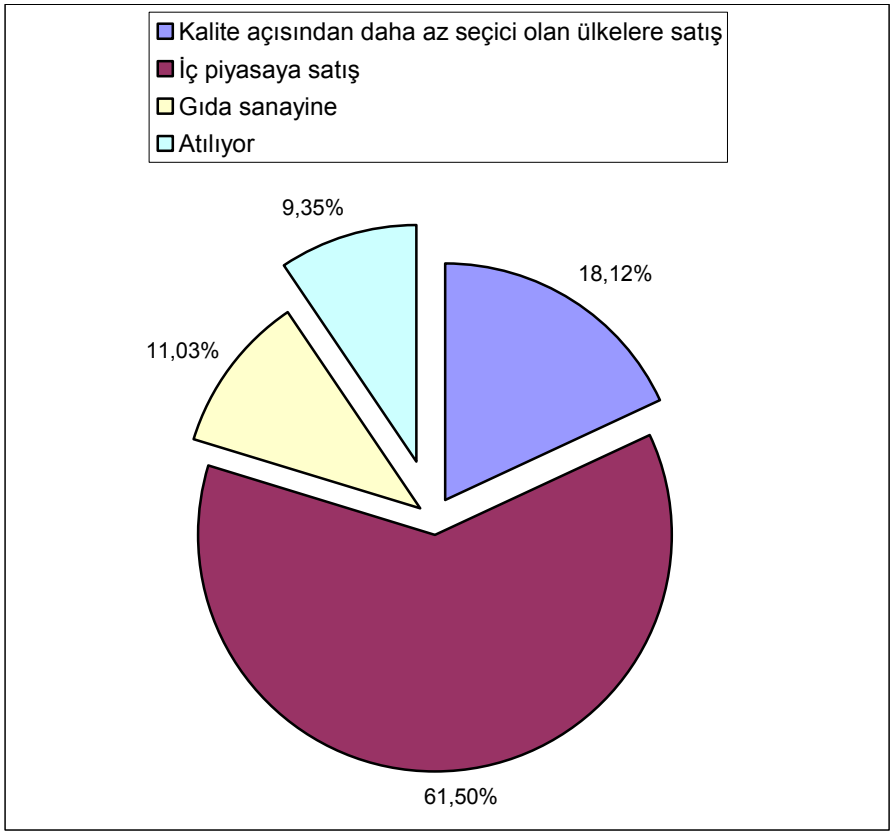
Şekil 4.3.15. Dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerin değerlendirilme durumu.

Ankete katılan firmaların tamamı dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerini iç piyasaya vermektedirler. Ortalama oran olarak ürünlerin %61.50'si iç piyasaya sunulurken %11.03'lük bir bölümü gıda sanayinde işlenmek üzere gönderilmektedir. Ancak burada dikkat çeken en önemli husus ürünlerin ortalama %9.35'lik kısmı herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadan

atılmaktadır. Bu oranın ekonomik değer olarak oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 4.3.15. Dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerin ortalama değerlendirilme oranı.

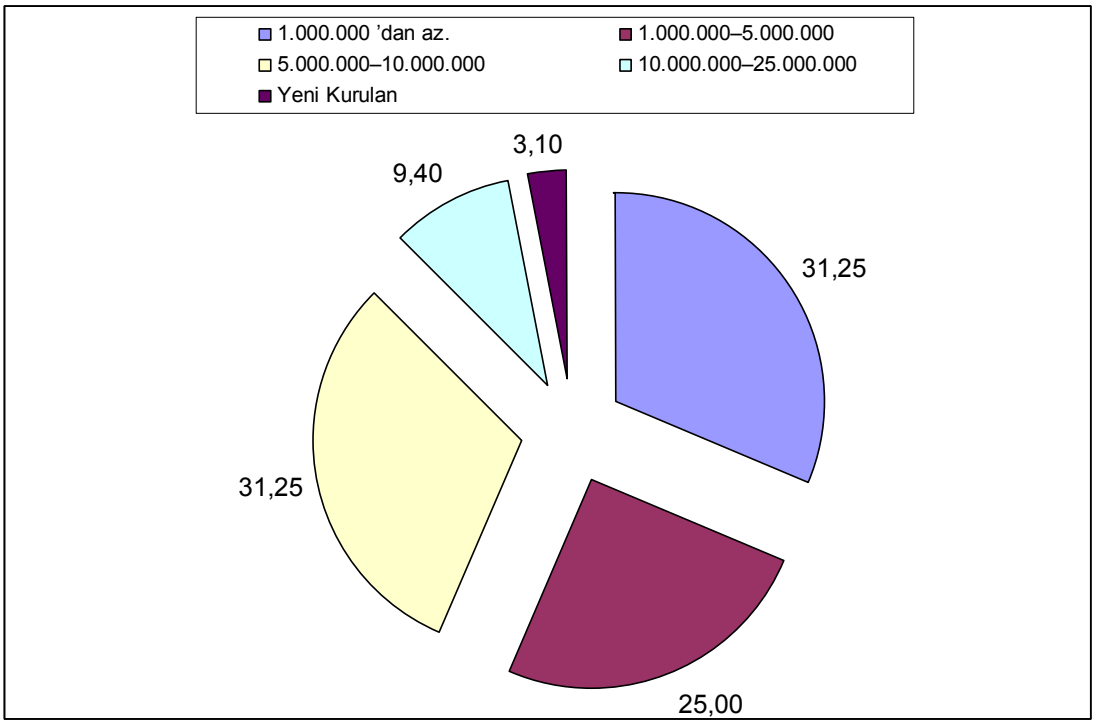
Değerlendirme Şekli	**Ortalama % Oranı**
Kalite açısından daha az seçici olan ülkelere satış	18.12
İç piyasaya satış	61.50
Gıda sanayine	11.03
Atılıyor	9.35
TOPLAM	**100.00**

Şekil 4.3.16. Dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerin değerlendirilme durumu.

Çizelge 4.3.16. Ankete katılan firmaların 2005/2006 ihracat döneminde gerçekleştirdikleri toplam ihracatlarının değer (USD)olarak gruplandırılması.

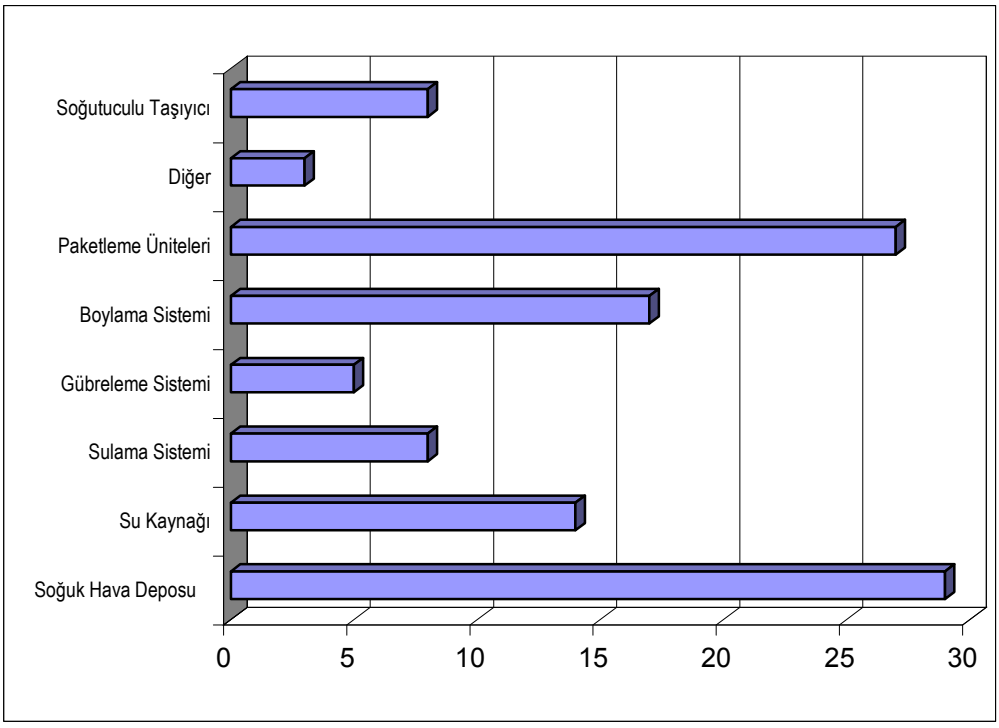
Değer Grubu (USD)	**Firma Sayısı**	**% Oranı**
1.000.000 'dan az.	10	31.25
1.000.000–5.000.000	8	25.00
5.000.000–10.000.000	10	31.25
10.000.000–25.000.000	3	9.40
Yeni Kurulan	1	3.10
TOPLAM	**32**	**100**

Şekil 4.3.17. Ankete katılan firmaların 2005/2006 ihracat döneminde gerçekleştirdikleri toplam ihracatlarının değer (USD)olarak gruplandırılması (%)

Çizelge 4.3.17. Ankete katılan firmaların sahip olduğu depo, makine, araç vs.

	Firma sayısı	**% Oranı**
Soğuk Hava Deposu	29	90.63
Su Kaynağı	14	43.75
Sulama Sistemi	8	25.00
Gübreleme Sistemi	5	15.63
Boylama Sistemi	17	53.12
Paketleme Üniteleri	27	84.40
Diğer	3	9.40
Soğutuculu Taşıyıcı	8	25.00

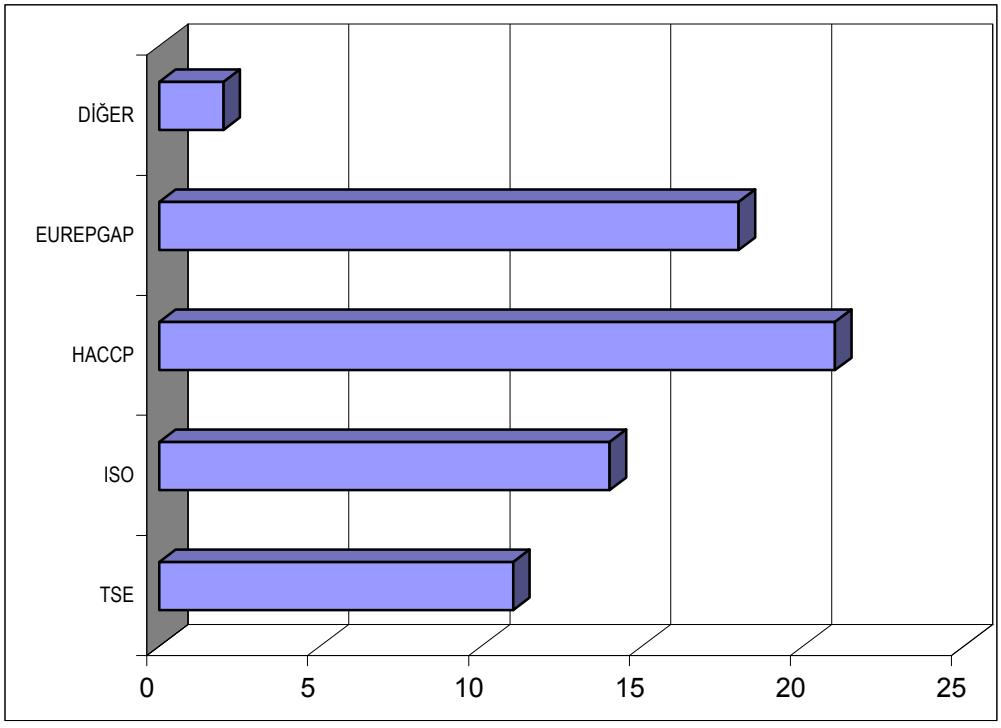
Şekil 4.3.18. Ankete katılan firmaların sahip olduğu depo, makine, araç vs.

Ankete katılan firmaların tamamına yakını işletmelerinde soğuk hava deposu ve paketleme ünitelerini bulundurmaktadır. Firmaların %53.12'si boylama ünitesine sahip olmadığını ifade etmiştir. Bu durumda bu işlemin insan gücüyle veya diğer ihracatçı firmalardan hizmet satın alma yoluyla yapıldığı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan firmaların %25'i soğutuculu taşıyıcıya sahip olduğunu belirtirken %75 gibi büyük bir kısmının da bu hizmeti diğer uzman firmalardan satın aldığı görülmektedir.

Çizelge 4.3.18. İthalatçı ülkelerin ürünlerde aradığı standartlar

Ürünlerde aranılan standartlar	**Firma sayısı**	**% Oranı**
TSE	11	34.40
ISO	14	43.75
HACCP	21	65.62
EUREPGAP	18	56.25
DİĞER	2	6.25

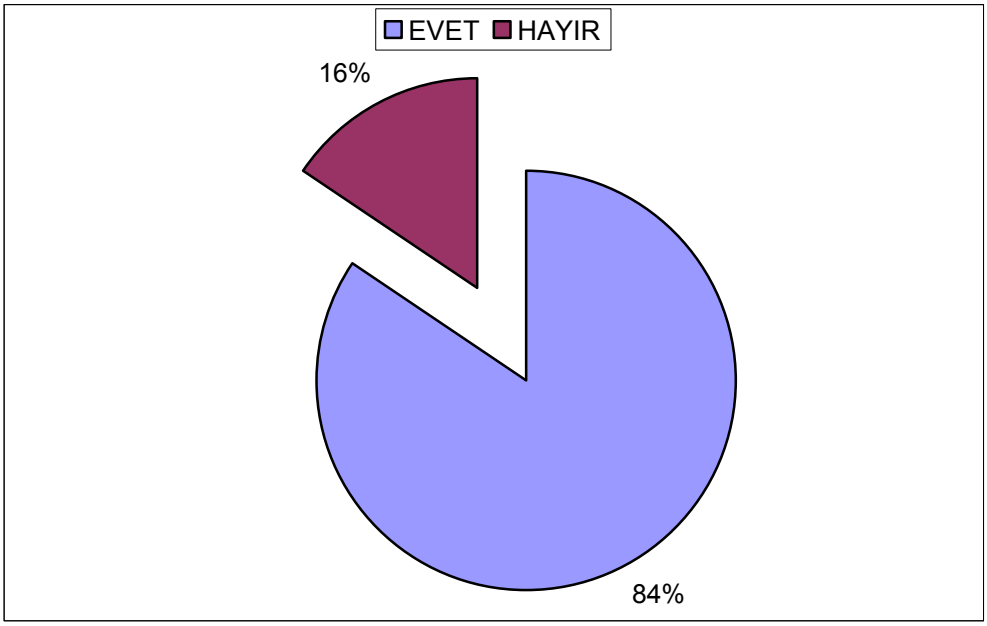
Şekil 4.3.19. İthalatçı ülkelerin ürünlerde aradığı standartlar

Ürün güvenliği ve ürünlerin izlenebilirliği ile ilgili olan HACCP ve EUREPGAP standartları ithalatçı ülkeler tarafından aranan ve son dönemlerde en fazla önem gösterilen konuların başında yer almaktadır. Üretici ihracatçı firmaların

bu standartlara göre üretim yapması, üreticilerden mal temin eden ihracatçıların ise bu standartlara uygun üretilen ürünleri tercih etmeleri ile yaş meyve ve sebze ihracatında önemli bir artış sağlanacaktır. Bu standartları kullanan firmaların desteklenmesi ile diğer firmalarında bu konuda daha hassas davranmaları teşvik edilebilir.

Çizelge 4.3.19. Ankete katılan firmaların tescilli marka kullanma durumu

Tescilli Marka kullanma	**Firma sayısı**	**% Oranı**
EVET	27	84.37
HAYIR	5	15.63
TOPLAM	**32**	**100**

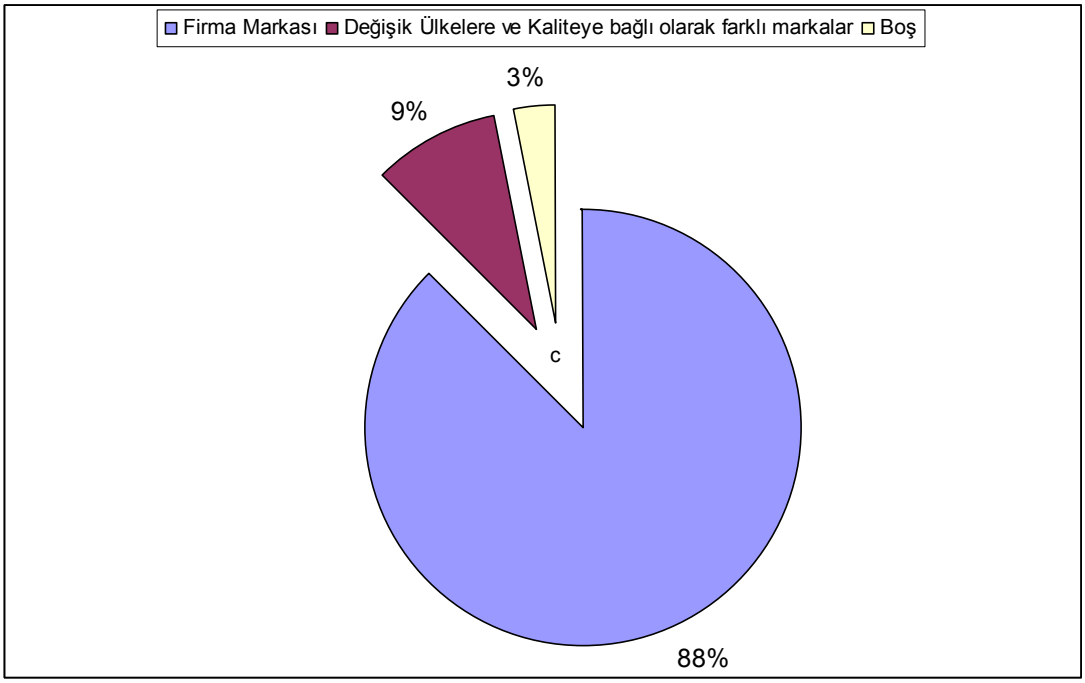

Şekil 4.3.20. Ankete katılan firmaların tescilli marka kullanma durumu (%)

Ankete katılan firmaların %84 gibi büyük bir bölümü tescilli marka kullandığını ifade etmiş olup ihraç edilen ürünün imajı açısından bu durum önem arz etmektedir.

Çizelge 4.3.20. Ankete katılan firmaların marka kullanma durumu

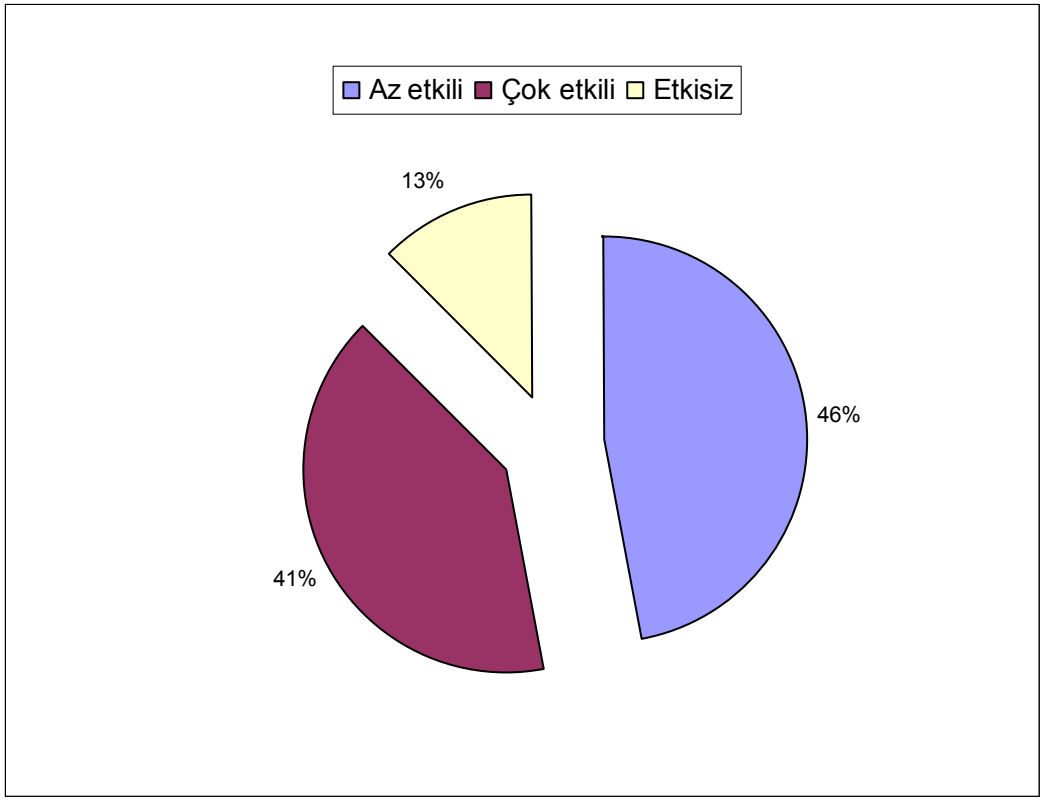
Kullanılan Marka	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Firma Markası	28	87.50
Değişik Ülkelere ve Kaliteye bağlı olarak farklı markalar	3	9.40
Boş	1	3.10
TOPLAM	**32**	**100.00**

Şekil 4.3.21. Ankete katılan firmaların marka kullanma durumu (%)

Çizelge 4.3.21. Ambalaj üzerinde ürünün Türk Malı olduğunu belirten işaretlerin kullanılma durumu ve ürünün tercih edilmesine etkisi.

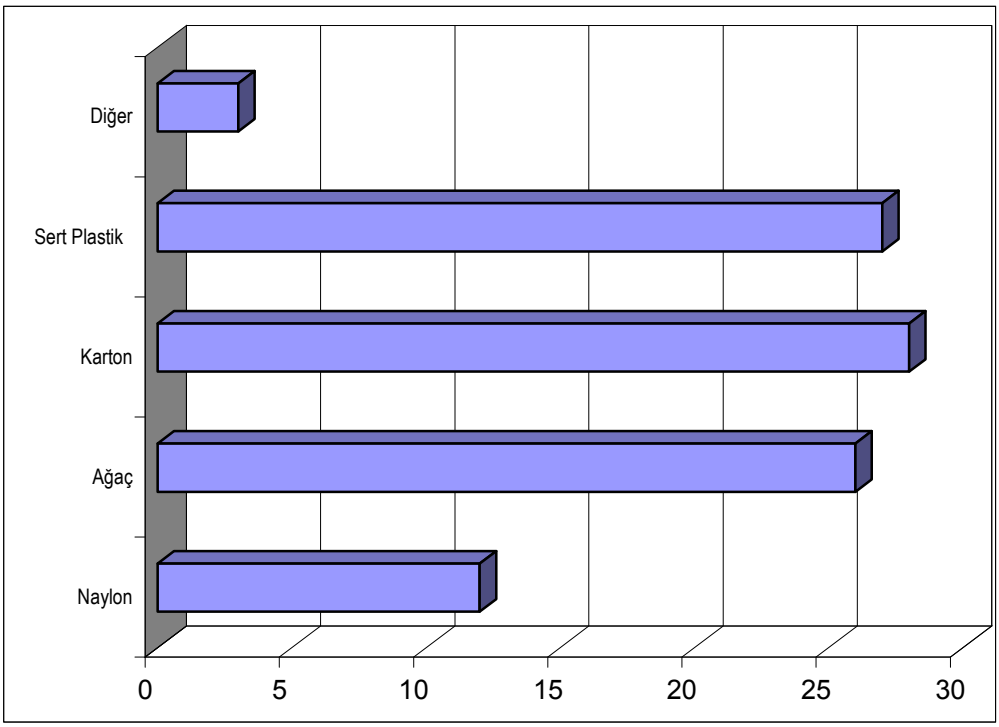
Türk Malı olduğunu belirten işaretlerin kullanılma durumu ve ürünün tercih edilmesine etkisi		**Firma sayısı**	**% Oranı**
HAYIR		0	0
EVET		32	100.00
TOPLAM		**32**	**100.00**
	Az etkili	15	46.87
	Çok etkili	13	40.63
	Etkisiz	4	12.50
TOPLAM		**32**	**100.00**

Şekil 4.3.22. Ambalaj üzerinde ürünün Türk Malı olduğunu belirten işaretlerin kullanılma durumu ve ürünün tercih edilmesine etkisi. (%)

Çizelge 4.3.22 İhraç edilen ürünlerde kullanılan ambalaj tipi

Ambalaj Tipi	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Naylon	12	37.50
Ağaç	26	81.25
Karton	28	87.50
Sert Plastik	27	84.40
Diğer	3	9.40

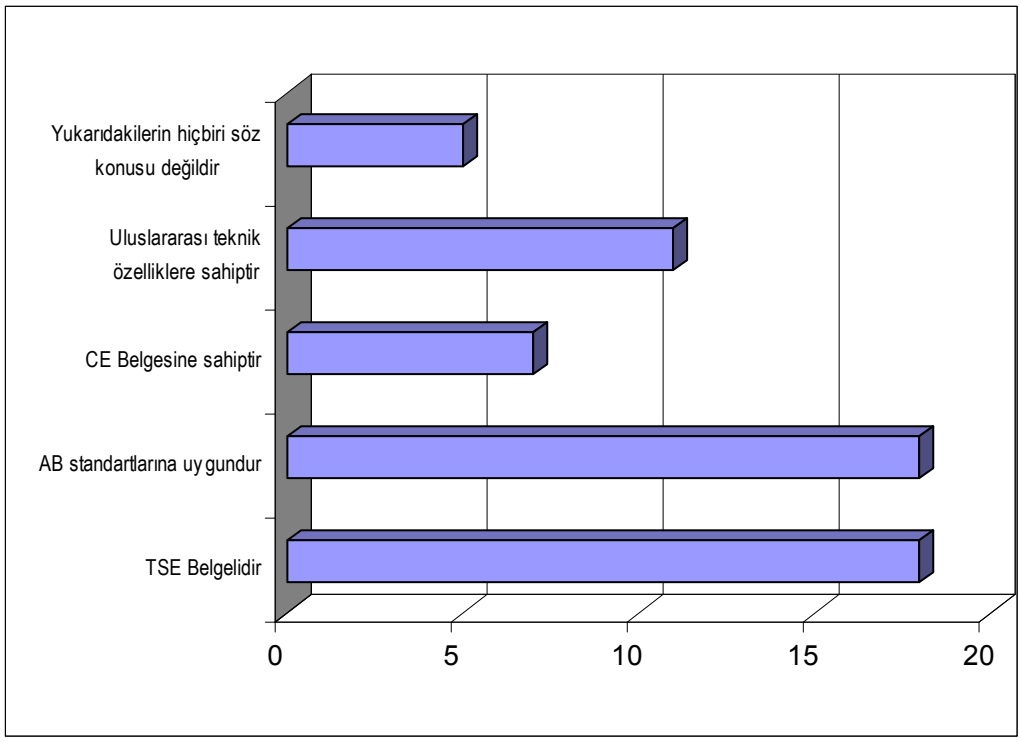

Şekil 4.3.23. İhraç edilen ürünlerde kullanılan ambalaj tipi (%)

Ankete katılan firmalar ürünlerin özelliklerine göre ambalaj seçimi yapmaktadırlar. Ürünler genellikle ağaçtan mamul kasa, oluklu mukavvadan yapılmış karton kutu ve plastik kasalara konulmaktadır.

Çizelge 4.3.23. İhraç edilen ürünlerde kullanılan ambalaj özellikleri

Ambalaj özellikleri	**Firma sayısı**	**% Oranı**
TSE Belgelidir	18	56.25
AB standartlarına uygundur	18	56.25
CE Belgesine sahiptir	7	21.87
Uluslararası teknik özelliklere sahiptir	11	34.37
Yukarıdakilerin hiçbiri söz konusu değildir	5	15.63

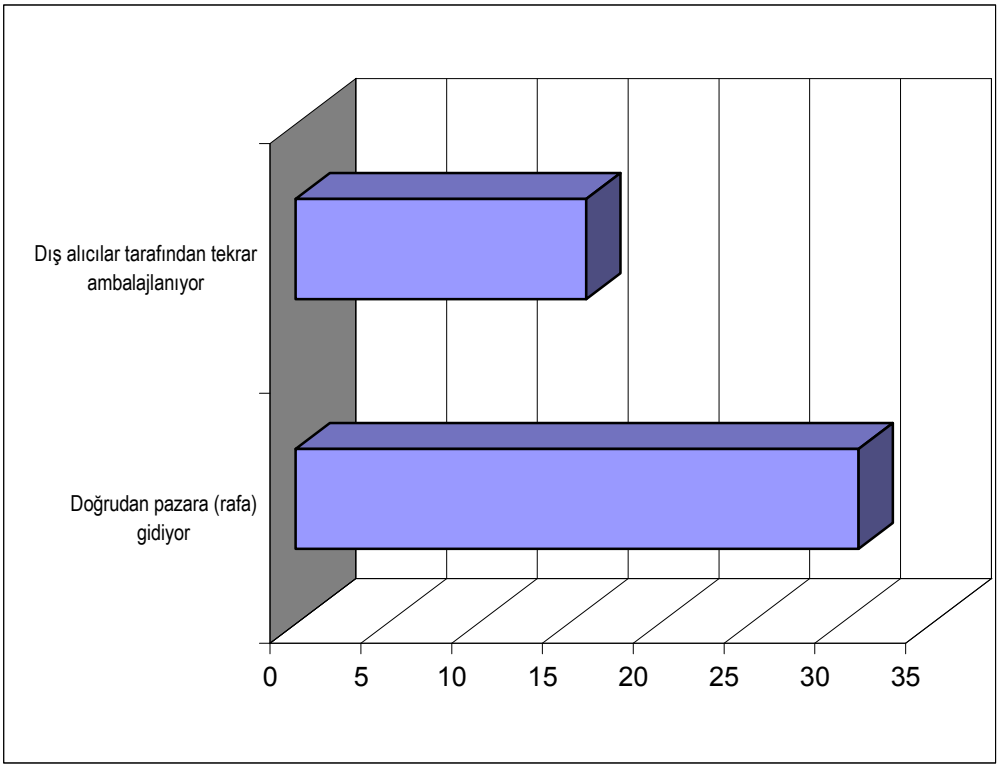

Şekil 4.3.24. İhraç edilen ürünlerde kullanılan ambalaj özellikleri (%)

İhracatı yapılan ürünlerin konulduğu ambalajlar da ürünlerin pazarlara ulaştırılmasında önemli bir konudur. Ürünün ambalajı hem tüketici tercihini etkilemektedir hem de ürünün muhafazasında önemli olmaktadır. Bu nedenle firmaların ambalaj seçiminde pazar isteklerini takip etmeleri ve ambalaj şekil ve kalitesini geliştirici araştırmalar yapmalıdırlar.

Çizelge 4.3.24. İhraç edilen ürünlerin pazar durumu.

Ürünün Pazar durumu	**Firma sayısı**	**% Oranı**
Doğrudan pazara (rafa) gidiyor	31	96.87
Dış alıcılar tarafından tekrar ambalajlanıyor	16	50.00

Şekil 4.3.25. İhraç edilen ürünlerin pazar durumu. (%)

Ankete katılan firmaların tamamına yakını ürünlerinin doğruda rafa gittiğini belirtmelerine karşın, dış alıcılar tarafından tekrar ambalajlandığını söyleyenlerin oranı %50 gibi yüksek bir oran olmuştur. Bu durumda, ihracata yönelik hazırlanan yaş meyve ve sebze partilerinin tüketici ambalajı şeklinde hazırlanması teşvik edilerek katma değer sağlanmalıdır.

Firmalar tarafından ifade edilen sorunlar, beklentiler, öneriler:

Üretim;

- Üretici küçük, bahçeler ekonomik büyüklükte değil.
- EUREPGAP şartlarına göre üretim yapılmalı.
- Üretici yeterince bilinçli değil, özellikle hasat ve taşıma aşamasında üründe kalite kaybı çok oluyor, bu yüzden üreticinin eğitimi önemli.
- Hastalık ve zararlılar hakkında üretici bilinçlendirilmeli.
- Bilinçsiz ilaç kullanımı, kullanılan ilaçların takibi.
- Yeni üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması
- Farklı ürünlerin ve çeşitlerin üretiminin teşvik edilmesi.
- Hastalıklarla mücadele biyolojik, mekanik ve kültürel olmalı.

Standartlar;

- Güncellenmeli, açıklayıcı bilgiler resimlerle verilmeli.
- Ürünler arasında uluslararası standartlarla uyum, farklılığın giderilmesi.
- Uygulama noktasında bilgilendirme yetersizliği.

Taşıma;

- Zaman kısıtlı, belge risk faktörü.
- Ürünün zamanında ulaşamaması, bekleme nedeniyle bozulma.
- Taşıyıcı personelin bilinçsiz ve dikkatsizliği.
- Karayolu ile soğuk zincir açısından sürenin uzaması, gümrükteki sürenin uzaması

İhracat;

- Taşımacılık, ithalatçı ülkedeki korumacılık, ürün standartlarındaki farklılık
- Ürünün tanıtım güçlükleri, Türkiye'deki bürokratik sorunlar
- İthalatçı firma ile iletişim kurma
- Pazar ülkenin denetimleri (Rusya)
- Gümrüklerde yaşanan sorunlar

- İki ayrı kurum dış ticaret ve tarım müdürlükleri ayrı ayrı denetim yapmaktalar, zaman kaybı olmaması için aynı çatı altında birleştirilebilir.
- Birden fazla kurum ve kuruluştan belge alınmakta ve onay yapılmakta, kurumların birbirlerine olan mesafeleri zaten başlıca sorun.
- Pazar analizi yapılamaması.

Rakip ülkelere karşı eksiklik;

- AB mevzuatı
- Ürün tanıtımı yapılamıyor
- Girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle rekabet gücü zayıflıyor.
- Bürokratik sorunlar, taşıma yolları.
- Ülke imajı, ambalajlama, marka
- Hasat ve ürün işleme mekanizasyonunun yetersizliği, paketleme evlerinin teknolojik eksiklikleri
- Üretim periyodunun aynı olması rekabeti olumsuz etkilemektedir.

Rakip ülkelere karşı üstünlük;

- Ürün kalitesi ve aroması.
- Mevsimsel dönemlere göre üretim, pazar ülkelere yakınlık.
- Yakın pazarlar Rusya, Ortadoğu, Balkanlar.

Beklentiler;

- Vergi iadesi, DFİF, vergi istisnalarının yerinde ve zamanında ödenmesi, Tarım Köy İşleri, Sanayi ve Devlet Bakanlıklarının eş güdüm içerisinde olması. İlgili tüm kamu kuruluşlarının işbirliği içinde olmaları ihracata katkı sağlamaları.
- Kontrol sistemi kolaylaşsın, evrak azalsın. Gümrük kapılarında bekleme süreleri azaltılsın.
- Desteklemelerin ürüne ve üreticiye verilmesi.
- Alıcı ile satıcı arasındaki anlaşmalara göre ihracat gerçekleşsin, standartlar ihtiyari olsun.
- Teşvik primlerinin miktarının artırılması

- Hedef pazar araştırmaları. Hangi pazarda hangi ürün, hangi çeşit, ihracatçıya sürekli bilgi aktarımı.
- Raf ömrü az olan ürünlerin hemen gümrük çıkışını yapmak.
- Organik üretim yaygınlaştırılmalı, ihracatçısına ve üreticisine kolaylıklar sağlanmalı desteklemeleri farklı olmalı.
- Kurumsal firmalara bürokratik engeller noktasında kolaylı tanınması.
- Döviz kuru ile maliyet arasındaki fark her yıl güncellenmelidir.
- Tüm evrak işlemleri ücretsiz yapılmalı, teknik personel çalıştıran firmalar tüm işlerini kendileri yapmalı.
- Marka, reklâm-tanıtım ve ambalaj desteği.
- Tesis, altyapı iyileştirmesi için destek.
- İhracat denetimlerine benzer uygulamanın iç piyasada da uygulanması.
- Hava ve deniz yolunun desteklenmesi, demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi, karayolu geçiş belgesi sorununun çözümü, üreticinin kalıntı bilgilerinin pekiştirilmesi

Ürün kayıplarını azaltmak için yapılması gerekenler;

- Soğuk zincir, zamanlı hasat, soğutmalı araç, işleme mahallinin uygunluğu
- Deneyimli ve eğitimli teknik personelin takibi
- İşçilerin eğitilmesi
- Ürün izleme, EUREPGAP'a göre üretim
- Eğitimli ve tecrübeli eleman. Firmanın en alttaki personelinden en üst düzeye kadar ki aşamada profesyonellik, kurumsal organizasyon.
- Bahçe bakım döneminden başlayarak hasat sonrası depolamaya kadar devam eden koruyucu kimyasalların zamanında ve doğru kullanımı,
- Depolama, paketleme, soğutma şartlarının tekniğe uygun hale getirilmesi, üreticinin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi.

5. TARTIŞMA

Türkiye'nin yaş meyve ve sebze üretimi ile ilgili sorunların ele alındığı bu çalışmada dünya ve Türkiye ölçeğinde kıyaslamaları yapabilmek amacıyla, meyve ve sebze üretimi ve ihracatına ait bilgiler Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerinden elde edilmiştir. Çalışmada ayrıca yaş meyve-sebze dış ticareti yapan firmaların yapılarını da ortaya koymak amacıyla 2007 yılında, Antalya, Mersin, Adana, Hatay, İzmir ve Konya illerinden seçilen yaş meyve-sebze ihracatçısı 32 firmadan anket yolu ile toplanan veriler değerlendirilmiştir.

İstatistik veriler ve anket çalışması sonucunda sorunların, hukuki yapısal düzenlemeler ve firmaların kendi iç düzenlemelerini koordineli bir şekilde yürüterek çözülebileceği sonucuna ulaşılabilir.

Elde edilen sonuçlara göre; Türkiye yılda yaklaşık 40 milyon tona ulaşan yaş meyve ve sebze üretimi ile dünyanın önemli üretici ülkelerinden birisi olmakla birlikte, bu potansiyelini iyi değerlendirememektedir. Türkiye 2005 yılında yaklaşık 1,7 milyon ton düzeylerinde yaş meyve-sebze ihracatı gerçekleştirmiştir. (Anonim, 2007).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre dünya toplam meyve üretiminin yaklaşık %2'si Türkiye tarafından karşılanmaktadır. 2006 yılı itibariyle Türkiye'nin toplam meyve üretimi yaklaşık 12,5 milyon tonu aşmıştır (Anonim, 2007).

Türkiye'nin meyve ve sebze ihracatı, üretime oranla oldukça düşük bir seviyede seyretmektedir. Verilere göre 2005 yılı itibariyle Türkiye en fazla turunçgil meyvelerini ve sert çekirdekli meyveleri ihraç etmektedir. 2005 yılı itibariyle başlıca taze meyve ihracatı değer olarak yaklaşık 655 milyon USD ve miktar olarak 1,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2007).

Türkiye'nin sebze üretiminden almış olduğu pay %3 olup dünyanın 4.büyük üreticisi konumundadır. 2006 yılı üretim verilerine göre toplam sebze üretimi

yaklaşık 25,7 milyon olmuştur. Türkiye 2005 yılı ihracat verilerine göre ise yaklaşık olarak 520 bin ton sebze ihracatı gerçekleştirmiştir. (Anonim, 2007).

Bu yapı içerisinde, günün değişen şartlarıyla birlikte ihracat pazarının sorunlarının zamanla değiştiği de görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği sürecinde olduğumuz bu dönemde firmalara ait yapısal sorunların, ihracatın genel sorunları arasında önemli bir yer tuttuğu gözlenmektedir.

Yıllar itibariyle incelendiğinde, tarımsal ürün ihracatımızın ağırlıklı olarak meyve, sebze ve işlenmiş tarım ürünlerinden oluştuğu görülmektedir. Ancak, ülkemizde dış pazarların talep ettiği şekilde tarımsal ürün üretilmesi konusunda sıkıntılar bulunmaktadır (Anonim, 2004a).

Anket sonuçlarına göre; firmaların %56.25'i ihracatçı, %40.63 üretici-ihracatçı ve %3.12'si de ihracatçı-ithalatçı konumundadır. Üretici ihracatçıların oransal değeri dikkat çekmekte olup firmaların kendi ürettiklerini ihraç edebilmeleri yaş meyve ve sebze sektörünün geleceği açısından önem arz etmektedir. Firmaların tamamına yakını ürünlerini bağımsız üreticilerden temin ettikleri gibi, istenilen kalitede mal temininde yaşanan güçlükler nedeniyle ihracatçı firmaların %40.63'ü ihraç edecekleri ürünleri kendileri üretmektedir.

Ankete katılan firmaların tümünün şirket statüsünde olması, yaş meyve ve sebze sektöründe faaliyet gösteren bu firmaların kurumsal bir yapıyı tercih ettiklerini göstermektedir. Tarımsal üretici birliklerinin ihracata yönelik çalışmalarının teşvik edilmesi, üretici örgütlerinin yaygınlaştırılması ile ihracatta önemli sorunlardan birisi olan sürekli ve kaliteli ürün temini konusunun çözüme ulaştırılacağı düşünülmektedir. Bu durumu Mutlu (2001)'da desteklemektedir.

Elde edilen sonuçlara göre; firmaların %46.87'si en az bir teknik personel çalıştırmakta olup, teknik personel çalıştırmayanların oranı %25'le dikkat çekmektedir. Çalışan teknik personel fakülte mezunu olup çoğunluğu ziraat mühendisi olmakla birlikte, gıda ve endüstri mühendisleri de istihdam edilmektedir. Yaş meyve ve sebze sektöründe faaliyet gösteren firmalarda nitelikli personel

istihdamının zorunlu hale getirilmesi mal ve hizmet üretiminde kalitenin artırılması, devamlılığının sağlanması ve iç denetimin daha sağlıklı bir yapıya kavuşması açısından önemlidir.

Anket çalışmasına katılan firmaların %87,5'i üreticilerle sözleşme yapmakta olup, yapılan sözleşmelerin %78.12'si yazılı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu durum ihracatçıların sürekli aynı kalite ve miktarda mal temin edebilmeleri açısından önem arz etmektedir. Bu duruma ilişkin üretici-ihracatçı arasında sözleşmeli üretimi de içine alan bir iletişim ve bütünleşme önerisi II. Tarım Şurası'nda ele alınmıştır (Anonim, 2004a).

Tez çalışmasına konu olan firmaların tamamına yakını AB ülkelerine ihracat yapmaktadır. AB ülkelerine yapılan ihracatın oransal değeri %84.37olarak gerçekleşmiştir. Ancak burada göze çarpan husus Rusya'ya yapılan ihracat oranıdır. Rusya pazarının, %53.13'lük oranla ihracatçılarımız açısından önemli bir pazar olduğu söylenebilir. Yaş meyve ihracatında %81.25 ve yaş sebze ihracatında %75'lik oranla ile AB ülkeleri ilk sırada yer alırken ikinci sırada yaş meyve ihracatında %53.13 ve yaş sebze ihracatında %50 ile Rusya yer almaktadır. Diğer OECD ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri de %31.25'lik pay ile Rusya'yı izlemektedir. Bu sonuçları EK-B ve EK-C'de yer alan çizelge ve şekiller desteklemektedir (Anonim, 2007).

Firmaların %56.25'i ürünlerini ihracat sezonu süresi içinde gelen taleplere göre satmakta olup sezon öncesi bağlantılara göre satış yapan firmalar ise %25 oranındadır.

Ankete cevap veren firmaların %56.25'inin yurtdışında kendi satış şubeleri aracılığıyla doğrudan temsil edildiği görülmektedir. Kalıcı bir pazar yapısının ortaya çıkması için firmaların faaliyet gösterilen ülkelerde yerleşik konuma geçtiklerini ve böylece pazar paylarını korumaya çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Firmaların toplam ihracatı içinde karayolu ile taşımacılığın önemli olduğu, AB ülkelerine karayolu ile ihracat gerçekleştiren firmaların oranının %75 olduğu

görülmektedir. Denizyolu taşımacılığı ise Rusya'ya yapılan ihracatta ön plana çıkmaktadır. Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olmasının etkisi ile denizyolu taşımacılığının daha da gelişmesi mümkün görülmektedir. Diğer taraftan demiryolu bağlantısının olduğu Rusya, Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerine, demiryolu ile taze meyve ve sebze taşımacılığı gelişmemiştir. Bunun nedeni olarak da demiryolu taşımacılığında soğuk zincir ile taşıma yapılamamasının etkisi olduğu söylenebilir. Taşımacılıkta kullanılan demiryolu vagonlarının soğuk zincire uygun olarak tasarlanması ile meyve-sebze ihracatında demiryolu taşımacılığının payının artması mümkün olacaktır. Türk (2005), yaş meyve sebzenin kalite kaybına uğramadan ulaştırılmasında karayolu ve denizyolu taşımacılığında yeni yaklaşımlar geliştirmenin önemini dile getirdiği çalışmasında benzer durumu tespit etmiştir.

Firmaların %50'si reklam ve tanıtım faaliyetinde bulunurken diğer yarısı ise reklam ve tanıtım yapmamaktadır. Reklam ve tanıtım faaliyetinde bulunduğunu ifade eden firmaların %81,25'i bu işi doğrudan kendi firması ile yaptığını belirtmiştir. Firmalar pazar paylarını artırabilmek için gelirlerinden bir kısmını reklam ve tanıtıma ayırmalıdırlar.

Firmaların tamamı dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünlerini iç piyasaya vermektedirler. Ortalama oran olarak ürünlerin %61.50'si iç piyasaya sunulurken %11.03'lük bir bölümü gıda sanayinde işlenmek üzere gönderilmektedir. Ancak burada dikkat çeken en önemli husus ürünlerin ortalama %9.35'lik kısmı herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadan atılmaktadır. Bu oranın ekonomik değer olarak oldukça yüksek olduğu ürün işleme sanayinin geliştirilmesinin ülke ekonomisi açısından gerekli olduğu düşünülmektedir.

Firmaların tamamına yakını işletmelerinde soğuk hava deposu ve paketleme ünitelerini bulundurmaktadır. Firmaların %53.12'si boylama ünitesine sahip olmadığını ifade etmiştir. Bu durumda bu işlemin insan gücüyle veya diğer ihracatçı firmalardan hizmet satın alma yoluyla yapıldığı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan firmaların %25'i soğutuculu taşıyıcıya sahip olduğunu belirtirken %75 gibi büyük bir kısmının da bu hizmeti diğer uzman firmalardan satın aldığı görülmektedir. Yaş

meyve ve sebze ihracatında tesisleşme ve makineleşme ile ilgili gereklilikleri Özdoğan (1997)'da yaptığı çalışma ile ortaya koymuştur.

Ürün güvenliği ve ürünlerin izlenebilirliği ile ilgili olan HACCP ve EUREPGAP standartları ithalatçı ülkeler tarafından aranan ve son dönemlerde en fazla önem gösterilen konuların başında yer almaktadır. Üretici ihracatçı firmaların bu standartlara göre üretim yapması, üreticilerden mal temin eden ihracatçıların ise bu standartlara uygun üretilen ürünleri tercih etmeleri ile yaş meyve ve sebze ihracatında önemli bir artış sağlanacaktır. Bu standartları kullanan firmaların desteklenmesi ile diğer firmalarında bu konuda daha hassas davranmaları teşvik edilebilir. Ağar (2002) bu konuyu desteklemektedir.

Firmaların %84 gibi büyük bir bölümü tescilli marka kullandığını ifade etmiş olup ihraç edilen ürünün imajı açısından bu durum önem arz etmektedir. Bununla birlikte firmalar ürünlerin özelliklerine göre ambalaj seçimi yapmaktadırlar. Ürünler genellikle ağaçtan mamul kasa, oluklu mukavvadan yapılmış karton kutu ve plastik kasalara konulmaktadır. İhracatı yapılan ürünlerin konulduğu ambalajlar da ürünlerin pazarlara ulaştırılmasında önemli bir konudur. Ürünün ambalajı hem tüketici tercihini etkilemektedir hem de ürünün muhafazasında önemli olmaktadır. Bu nedenle firmaların ambalaj seçiminde pazar isteklerini takip etmeleri ve ambalaj şekil ve kalitesini geliştirici araştırmalar yapmalıdırlar. Koç, A. (1990) ve Küçükkoca (1996)'da yaptıkları çalışmalarda bu konuların ihracatımızın gelişmesi açışından önemini ortaya koymuşlardır.

Firmaların tamamına yakının ürünlerinin doğruda rafa gittiğini belirtmelerine karşın, dış alıcılar tarafından tekrar ambalajlandığını söyleyenlerin oranı %50 gibi yüksek bir oran olmuştur. Bu durumda, ihracata yönelik hazırlanan yaş meyve ve sebze partilerinin tüketici ambalajı şeklinde hazırlanması teşvik edilerek katma değer sağlanmalıdır. İhracatçıların ürünlerini küçük tüketici ambalajı şeklinde pazara sunmaları, üretim yerlerinde bu işlemleri yapabilecek makine ve teçhizatı barındıran bir yapıyı kurmaları ile sağlanabilecektir. Ürüne ödenecek teşviklerin miktarının,

ambalaj büyüklüğüne ve kullanılan markanın tescilli olmasına bağlı olarak değişiklik arz etmesi yaş meyve ve sebzenin ihracat payının artmasında etkili olabilir.

Bu çalışmanın konusuyla ilgili olarak gerçek verilerin ve bilgilerin derlenmesi amacıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Uluslararası Nakliyeciler Derneği gibi kurum ve kuruluşlara 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince bilgi edinme başvurusunda bulunulmuş ancak bazı konularda gerekli bilgiler sağlanamamıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na Türkiye'nin ihraç ettiği yaş meyve ve sebze çeşitleri, tarımsal amaçlı kullanılan depo varlığı (doğal, soğuk hava deposu vb.) konularında başvuruda bulunulmuş ancak gerekli bilgiler elde edilememiştir. Bunun yanında depo ve soğutuculu taşıyıcı varlığı hakkında da Türkiye İstatistik Kurumu'na, soğutuculu taşıyıcı ile ilgili veriler için Uluslararası Nakliyeciler Derneği'ne, yaş meyve ve sebze standartlarının nasıl oluşturulduğuna dair bilgileri Türk Standartları Enstitüsü'ne müracaat edilmiş ve sonuç alınamamıştır. Yukarıdaki sayılan konularda gerekli çalışmaların yapılmasının, firmalara ve kurumlara düşen görevlerin belli programlar çerçevesinde yerine getirilmesinin Türkiye'nin bu konudaki kapasitesi, kabiliyeti ve yeterliliği açısından yeni ve farklı açılımlar kazandıracağı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye yaş meyve ve sebze üretiminde büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak yaş meyve ve sebze üretiminde kaliteli ve ihracat standartlarına uygun yeterli üretim düzeyine ulaşılamamıştır.

Türkiye son yıllarda bahçe ürünleri ihracatında özellikle tarımsal ilaç kalıntıları bakımından önemli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu durum Türk bahçe ürünlerinin imajını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve ülkemizin Avrupa ülkelerine bahçe ürünleri satabilmesini zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerindeki büyük perakendeci kuruluşlar kendi toplumlarının sağlıklı tarımsal ürünler tüketimini temin etmek için bu ülkelerde yetiştirilen ve dışarıdan ithal edilen tarımsal ürünlerde aranan minimum standartları yeni bir düzenleme yaparak belirlemişlerdir.

Bu durum ile ilgili olarak, tarımsal ürünlerin üretimi, hasadı ve muhafaza teknikleri konularında üreticilere devamlı surette bilgi verilmelidir. Ayrıca sertifikasız tohumların kullanılması devlet tarafından önlenmelidir. Tohumculukta kamu denetimleri artırılmalıdır. Bölgelerin koşulları dikkate alınarak yaş meyve ve sebze üretimi teşvik edilmelidir. Çiftçilerin üretim artışı ve kalite yükselmesi nedeniyle ekonomik yarar sağlamaları ve dolayısıyla üretim ve kaliteyi artırma konusunda tüm imkânlarını seferber etmeleri, ancak bu yolla mümkün olabilecektir.

Türkiye yaş meyve ve sebze ihracatçılarının uluslararası piyasada rekabette başarılı olabilmeleri için, kendi aralarında teşkilatlanmalıdırlar, yani yaş meyve ve sebze üretici birlikleri kurmalıdırlar. Standartlara uygun kaliteli ürünler üretmelidirler. Devletin yaş meyve ve sebze üreticilerini ve ihracatçılarını teşvik edici, onlara finansman sağlayıcı tedbirler alması gerekmektedir.

Yaş meyve ve sebze taşımada uygun taşıma yöntemleri kullanılarak ve alternatif taşıma yolları kullanılarak taşıma ucuzlatılmalı ve maliyet azaltılmalıdır.

Bugün yaş meyve ve sebze ithalatçısı olan ülkeler kaliteli, standartlara uygun ürün talebinde bulunmaktadır. Yeterli standarda ve kaliteye sahip olmayan ürünler ihraç edilememektedir. Yaş meyve ve sebzeler üretim, taşıma ve pazarlama aşamasında kalite kaybına uğramaktadır. Bu nedenler dolayısıyla üretici ve ihracatçılara üretim, hasat, muhafaza, taşıma ve pazarlama konularında gerekli eğitim verilmeli, gerekli teknik yardım yapılmalıdır.

Yaş meyve ve sebzeler çabuk bozulabilen ürünlerdir. Bu nedenle hasat edilen yaş meyve ve sebzeler kısa bir devrede taze olarak tüketilmeli veya bozulmaya sebep olacak faktörleri ortadan kaldıracak uygun bir teknikle depolanarak muhafaza edilmelidir. Muhafazadan amaç yaş meyve ve sebzeyi mümkün olduğu kadar hasat edildiği andaki kalitesinde ve tazeliğinde tutabilmektir. Böylece yaş meyve ve sebzeyi hasat mevsimi dışındaki zamanlarda da dış pazara sunma imkânı elde edilmiş olacaktır.

Yaş meyve ve sebzenin üretiminde, hasadında, muhafazasında, taşınmasında ve dış pazarlamasında bilinçli ve eğitimli insanlara ihtiyaç vardır. Bu nedenle yaş meyve ve sebze üreticilerinin, soğuk muhafaza deposu işletmecisi ve çalışanlarının, taşıma işi yapan şoförlerin, ambalajlama sektörü çalışanlarının ve diğer üyelerin özel kurs ve seminerlerle eğitilmeleri uygun olacaktır.

Türkiye'nin yaş meyve ve sebze ihracatının artırılmasında pazarlama sorunlarının çözümü zorunluluk arz etmektedir. Türkiye'nin yaş meyve ve sebze potansiyeli, başarılı bir pazarlama sistemi ile ülke ihracatını olumlu yönde etkileyebilecektir. Bu nedenle konu ile ilgili kurum ve kuruluşlara, yaş meyve ve sebze üretiminin verimliliğinin artırılmasında, ihracatçıların kendi aralarında organize olmalarında, ihracatçılara finansman kolaylıkları sağlanmasında, ihtiyaç duyulan yasal düzenlenmelerin yapılmasında, ihracatçıların eğitiminde ve diğer konularda çalışmaların yapılmasında önemli görevler düşmektedir.

7. KAYNAKLAR

Ağar, T. 2002. Bahçe Ürünlerini AB Standartlarına Ulaştırmak İçin Derim Sonrasında Alınması Gereken Önlemler. II. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu, Çanakkale, Eylül 24–27.

Ağar, T. 2003. EUREPGAP: Avrupa'daki Lider Yaş Meyve ve Sebze Perakendeci Organizasyonlarının Kabul Ettikleri Minimum Standartlar Protokolü. Yaş Meyve ve Sebze Ürünlerinin Avrupa'ya Satışı İçin Uyum Semineri, Antakya.

Anonim, 2002. Sonuç Bildirgesi. II. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu, Çanakkale, Eylül 24–27.

Anonim, 2004a. II. Tarım Şurası Çalışma Belgesi, Ankara. (http://tarimsurasi.tarimgov.tr)

Anonim, 2004b. II. Tarım Şurası Sonuç Raporu, Ankara. (http://tarimsurasi.tarimgov.tr)

Anonim, 2006a. www.turkhishtime.org

Anonim, 2006b. www.zmo.org. tr

Anonim, 2006c. www.tarim.gov.tr

Anonim, 2007. www.fao.org

Cop R. 1988. Türkiye İhracatında Yaş Meyve ve Sebze İhracat Potansiyeli ve Taşıması Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çınar R. 1981. Pazarlamada Standardizasyonun Yeri, Yaş Meyve ve Sebze İhracatında Standardizasyonun Önemi Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Erzurum.

Çolak T. 2002.Türkiye'nin Yaş Meyve ve Sebze İhracatında Karşılaşılan Pazarlama Sorunları Çözüm Önerileri ve İhracatçıların Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Direk M. 2005. Trade of Fresh and Dried Apricots in Turkey. 13th International Symposium on Apricot Breeding and Culture. Murcia, June 13-17.

Gezginç, Y., Dayısoylu K.S., Duman A.D. 2005. Bahçe Ürünlerinde Kalite ve Standardizasyon. Sayfa No.400–403, III. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu, Antakya-Hatay, Eylül 6–9.

Koç A. 1990. Çukurova Bölgesinden Avrupa Topluluğuna Yapılan Yaş Meyve ve Sebze Dışsatımının Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Koç D. 2005. Yaş Meyve Ve Sebze Sektörü Ticaretini Etkileyen Gelişmeler, Ankara.

Küçükkoca S. 1996.AB Uyumlaştırılmış Ambalajlama ve Etiketleme Standartlarının Türkiye'nin Yaş Meyve ve Sebze İhracatı Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Mutlu S. 2001. Çukurova Bölgesinde Turunçgil İhracat Sektör Yapısı. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Nakip M. 1983.Türkiye'de Yaş Meyve ve Sebze İç ve Dış Pazarlamasında Karşılaşılan Üretim, Soğuk Muhafaza, Soğuk Taşıma, Paketleme ve Standardizasyon Sorunları ve Öneriler. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara.

Özdoğan A. 1997. Türkiye'nin Yaş Meyve ve Sebze İhracatında Karşılaşılan Paketleme, Standardizasyon, Depolama ve Taşıma Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Türk, R. 2005. Bahçe Ürünlerinin Uzak Pazarlara Ulaşımında Yeni Yaklaşımlar. Sayfa No.59–63, III. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu, Antakya-HATAY, Eylül 6–9.

8. EKLER

EK-A. ANKET FORMU

Anket Tarihi : ……
İli : ……
Firma Adı : ……

AÇIKLAMA

Yüksek lisans tez çalışmamda kullanacağım anketlerden elde edilen bilgiler saklı tutulacak olup, veriler bir firma ya da kişi şeklinde değil, genel ve ortalama değerler olarak ele alınıp yorumlanacaktır. Anketlerde verilecek bilgilerin doğru ve gerçek veriler olması bu bakımdan çok önemlidir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.

TÜRKİYE'DE YAŞ MEYVE - SEBZE ÜRETİMİ, İHRACATI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ANKET FORMU

1. Firmanız;

a)Sadece ihracatçıdır b)Üretici / İhracatçıdır. c) Hem ihracatçı hem de ithalatçıdır

2. Firmanızın hukuki statüsü nedir?
a) Şahıs Şirketi b) Anonim Şirket c) Limited Şirket d) Kooperatif
e)Diğer (Belirtiniz)……..

3. Firmanızda ortalama kaç kişi çalışmaktadır?
Daimi statüde ……. Geçici olarak ……..

Teknik Eleman (Ziraat, gıda mühendisi vb. unvanını belirtiniz):……..

4. İhracatını yaptığınız ürünleri nereden sağlıyorsunuz? Birden çok seçenek varsa % payı nedir?

a) Kendi üretimimiz (%.....)

b) Doğrudan üreticiden temin ediliyor (%.....)

c) Komisyoncu aracılığı ile temin ediliyor (%.....)

d) Toplayıcı/Tüccar (%.....)

e) Diğer (%.....) belirtiniz …….

5. İhraç edeceğiniz ürünleri satın alma konusunda üreticilerle herhangi bir sözleşme yapıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

Cevabınız Evetse → a) Yazılı b) Sözlü c) Diğer belirtiniz ……..

6. Firmanızın ihracatı hangi ülke gruplarına yöneliktir ve bunların toplam ihracatınız içerisindeki payı nedir ?

a) Avrupa Birliği %.....

b) ABD %.....

c) Uzakdoğu ülkeleri %.....

d) Diğer OECD Ülkeleri %.....

e) Orta Doğu ve Arap Ülkeleri %.....

f) Diğer (Belirtiniz) : ..... %.....

7. Firmanız hangi ülkelere ihracat yapıyor? En çok sattığınız ürünler hangileridir?

Yaş meyve ve sebze türleri	İhraç Edilen Ülke

8. Genel olarak ihracatınızı aşağıdaki şekillerden hangisiyle yapıyorsunuz?

a) İhracat sezonu öncesi yapılan bağlantılara göre

b) İhracat sezonu süresi içinde gelen taleplere göre

c) Diğer (Belirtiniz)…….

9. Firmanız dış pazarda nasıl temsil edilmektedir?

a) Doğrudan (Firmanın satış şubesi)

b) Satış acentesi

c) İthalatçı

d) Yurt dışında komisyoncu

e) Diğer (Belirtiniz): .....

10. Aşağıdaki pazarlama hizmetlerini firmanız nasıl yaptırmaktadır?

	Kendi Firmamca	Bağımsız Çalışan Firma	Başka İhracatçı Firma	Kooperatif	Kamu Kuruluşu
Bahçeden-Paketleme Evine (İşçi, kamyon, toplama aletleri v.s)					
Paketleme Evi (Sarartma, İşleme, File, Köşe Bant, Palet, Kutu ve etiket v.s)					
Paketlemeden–Gümrüğe (Kamyon, Gümrük, Standardizasyon Bit. Koruma v.s)					
Gümrükten – İhracat yerine (Gemi, İndirme, bindirme v.s).					

11. İhraç ettiğinizi hangi yoldan gönderiyorsunuz? Toplam ihracat miktarı içindeki payı ve hangi ülkelere olduğunu belirtir misiniz?

	Toplam İçindeki Payı (%)	Hangi Ülkelere
Karayolu		
Denizyolu		
Demiryolu		
Havayolu		

Seçtiğiniz taşıma yolunun riskleri nelerdir?

.....

12. Hangi ihracat teşviklerinden yararlanıyorsunuz?

a) Vergi İadesi
b) İhracat Kredisi
c) Vergi Muafiyeti, istisnası, indirimi
d) DFİF Primi
e) Navlun Primi
f) Döviz Tahsisi
g)Diğer(Belirtiniz) .....

13. Reklam ve Tanıtım faaliyetiniz var mı?

a) Evet b) Hayır

Reklam ve Tanıtım faaliyetiniz varsa nasıl yapmaktasınız?

a) Doğrudan kendi firmamca
b) Aracılarla ortak reklam
c) Temsilci / Dağıtıcı aracılığıyla
d) Diğer ihracatçı firmalarla
e) Diğer (Belirtiniz) :.....

14. Pazarla ilgili bilgiyi nereden sağlıyorsunuz (Önem derecesine göre sıralayınız) ?

- Pazardaki temsilci / dağıtıcınızdan
- Pazar ülkedeki hükümet ve endüstri yayınlarından
- T.C. Hükümeti yayınlarından
- İhracatçılar Birliği
- İGEME
- Kendi pazar araştırmalarımızdan
- Pazar araştırma firmalarından
- İnternet'ten
- Diğer (Belirtiniz) :.....

15. İhracat fiyatınızın belirlenmesinde aşağıda belirtilen unsurların ne derece etkili olduklarını puanlayabilir misiniz?

(5:Çok etkili, 4:Etkili, 3:Normal, 2:Etkisiz, 1:Çok etkisiz)

	1	2	3	4	5
Rakip Ülke Fiyatları					
Firma Maliyetleri					
İhracatın Yapıldığı Ülkedeki Müşteri İsteği					
Yerli Diğer İhracatçılar Fiyatları					
T.C. Hükümeti Fiyat Politikası					
İhracatın Yapıldığı Üllkedeki Fiyat Politikası					
Aracı Firmalar					
Ürünün Kalitesi, İmajı					

16. Sizce Türkiye'nin Yaş meyve ve sebze dışsatımı için önümüzdeki yıllarda en cazip pazarlar hangileridir?

Pazar –1 : .....

Pazar –2 : .....

Pazar –3 : .....

17. Dereceleme ve depolama sonunda düşük kaliteli olarak ayrılan ürünleri ne yapıyorsunuz?

Yüzde payları ile belirtiniz?

% ..... Kalite açısından daha az seçici olan ülkelere satıyorum.

% ..... İç piyasaya veriyorum

% ..... Gıda sanayine veriyorum

% ..... Atılıyor.

18. 2005 / 2006 İhracat döneminde gerçekleştirdiğiniz ihracat, Amerikan Doları olarak aşağıdaki gruplardan hangisine girmektedir?

a) 1.000.000 $'dan az.

b) 1.000.000 $ - 5.000.000 $

c) 5.000.000 $ - 10.000.000 $

d) 10.000.000 $ - 25.000.000 $

e) 25.000.000 $ üzeri

19. Size göre aşağıda belirtilen faktörlerin yaş meyve ve sebze ihracatında ne derece etkili olduklarını puanlayabilir misiniz?

(5:Çok etkili, 4:Etkili, 3:Normal, 2:Etkisiz, 1:Çok etkisiz) ?

	1	2	3	4	5
İhraç sezonunu uzatıcı ürün çeşitliliği					
Ürün kalitesinin yeterliliği					
Orijin ülkenin ürününün imajı					
Kullandığınız ambalaj malzemesi kalitesi					
Ürünün müşteri isteğine uygun derecelendirilmesi ve sınıflandırılması					
Ambalaj, dereceleme vs. hizmetlerde yeni teknoloji hizmetlerinden yararlanılma					
Üreticiden ihracata kalitenin kontrolü					
Dağıtım esnasında kalitenin korunmasına yönelik önlemler (mumlama, özel Ambalaj, frigorifik)					
Firmayı tanıtıcı faaliyetler.					
Türk Yaş Sebze ve Meyve'lerini tanıtıcı faaliyetler					
Uluslararası fuarlara katılım					
İhracat yapılan pazarla ilgili yeterli pazar bilgisinin sağlanması					
İGEME ve ihracatçı birlikleri gibi ihracata destek sağlayıcı kurumlarca sağlanan pazar bilgileri					
Firmanın sağladığı pazar bilgilerini yeterince değerlendirmesi					
Yapılan siparişi zamanında karşılama					
Dağıtım kanalınızın kontrol edilmesi					
Diğer ihracatçı firmalarla koordinasyon					
Aracı kurumlarla koordinasyon					
Üretici ile koordinasyon					
Yurtdışı alıcılar için satış sonrası destekleme ve düzenleme faaliyetleri					
Uluslararası taşımacılık bilgisi					
Personelin eğitim düzeyi					
Yöneticinin İhracat sektöründeki deneyimi					
İhracatla ilgili dokümantasyon yazılı işlemlerin tamamlanması					
Çevre korumaya yönelik önlemler					
AB'nin standartlarına uygunluk					
İhracatı yapılan ürünün üretimi ve paketlenmesi esnasında kimyasal madde kullanılması					
İhracat yapılan pazara yakınlık					
Diğer ülkelerle olan rekabet					
İhracat teşvikleri					
Yurt içinde üreticilerin desteklenmesi					
Rakip ülkelerin kendi ihracatlarını teşvik etmesi					
İhracatçıların ortak fiyat politikası izlemesi					
İhracat kredileri ve finansal destek					
İhracat yapılan ülkenin ekonomik durumu					
İhracat yapılan ülkede, tüketicilerin geliri					
İhracat yapılan ülkenin nüfusu					
İhracat yapılan ülkede, tüketicilerin eğitim düzeyi					
İhracat yapılan ülkede, tüketicilerin sağlıklı gıda tüketimiyle ilgili bilinci					

20. İşletmenizde neler mevcuttur?

a) Soğuk Hava Deposu m^3……. Kapasite…….. ton

b) Su Kaynağı

c) Sulama Sistemi

d) Gübreleme Sistemi

e) Boyalama Sistemi Kapasite…….ton/saat

f) Paketleme ve Ambalajlama Üniteleri m^2……. Kapasite…….ton/saat

g) Diğer ……

h) Soğutuculu taşıyıcı (TIR vs.) …… adet

21. İhracatı gerçekleştirdiğiniz ülkeler ürünlerinizde hangi standartları arıyorlar?

a) T.S.E b) ISO c) Haccp d) Eurapgap e) Diğer : .....

22. İhracatı gerçekleştirdiğiniz ürünlerinizi taşıma ve muhafaza standartlarını neye göre belirliyorsunuz?

.....

.....

23.Yürürlükteki standartları uygulanabilirlik, yeterlilik ve güncel olup olmadıkları yönünden değerlendiriniz.

.....

.....

24. İhracatını yaptığınız üründe tescilli marka kullanıyor musunuz?

a) Evet Yurtiçinde tescilli

b) Evet Yurtdışında tescilli

b) Hayır

25. Kullandığınız marka;

a) Firma markası

b) Aracı firma markası

c) Değişik ülkelere ve kaliteye bağlı olarak farklı markalar

d) Ortak marka

e) Diğer (Belirtiniz) :.....

26. Ambalaj üzerinde ürününüzün Türk Malı olduğunu belirten işaretler kullanıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

Cevabınız **Evet** ise; ürünlerinizin tercih edilmesinde etkilimidir?

a) Az etkili b) Çok etkili c) Etkisiz

27. İhraç edilen ürünlerde ne tip ambalaj kullanıyorsunuz?

a) Naylon b) Ağaç c) Karton d)Sert Plastik e)Diğer: .....

28. Halen kullandığınız ambalaj;

a) T.S.E. Belgelidir. b) AB Standartlarına Uygundur

c) CE Belgesine Sahiptir d) Uluslararası Teknik Özelliklere Sahiptir

e) Yukarıdakilerin hiçbiri söz konusu değildir.

29. İhraç ettiğimiz ürün;

a) Doğrudan pazara (rafa) gidiyor. %.....

b) Dış alıcılar tarafından tekrar ambalajlanıyor %.....

30. İhraç edilen ürünler için kullanılan ambalaj;

a) Teknik standartlara uygun olarak yapılmıştır.

b) Benzer ürünler taklit edilerek yapılmıştır.

31. Halen ihraç ettiğiniz ürünler için kullandığınız ambalaj;

a) İhracat yapılan ülkelere göre özel olarak hazırlanmıştır.

b) Tüm ülkelere ihracatta kullanılabilecek uluslararası nitelikte bir ambalajdır.

c) Geliştirilmesi gereken bir ambalajdır.

32. İhraç edilen ürünler için halen kullandığınız ambalaj ihracat sırasında ürünün;

a) %.....'in altında fire vermesine neden oluyor.

b) %.....'in üstünde fire vermesine neden oluyor.

33. Üretim ile ilgili sorunlar nelerdir? Varsa önerilerinizi belirtiniz.

.....

.....

.....

34. Organik tarım ürünleri ihracatı hakkında görüş ve önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

35. İhracatta karşılaşılan sorunlar nelerdir? Önerilerinizi belirtiniz.

a) Ürünün tanıtım güçlükleri
b)Piyasa enformasyonundaki yetersizlik
c) İthalatçı firma ile ilişki kurmak
d) Taşımacılık sorunları
e) İthalatçı ülkedeki korumacılık
f) Ürün standartlarında farklılık
g) Türkiye'deki bürokratik sorunlar
h)Diğerleri(Belirtiniz):.....

.....

.....

.....

.....

.....

36. Hasattan ihracata kadar olan süreçte ürün kayıplarını azaltmak için ne gibi tedbirler alıyorsunuz? Varsa önerilerinizi belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

37. Rakip ülkeler karşısındaki üstünlük ve eksiklikleriniz nelerdir? Önerileriniz nelerdir?

.....

.....

38. Geleceğe yönelik ihracatla ilgili görüşleriniz nelerdir?

.....

.....

39. Devletten beklentileriniz nelerdir? Kurumlar ve uygulamalar ile ilgili önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

<u>Katkılarınız için teşekkür ederim.</u>

EK-B. ÇİZELGELER

Çizelge 4.1.1.3. 1980-1992 yılları arasında dünya meyve üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	3.575.044	3.548.510	3.704.063	3.703.220	3.747.214	4.310.545	4.672.118	4.891.170	5.162.114	5.145.992	5.106.651	4.949.540	5.235.263
Kayısı	294.057	291.962	244.501	262.043	254.902	316.397	307.007	312.042	318.228	323.500	337.372	344.004	397.591
Avokado	186.880	199.771	207.096	212.408	215.972	269.443	263.356	257.499	283.867	266.695	299.512	309.795	314.218
Muz	2.759.090	2.761.247	2.862.403	2.821.795	2.884.317	2.962.834	3.057.497	3.219.605	3.485.373	3.277.511	3.324.555	3.403.327	3.628.132
Kiraz	167.705	169.094	167.918	169.263	169.294	290.471	288.736	286.187	289.768	288.589	287.051	290.096	344.534
İncir	256.348	246.126	246.053	266.183	270.014	382.463	389.947	392.576	390.461	397.799	414.620	421.185	425.268
Altıntop	172.474	174.985	171.732	168.665	161.722	190.757	189.287	201.911	205.746	216.312	242.727	235.909	241.705
Üzüm	9.260.190	9.279.243	9.153.684	8.920.117	8.793.808	8.681.034	8.534.765	8.428.068	8.310.214	8.245.748	8.024.496	7.897.314	7.861.854
Kivi	6.890	10.156	12.662	16.620	23.667	30.782	33.670	41.950	51.282	61.387	66.681	64.615	65.052
Limon	393.945	410.896	431.308	435.937	450.795	499.573	516.960	531.408	551.744	566.090	566.945	578.185	605.765
Portakal	2.215.022	2.267.190	2.286.538	2.369.499	2.340.236	2.583.973	2.691.050	2.842.586	2.957.738	3.095.234	3.166.045	3.279.053	3.373.662
Papaya	194.084	199.514	206.382	200.707	220.617	222.364	243.983	234.037	244.177	228.994	229.919	237.167	236.103
Şeftali ve Nektarin	754.421	755.955	762.260	790.365	800.187	996.901	1.081.930	1.128.480	1.324.578	1.456.251	1.336.425	1.347.910	1.408.445
Armut	804.839	790.663	771.796	789.812	782.876	975.154	1.017.381	1.143.766	1.102.960	1.126.070	1.103.970	1.070.828	1.102.734
Ananas	599.988	557.152	597.250	600.712	578.372	583.512	602.709	594.004	610.178	615.228	622.646	623.979	634.219
Erik	629.241	633.767	628.653	628.841	650.358	1.267.235	1.311.887	1.294.878	1.430.949	1.526.286	1.530.507	1.544.423	1.566.858
Çilek	170.963	161.052	164.003	162.232	164.123	197.095	198.585	210.402	209.366	213.439	210.609	207.977	234.365
Mandarin	645.970	666.843	699.218	719.191	747.611	893.064	1.012.242	1.151.949	1.220.683	1.253.092	1.309.400	1.391.146	1.366.304

Çizelge 4.1.1.4. 1993-2006 yılları arasında dünya meyve üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	5.639.317	6.099.760	6.310.420	6.293.705	6.125.655	5.772.689	5.600.710	5.349.693	5.155.281	4.903.145	4.877.842	4.830.419	4.832.237	4.786.080
Kayısı	399.004	397.423	408.781	410.198	411.872	394.494	396.741	413.276	408.868	419.401	439.411	448.162	467.451	474.942
Avokado	317.854	325.445	330.374	346.416	317.511	331.401	343.378	353.431	359.605	371.171	397.379	369.337	383.875	388.101
Muz	3.722.642	3.770.949	3.758.207	3.768.742	3.851.526	3.847.114	3.986.954	4.052.377	4.085.653	4.243.029	4.141.665	4.126.816	4.144.896	4.180.039
Kiraz	335.245	320.602	330.897	335.163	340.594	343.649	348.662	357.919	361.144	364.849	335.761	341.527	346.168	341.436
İncir	410.558	406.979	396.228	406.540	403.416	414.213	413.214	408.124	422.809	415.920	411.623	416.347	421.837	426.161
Altıntop	248.627	251.431	257.982	259.410	264.928	254.671	254.860	262.711	260.662	260.305	259.557	257.372	259.987	259.302
Üzüm	7.620.669	7.521.240	7.402.821	7.332.543	7.293.075	7.253.328	7.273.778	7.379.008	7.430.847	7.507.443	7.515.615	7.360.576	7.385.314	7.399.546
Kivi	60.540	60.812	59.145	56.483	53.853	53.084	54.079	57.479	56.890	60.217	61.244	63.021	68.848	72.987
Limon	609.805	609.156	629.910	645.103	668.862	688.638	724.406	745.397	767.153	777.161	796.031	785.789	795.856	810.637
Portakal	3.273.519	3.426.700	3.501.747	3.715.703	3.787.034	3.726.195	3.719.603	3.554.861	3.526.777	3.536.309	3.527.673	3.592.468	3.585.143	3.618.386
Papaya	256.845	275.943	279.798	289.995	332.103	333.808	336.288	347.656	354.818	367.568	400.663	396.396	397.355	391.129
Şeftali ve Nektarin	1.399.577	1.426.233	1.390.573	1.324.826	1.264.872	1.231.613	1.278.180	1.270.860	1.246.911	1.339.371	1.409.785	1.453.730	1.479.375	1.448.047
Armut	1.171.364	1.320.454	1.424.439	1.503.717	1.876.012	1.450.350	1.511.101	1.550.709	1.548.741	1.545.666	1.564.307	1.590.154	1.703.720	1.669.743
Ananas	666.128	675.575	690.754	659.789	679.504	684.061	732.488	766.047	813.432	818.725	821.907	830.301	891.602	903.083
Erik	1.602.802	1.714.453	1.756.962	1.796.924	1.699.357	2.055.071	2.118.894	2.269.448	2.174.375	2.173.297	2.182.968	2.261.490	2.350.998	2.154.196
Çilek	223.090	211.979	234.492	225.318	215.321	221.093	238.345	251.203	255.101	235.011	245.285	254.708	265.947	263.966
Mandarin	1.419.500	1.430.590	1.502.285	1.555.519	1.588.627	1.650.809	1.639.670	1.637.686	1.684.457	1.745.575	1.792.170	1.864.716	1.943.234	2.054.592

Çizelge 4.1.1.5. 1980-1992 yılları arasında dünya meyve üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	33.942.609	32.668.389	40.498.248	39.796.624	39.816.029	38.909.634	42.595.946	38.463.026	42.688.733	42.464.431	41.058.262	36.779.624	46.811.709
Kayısı	1.735.956	1.866.458	1.875.880	2.011.371	1.993.811	2.035.245	2.087.355	1.902.566	2.230.912	2.411.981	2.328.997	2.233.668	2.682.637
Avokado	1.572.567	1.539.363	1.659.132	1.670.600	1.656.542	1.746.417	1.954.663	1.817.118	1.897.343	1.663.416	2.006.909	2.175.549	2.259.374
Muz	36.717.167	37.245.611	37.868.260	36.585.755	39.013.784	39.800.736	42.535.592	44.145.846	44.565.826	44.532.609	46.207.658	48.007.423	50.894.657
Kiraz	1.279.075	1.208.548	1.520.456	1.586.539	1.580.931	1.529.909	1.496.473	1.530.361	1.459.639	1.526.215	1.396.340	1.264.811	1.757.546
İncir	939.805	972.315	952.898	996.982	971.214	1.030.366	1.100.224	1.061.873	1.038.547	993.412	1.100.563	1.059.561	1.120.943
Altıntop	4.511.895	4.378.432	4.461.481	3.954.513	3.655.883	3.812.158	4.008.941	4.385.688	4.656.517	4.706.990	4.270.848	4.495.657	4.482.941
Üzüm	66.595.014	61.787.509	72.702.116	67.395.932	64.656.167	58.811.216	64.200.378	64.138.447	58.302.876	59.007.817	59.836.604	56.146.506	60.366.776
Kivi	26.687	42.346	48.166	58.139	146.793	204.546	274.308	418.651	554.175	610.366	842.931	785.392	989.548
Limon	5.146.597	5.927.554	5.821.854	6.155.948	5.846.549	6.314.762	6.674.252	7.143.743	7.076.909	7.127.113	7.289.206	7.874.958	7.986.254
Portakal	40.056.925	39.728.459	38.178.050	41.580.823	39.033.046	40.919.750	42.264.271	43.828.344	46.078.416	50.883.489	49.874.914	52.050.255	54.412.744
Papaya	2.448.987	2.435.906	2.546.045	2.613.787	3.223.628	3.185.143	3.673.552	3.348.098	3.702.069	3.185.339	3.245.164	3.473.044	3.796.724
Şeftali ve Nektarin	7.535.093	7.709.631	7.469.491	7.727.998	7.962.043	7.755.582	8.091.155	8.140.907	8.665.741	9.139.453	9.398.752	9.474.931	10.978.753
Armut	8.583.729	8.716.358	9.202.207	9.600.679	9.393.133	9.300.213	9.670.266	9.613.316	10.206.836	9.947.972	9.591.775	9.068.133	10.417.829
Ananas	10.831.109	9.017.372	8.717.833	8.702.479	9.230.466	9.754.525	10.313.222	10.553.839	11.150.078	11.564.722	11.566.363	11.365.355	11.847.492
Erik	6.013.302	5.496.742	6.649.219	6.572.069	6.437.181	6.578.490	6.357.408	6.070.316	6.601.490	6.749.000	6.149.220	6.076.067	6.730.324
Çilek	1.795.525	1.751.007	1.859.679	1.871.421	1.912.388	2.024.796	2.104.502	2.436.289	2.383.006	2.461.058	2.466.243	2.399.718	2.431.655
Mandarin	8.670.058	8.657.516	9.345.750	10.073.735	8.630.970	10.049.723	10.565.397	11.597.072	10.812.519	13.081.995	12.621.107	13.715.279	13.834.212

Çizelge 4.1.1.6. 1993-2006 yılları arasında dünya meyve üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	49.191.700	48.360.019	50.330.836	56.298.075	57.491.649	56.668.215	57.912.083	59.049.786	57.555.254	55.892.052	58.396.188	62.612.435	62.026.948	63.804.534
Kayısı	2.472.211	2.683.055	2.229.757	2.715.596	2.546.449	2.636.786	2.653.148	2.917.029	2.689.638	2.675.277	2.909.501	2.854.645	3.581.243	3.251.254
Avokado	2.167.818	2.224.109	2.278.859	2.394.011	2.335.475	2.429.878	2.555.976	2.672.968	2.823.377	2.942.927	3.134.243	3.144.014	3.267.449	3.316.907
Muz	53.190.877	55.472.086	55.953.300	55.194.976	61.047.954	61.045.161	65.211.073	64.131.709	65.678.643	68.694.694	65.994.075	67.293.813	69.443.988	70.756.347
Kiraz	1.716.774	1.608.919	1.619.997	1.792.141	1.634.723	1.637.083	1.821.031	1.906.022	1.831.008	1.730.910	1.709.429	1.688.585	1.866.702	1.872.774
İncir	1.134.890	1.110.193	1.183.403	1.137.013	1.102.823	1.126.235	1.169.653	1.086.297	996.543	1.051.249	1.023.322	1.034.477	1.079.290	1.105.479
Altıntop	5.088.422	4.937.347	5.380.342	5.376.819	5.560.443	5.241.662	5.268.480	5.643.374	5.408.706	5.065.286	5.017.080	5.200.386	4.253.460	4.563.297
Üzüm	55.939.283	54.624.830	55.972.773	59.091.329	58.426.658	57.038.921	60.885.921	64.780.723	60.779.690	61.702.359	63.286.245	67.552.834	67.695.894	68.952.793
Kivi	906.046	933.572	897.387	965.679	870.607	879.286	915.094	1.025.128	987.131	1.024.428	948.630	1.150.588	1.176.423	1.190.434
Limon	8.475.751	8.499.242	8.661.406	9.293.853	9.802.221	9.936.124	10.513.053	11.120.014	11.909.199	12.250.798	12.746.430	12.163.038	12.740.352	12.989.994
Portakal	55.559.278	54.774.350	59.326.243	61.353.871	65.701.427	62.233.135	62.404.902	64.155.252	60.364.221	62.266.998	60.697.272	64.556.877	63.211.046	64.795.383
Papaya	4.172.594	4.450.775	4.772.237	4.562.718	5.223.088	5.480.122	5.703.469	5.872.606	6.306.129	6.576.751	6.888.041	6.789.220	6.521.393	6.591.139
Şeftali ve Nektarin	10.842.865	11.564.709	10.914.879	11.713.472	11.382.111	11.437.928	13.347.815	13.345.623	14.003.711	14.792.823	14.821.678	16.669.533	17.680.724	17.188.840
Armut	10.462.953	11.234.417	12.428.553	13.450.285	14.072.644	14.885.489	15.376.204	16.264.613	16.391.281	16.958.181	17.536.381	18.397.849	22.661.873	19.539.533
Ananas	12.739.635	12.571.720	12.859.626	12.840.641	13.352.562	13.011.372	14.855.796	15.140.673	15.719.162	15.849.657	16.194.344	16.798.102	17.919.765	18.260.950
Erik	6.685.051	6.763.263	6.518.519	8.229.434	8.136.949	7.677.425	8.457.033	8.925.563	8.964.787	8.892.966	9.938.979	9.173.261	9.312.968	9.431.322
Çilek	2.599.786	2.658.449	2.815.658	2.776.059	2.781.736	2.885.362	3.202.951	3.293.462	3.222.210	3.244.835	3.359.333	3.666.692	3.796.159	4.081.661
Mandarin	14.532.044	14.974.444	16.090.684	15.752.494	19.048.588	17.614.391	20.024.138	18.305.869	20.829.515	21.330.584	22.026.545	23.566.881	24.241.240	25.659.847

Çizelge 4.1.1.7. 1980-1992 yılları arasında dünya meyve üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	9.494	9.206	10.933	10.746	10.626	9.027	9.117	7.864	8.270	8.252	8.040	7.431	8.942
Kayısı	5.903	6.393	7.672	7.676	7.822	6.433	6.799	6.097	7.010	7.456	6.903	6.493	6.747
Avokado	8.415	7.706	8.011	7.865	7.670	6.482	7.422	7.057	6.684	6.237	6.701	7.023	7.190
Muz	13.308	13.489	13.230	12.965	13.526	13.433	13.912	13.712	12.787	13.587	13.899	14.106	14.028
Kiraz	7.627	7.147	9.055	9.373	9.338	5.267	5.183	5.347	5.037	5.289	4.864	4.360	5.101
İncir	3.666	3.950	3.873	3.745	3.597	2.694	2.821	2.705	2.660	2.497	2.654	2.516	2.636
Altıntop	26.160	25.022	25.979	23.446	22.606	19.984	21.179	21.721	22.632	21.760	17.595	19.057	18.547
Üzüm	7.192	6.659	7.942	7.556	7.352	6.775	7.522	7.610	7.016	7.156	7.457	7.110	7.678
Kivi	3.873	4.170	3.804	3.498	6.202	6.645	8.147	9.980	10.806	9.943	12.641	12.155	15.212
Limon	13.064	14.426	13.498	14.121	12.969	12.640	12.911	13.443	12.826	12.590	12.857	13.620	13.184
Portakal	18.084	17.523	16.697	17.548	16.679	15.836	15.705	15.418	15.579	16.439	15.753	15.874	16.129
Papaya	12.618	12.209	12.337	13.023	14.612	14.324	15.057	14.306	15.161	13.910	14.114	14.644	16.081
Şeftali ve Nektarin	9.988	10.199	9.799	9.778	9.950	7.780	7.478	7.214	6.542	6.276	7.033	7.029	7.795
Armut	10.665	11.024	11.923	12.156	11.998	9.537	9.505	8.405	9.254	8.834	8.688	8.468	9.447
Ananas	18.052	16.185	14.597	14.487	15.959	16.717	17.111	17.767	18.273	18.797	18.576	18.214	18.680
Erik	9.556	8.673	10.577	10.451	9.898	5.191	4.846	4.688	4.613	4.422	4.018	3.934	4.295
Çilek	10.502	10.872	11.339	11.535	11.652	10.273	10.597	11.579	11.382	11.531	11.710	11.538	10.376
Mandarin	13.422	12.983	13.366	14.007	11.545	11.253	10.438	10.067	8.858	10.440	9.639	9.859	10.125

Çizelge 4.1.1.8. 1993-2006 yılları arasında dünya meyve üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	8.723	7.928	7.976	8.945	9.385	9.817	10.340	11.038	11.164	11.399	11.972	12.962	12.836	13.331
Kayısı	6.196	6.751	5.455	6.620	6.183	6.684	6.687	7.058	6.578	6.379	6.621	6.370	7.661	6.846
Avokado	6.820	6.834	6.898	6.911	7.356	7.332	7.444	7.563	7.851	7.929	7.887	8.513	8.512	8.547
Muz	14.288	14.710	14.888	14.645	15.850	15.868	16.356	15.826	16.075	16.190	15.934	16.306	16.754	16.927
Kiraz	5.121	5.018	4.896	5.347	4.800	4.764	5.223	5.325	5.070	4.744	5.091	4.944	5.392	5.485
İncir	2.764	2.728	2.987	2.797	2.734	2.719	2.831	2.662	2.357	2.528	2.486	2.485	2.559	2.594
Altıntop	20.466	19.637	20.855	20.727	20.989	20.582	20.672	21.481	20.750	19.459	19.329	20.206	16.360	17.598
Üzüm	7.340	7.263	7.561	8.059	8.011	7.864	8.371	8.779	8.179	8.219	8.421	9.178	9.166	9.319
Kivi	14.966	15.352	15.173	17.097	16.166	16.564	16.921	17.835	17.352	17.012	15.489	18.257	17.087	16.310
Limon	13.899	13.952	13.750	14.407	14.655	14.429	14.513	14.918	15.524	15.764	16.012	15.479	16.008	16.024
Portakal	16.972	15.985	16.942	16.512	17.349	16.702	16.777	18.047	17.116	17.608	17.206	17.970	17.631	17.907
Papaya	16.246	16.129	17.056	15.734	15.727	16.417	16.960	16.892	17.773	17.893	17.192	17.127	16.412	16.852
Şeftali ve Nektarin	7.747	8.109	7.849	8.842	8.999	9.287	10.443	10.501	11.231	11.045	10.513	11.467	11.951	11.870
Armut	8.932	8.508	8.725	8.945	7.501	10.263	10.176	10.489	10.584	10.971	11.210	11.570	13.301	11.702
Ananas	19.125	18.609	18.617	19.462	19.650	19.021	20.281	19.765	19.324	19.359	19.703	20.231	20.098	20.221
Erik	4.171	3.945	3.710	4.580	4.788	3.736	3.991	3.933	4.123	4.092	4.553	4.056	3.961	4.378
Çilek	11.654	12.541	12.007	12.321	12.919	13.050	13.438	13.111	12.631	13.807	13.696	14.396	14.274	15.463
Mandarin	10.237	10.467	10.711	10.127	11.991	10.670	12.212	11.178	12.366	12.220	12.290	12.638	12.475	12.489

Çizelge 4.1.2.3. 1980-1992 yılları arasında dünya sebze üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	116.596	119.678	113.971	111.976	115.513	111.312	111.714	111.195	113.079	117.554	119.606	114.244	112.928
Taze Fasulye	519.301	556.709	559.377	549.959	562.290	558.882	551.911	559.709	564.115	571.312	563.889	567.920	582.117
Lahana	1.559.982	1.583.984	1.588.017	1.582.387	1.639.472	1.608.416	1.702.840	1.791.415	1.694.032	1.716.668	1.676.046	1.706.256	1.737.790
Havuç ve Şalgamlar	527.020	550.245	547.376	543.406	573.483	567.300	586.151	601.114	620.074	636.892	625.206	666.384	635.636
Karnabahar ve Brokoli	418.845	437.355	452.566	468.116	478.808	505.668	515.856	541.959	553.806	574.659	589.384	561.093	577.607
Hıyar ve Kornişon	1.055.605	1.087.344	1.117.278	1.108.651	1.100.111	1.162.365	1.166.941	1.175.184	1.177.114	1.216.072	1.201.901	1.182.989	1.194.934
Patlıcan	705.667	734.546	780.290	778.063	809.782	829.253	832.826	839.673	839.402	884.068	843.940	857.761	733.143
Sarımsak	619.410	636.820	671.984	711.909	718.457	684.515	715.057	771.654	760.196	759.831	776.905	799.696	812.782
Pırasa	53.925	52.961	53.025	54.419	55.776	56.867	59.791	64.702	62.034	71.930	76.958	77.226	82.661
Marul ve Hindiba	451.545	455.777	461.468	463.926	478.338	485.543	485.275	499.913	524.852	538.696	544.952	552.355	559.176
Kültür ve Yer Mantarı	1.303	1.157	913	862	921	915	854	818	711	760	5.876	6.612	7.223
Kuru Soğan	1.618.773	1.649.393	1.659.690	1.710.059	1.732.506	1.772.238	1.774.541	1.822.847	1.877.566	1.874.878	1.889.581	1.928.734	2.048.604
Taze Bezelye	801.847	806.993	811.572	794.700	832.878	849.449	814.609	853.544	875.177	858.419	901.525	870.071	820.748
Biber	228.163	234.030	232.048	233.443	231.787	228.649	251.992	268.346	311.819	337.248	357.910	358.576	360.959
Patates	18.772.366	18.773.087	18.725.550	18.658.928	18.657.441	18.411.291	18.105.143	17.955.588	18.083.500	17.991.762	17.624.200	17.613.226	18.322.051
Kabak	845.120	836.416	895.197	901.961	898.115	928.962	904.989	940.890	906.160	960.689	989.800	980.922	1.023.495
Ispanak	216.145	235.819	270.446	267.907	134.888	287.305	291.869	293.456	300.098	326.581	321.325	336.204	339.499
Domates	2.444.678	2.488.383	2.529.203	2.583.989	2.654.450	2.724.839	2.691.118	2.779.713	2.824.373	3.049.324	2.902.131	2.861.202	2.938.251
Karpuz	1.912.905	1.940.922	2.045.693	2.035.167	2.069.821	2.369.680	2.413.483	2.539.726	2.442.938	2.345.087	2.160.355	2.225.199	2.272.449
Kavun	627.670	655.747	707.707	719.281	749.377	882.591	908.387	893.800	938.432	898.491	896.202	899.618	958.521

Çizelge 4.1.2.4. 1993-2006 yılları arasında dünya sebze üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	110.812	113.413	112.714	113.269	115.036	121.471	120.852	123.056	119.847	121.213	123.279	121.255	125.624	129.388
Taze Fasulye	593.858	604.985	821.352	816.008	811.178	809.982	818.407	835.787	830.220	853.059	877.916	888.555	888.689	996.829
Lahana	1.858.653	1.921.481	1.990.139	2.131.599	2.181.490	2.296.183	2.491.222	2.753.381	2.980.517	2.993.316	3.112.932	3.057.075	3.144.380	3.137.682
Havuç ve Şalgamlar	671.521	717.029	749.014	781.392	829.545	866.195	908.361	971.416	980.219	1.000.685	1.080.373	1.159.365	1.174.296	1.206.564
Karnabahar ve Brokoli	581.807	643.419	650.715	733.897	744.595	724.309	738.660	763.419	785.185	823.997	877.478	954.320	940.935	957.976
Hıyar ve Kornişon	1.318.812	1.418.195	1.499.709	1.574.237	1.683.650	1.821.133	1.954.334	2.059.685	2.137.343	2.224.371	2.272.252	2.447.556	2.493.823	2.530.340
Patlıcan	861.017	962.018	1.120.956	1.204.008	1.270.683	1.359.286	1.427.128	1.526.811	1.540.734	1.626.286	1.663.297	1.740.272	1.805.660	1.857.231
Sarımsak	829.413	859.159	896.487	898.234	938.126	967.244	1.001.674	1.093.565	1.107.929	1.133.083	1.133.941	1.144.489	1.164.669	1.165.758
Pırasa	86.162	86.258	86.472	91.813	91.645	90.008	91.863	92.568	89.815	98.305	96.132	104.784	106.579	108.239
Marul ve Hindiba	602.946	647.256	648.373	690.778	731.783	757.234	795.031	839.796	862.175	908.762	938.963	1.029.254	1.030.086	1.059.180
Kültür ve Yer Mantarı	7.745	7.790	7.831	7.848	7.762	8.274	8.804	9.357	9.797	11.883	12.848	12.884	12.877	14.380
Kuru Soğan	2.119.121	2.220.459	2.355.582	2.404.770	2.419.903	2.620.489	2.809.807	2.831.571	2.934.899	2.993.588	2.960.568	3.111.617	3.264.867	3.340.550
Taze Bezelye	769.769	851.068	910.881	869.307	910.529	968.058	993.788	1.014.804	1.041.470	1.047.242	1.143.929	1.050.694	1.056.962	1.076.723
Biber	372.533	363.822	365.706	379.229	355.763	367.141	432.084	411.230	449.999	466.444	454.166	489.498	499.858	500.288
Patates	18.222.919	18.006.598	18.325.671	18.681.542	18.729.530	18.789.657	19.725.891	20.134.030	19.729.254	19.133.721	18.992.411	18.957.549	18.968.310	18.830.238
Kabak	1.096.563	1.131.386	1.151.319	1.207.484	1.260.641	1.323.626	1.373.130	1.436.806	1.434.912	1.473.158	1.501.483	1.596.025	1.552.837	1.557.685
Ispanak	384.365	440.831	463.129	526.493	546.568	567.595	600.752	666.376	700.375	760.381	787.465	820.826	836.145	876.033
Domates	3.023.843	3.146.760	3.275.998	3.409.872	3.406.227	3.647.374	3.945.136	3.972.066	3.961.374	4.102.994	4.195.542	4.520.696	4.577.862	4.597.220
Karpuz	2.279.280	2.240.242	2.359.993	2.437.615	2.555.813	2.810.583	2.976.499	3.098.382	3.234.472	3.339.606	3.350.999	3.151.840	3.472.230	3.785.475
Kavun	946.848	925.496	900.306	951.926	892.124	949.645	950.017	1.008.972	1.144.834	1.175.186	1.188.918	1.243.101	1.276.165	1.288.837

Çizelge 4.1.2.5. 1980-1992 yılları arasında dünya sebze üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	1.254.405	1.164.973	1.184.354	1.119.361	1.142.470	1.016.904	1.189.504	1.130.050	1.268.869	1.348.249	1.333.820	1.332.124	1.252.385
Taze Fasulye	2.854.047	3.004.388	3.128.555	3.092.142	3.245.838	3.317.296	3.292.570	3.329.382	3.382.796	3.480.424	3.407.915	3.520.355	3.616.961
Lahana	35.816.951	36.745.081	39.388.378	37.821.484	41.490.385	38.866.346	39.994.755	38.474.341	38.785.369	39.093.979	39.567.788	40.046.854	39.327.597
Havuç ve Şalgamlar	10.441.381	10.759.680	11.241.268	10.973.207	12.479.505	12.073.508	12.602.907	13.121.944	13.278.885	13.572.825	13.842.391	14.173.051	14.308.088
Karnabahar ve Brokoli	5.946.627	6.297.482	6.565.424	6.758.491	6.951.341	7.441.094	7.668.919	8.148.756	8.664.966	8.882.293	9.084.669	9.016.782	10.282.580
Hıyar ve Kornişon	12.780.385	14.227.641	14.715.418	14.585.593	14.754.686	15.495.144	15.856.393	16.143.108	16.030.376	16.217.410	17.785.231	17.902.465	18.633.571
Patlıcan	8.090.745	8.799.670	9.136.379	9.383.270	9.620.215	9.933.060	10.245.816	10.367.303	10.594.511	10.830.732	11.560.001	12.133.805	11.800.657
Sarımsak	4.251.797	4.431.099	4.767.342	5.092.508	5.184.776	5.092.556	5.373.787	5.786.989	5.830.733	6.002.597	6.599.974	7.234.916	7.547.520
Pırasa	741.939	755.547	797.198	802.504	835.558	878.168	1.009.375	1.129.199	1.133.483	1.347.382	1.439.921	1.419.720	1.501.235
Marul ve Hindiba	8.449.156	8.757.145	8.998.191	8.774.813	9.378.061	9.434.780	9.484.718	10.196.657	10.795.980	11.248.321	11.544.747	11.800.728	12.438.952
Kültür ve Yer Mantarı	1.103.804	1.122.521	1.144.096	1.175.065	1.317.913	1.374.451	1.407.114	1.469.645	1.560.870	1.668.766	1.774.187	1.813.088	1.949.857
Kuru Soğan	22.417.620	23.436.321	25.069.345	24.821.285	26.140.052	27.270.843	28.024.975	28.948.301	29.481.955	29.451.887	30.615.388	31.300.790	33.378.746
Taze Bezelye	5.391.800	5.663.499	5.976.155	5.475.454	6.181.452	6.274.177	5.879.432	5.988.723	6.050.047	6.552.614	6.885.393	6.811.163	6.786.751
Biber	178.582	161.331	165.976	151.937	154.151	141.914	169.372	172.043	229.098	249.622	293.762	287.902	246.840
Patates	240.603.135	267.885.767	265.246.139	264.570.377	291.114.016	281.752.905	286.754.017	279.411.156	268.570.037	276.536.844	266.686.409	257.255.460	277.496.135
Kabak	7.970.044	8.177.737	8.586.985	8.941.948	9.507.486	9.562.642	9.951.076	10.338.712	10.033.639	10.343.463	11.379.481	11.697.543	12.435.696
Ispanak	2.903.616	3.206.770	3.395.307	3.415.355	3.493.693	3.593.874	3.624.219	3.661.133	3.737.372	3.830.736	4.086.664	4.356.424	4.456.247
Domates	52.711.387	54.464.378	57.753.411	59.700.915	64.264.500	65.531.694	65.431.018	66.297.454	67.586.229	74.848.198	76.477.140	76.264.496	75.144.944
Karpuz	26.478.218	27.924.316	28.946.068	29.078.620	29.832.010	35.595.565	35.900.588	39.239.790	37.832.600	35.210.632	35.211.375	34.883.647	36.751.066
Kavun	8.832.272	9.622.163	10.419.185	10.386.881	11.216.949	13.699.627	14.100.479	14.110.396	14.607.392	13.235.823	13.589.275	14.054.907	14.669.491

Çizelge 4.1.2.6. 1993-2006 yılları arasında dünya sebze üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	1.164.384	1.200.262	1.158.825	1.131.594	1.254.523	1.247.442	1.248.609	1.333.556	1.265.777	1.278.181	1.279.276	1.361.653	1.273.849	1.269.857
Taze Fasulye	3.707.562	3.752.539	4.861.634	4.964.053	4.982.553	5.112.216	5.272.920	5.503.092	5.542.323	5.790.572	6.163.933	6.343.477	6.324.461	6.424.189
Lahana	42.237.887	42.465.878	44.946.363	47.759.405	48.042.453	49.960.584	53.272.905	57.970.650	59.882.865	60.494.358	65.723.718	66.342.198	67.582.290	68.991.381
Havuç ve Şalgamlar	15.760.758	16.028.298	16.844.945	18.116.475	19.141.474	19.045.101	19.757.702	21.056.277	21.452.940	21.986.791	23.672.879	25.965.450	26.142.709	26.830.267
Karnabahar ve Brokoli	9.973.896	11.355.064	11.795.935	13.141.452	13.656.941	13.447.521	13.801.408	14.735.606	14.915.415	15.506.480	16.367.570	17.872.106	17.427.398	18.141.002
Hıyar ve Kornişon	20.864.660	22.285.231	24.164.001	25.812.038	27.124.206	28.426.420	30.573.187	34.355.948	35.937.772	39.301.766	41.344.222	41.949.264	42.993.854	43.887.464
Patlıcan	15.354.489	15.985.640	18.438.427	19.864.243	20.758.022	23.232.379	26.553.023	27.236.754	26.924.024	29.199.376	29.370.115	30.739.757	31.403.695	31.929.797
Sarımsak	7.638.490	7.857.582	8.614.441	9.074.971	9.047.941	9.224.521	9.786.906	11.159.496	11.560.417	12.626.663	13.597.974	14.304.864	14.717.808	15.183.600
Pırasa	1.577.663	1.614.463	1.638.412	1.608.328	1.566.085	1.560.452	1.685.842	1.591.093	1.541.178	1.603.082	1.669.423	1.841.074	1.968.153	1.988.282
Marul ve Hindiba	13.063.674	14.102.980	14.177.838	15.010.074	16.124.397	15.888.502	16.873.610	18.289.571	18.647.180	20.029.155	21.229.728	22.021.679	22.436.109	23.131.432
Kültür ve Yer Mantarı	1.968.864	2.078.306	2.070.937	2.131.196	2.198.693	2.266.906	2.382.016	2.579.666	2.800.794	2.891.223	3.187.732	3.226.140	3.228.927	3.295.983
Kuru Soğan	34.334.632	35.861.082	39.326.375	40.503.620	40.385.468	44.967.743	48.137.298	49.795.500	51.683.613	53.554.680	53.801.485	59.123.109	60.776.131	61.636.915
Taze Bezelye	6.345.766	7.078.194	7.385.973	6.848.044	7.143.168	7.461.457	7.819.770	8.288.210	8.108.032	7.235.703	8.688.462	7.369.894	7.418.515	7.665.721
Biber	249.088	230.714	245.258	246.320	242.402	261.777	299.151	313.680	357.495	376.938	386.315	405.711	425.279	370.974
Patates	301.225.550	270.857.587	285.935.178	311.767.545	303.385.180	300.780.235	301.099.296	329.106.799	312.873.730	316.902.363	313.072.241	330.268.270	321.851.912	315.100.319
Kabak	13.991.654	14.333.447	14.998.350	15.861.267	16.357.346	16.848.104	17.137.143	17.791.522	17.960.273	19.274.348	19.779.490	20.716.899	20.798.629	21.003.464
Ispanak	5.157.827	5.967.035	6.274.415	7.157.326	7.259.113	7.374.886	7.738.616	9.457.932	9.181.497	10.830.530	11.947.657	12.873.007	13.189.123	13.777.674
Domates	78.116.130	83.312.946	87.628.513	93.548.709	89.888.739	95.520.440	108.563.882	108.337.925	106.440.732	114.695.266	117.282.781	126.522.791	127.269.346	125.543.475
Karpuz	38.769.989	38.702.077	41.940.757	47.504.765	59.658.983	61.005.720	72.603.543	76.208.306	82.313.821	90.132.690	86.564.966	87.267.432	98.602.340	100.602.393
Kavun	15.074.049	15.295.578	15.602.213	17.335.047	16.234.684	17.257.761	18.147.824	19.347.736	23.813.977	24.915.732	25.886.065	26.859.934	27.734.822	27.977.133

Çizelge 4.1.2.7. 1980-1992 yılları arasında dünya sebze üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	10.759	9.734	10.392	9.996	9.890	9.136	10.648	10.163	11.221	11.469	11.152	11.660	11.090
Taze Fasulye	5.496	5.397	5.593	5.623	5.773	5.936	5.966	5.948	5.997	6.092	6.044	6.199	6.213
Lahana	22.960	23.198	24.804	23.902	25.307	24.164	23.487	21.477	22.895	22.773	23.608	23.471	22.631
Havuç ve Şalgamlar	19.812	19.554	20.537	20.193	21.761	21.282	21.501	21.829	21.415	21.311	22.141	21.269	22.510
Karnabahar ve Brokoli	14.198	14.399	14.507	14.438	14.518	14.715	14.866	15.036	15.646	15.457	15.414	16.070	17.802
Hıyar ve Kornişon	12.107	13.085	13.171	13.156	13.412	13.331	13.588	13.737	13.618	13.336	14.798	15.133	15.594
Patlıcan	11.465	11.980	11.709	12.060	11.880	11.978	12.302	12.347	12.622	12.251	13.698	14.146	16.096
Sarımsak	6.864	6.958	7.094	7.153	7.217	7.440	7.515	7.499	7.670	7.900	8.495	9.047	9.286
Pırasa	13.759	14.266	15.034	14.747	14.981	15.442	16.882	17.452	18.272	18.732	18.710	18.384	18.161
Marul ve Hindiba	18.712	19.214	19.499	18.914	19.606	19.431	19.545	20.397	20.570	20.881	21.185	21.364	22.245
Kültür ve Yer Mantarı	847.125	970.200	1.253.117	1.363.184	1.430.959	1.502.132	1.647.674	1.796.632	2.195.316	2.195.745	301.938	274.212	269.951
Kuru Soğan	13.849	14.209	15.105	14.515	15.088	15.388	15.793	15.881	15.702	15.709	16.202	16.229	16.293
Taze Bezelye	6.724	7.018	7.364	6.890	7.422	7.386	7.217	7.016	6.913	7.633	7.638	7.828	8.269
Biber	783	689	715	651	665	621	672	641	735	740	821	803	684
Patates	12.817	14.270	14.165	14.179	15.603	15.303	15.838	15.561	14.852	15.370	15.132	14.606	15.145
Kabak	9.431	9.777	9.592	9.914	10.586	10.294	10.996	10.988	11.073	10.767	11.497	11.925	12.150
Ispanak	13.434	13.598	12.554	12.748	25.901	12.509	12.417	12.476	12.454	11.730	12.718	12.958	13.126
Domates	21.562	21.887	22.835	23.104	24.210	24.050	24.314	23.850	23.930	24.546	26.352	26.655	25.575
Karpuz	13.842	14.387	14.150	14.288	14.413	15.021	14.875	15.450	15.487	15.015	16.299	15.677	16.172
Kavun	14.072	14.674	14.722	14.441	14.968	15.522	15.523	15.787	15.566	14.731	15.163	15.623	15.304

Çizelge 4.1.2.8. 1993-2006 yılları arasında dünya sebze üretim verimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	10.508	10.583	10.281	9.990	10.905	10.269	10.332	10.837	10.562	10.545	10.377	11.230	10.140	9.814
Taze Fasulye	6.243	6.203	5.919	6.083	6.142	6.312	6.443	6.584	6.676	6.788	7.021	7.139	7.117	6.445
Lahana	22.725	22.101	22.585	22.405	22.023	21.758	21.384	21.054	20.091	20.210	21.113	21.701	21.493	21.988
Havuç ve Şalgamlar	23.470	22.354	22.489	23.185	23.075	21.987	21.751	21.676	21.886	21.972	21.912	22.396	22.262	22.237
Karnabahar ve Brokoli	17.143	17.648	18.128	17.906	18.341	18.566	18.684	19.302	18.996	18.819	18.653	18.728	18.521	18.937
Hıyar ve Kornişon	15.821	15.714	16.112	16.397	16.110	15.609	15.644	16.680	16.814	17.669	18.195	17.139	17.240	17.344
Patlıcan	17.833	16.617	16.449	16.498	16.336	17.092	18.606	17.839	17.475	17.955	17.658	17.664	17.392	17.192
Sarımsak	9.210	9.146	9.609	10.103	9.645	9.537	9.771	10.205	10.434	11.144	11.992	12.499	12.637	13.025
Pırasa	18.310	18.717	18.947	17.517	17.089	17.337	18.352	17.188	17.159	16.307	17.366	17.570	18.467	18.369
Marul ve Hindiba	21.666	21.789	21.867	21.729	22.034	20.982	21.224	21.779	21.628	22.040	22.610	21.396	21.781	21.839
Kültür ve Yer Mantarı	254.211	266.792	264.454	271.559	283.264	273.979	270.561	275.694	285.883	243.308	248.111	250.399	250.752	229.206
Kuru Soğan	16.202	16.150	16.695	16.843	16.689	17.160	17.132	17.586	17.610	17.890	18.173	19.001	18.615	18.451
Taze Bezelye	8.244	8.317	8.109	7.878	7.845	7.708	7.869	8.167	7.785	6.909	7.595	7.014	7.019	7.119
Biber	669	634	671	650	681	713	692	763	794	808	851	829	851	742
Patates	16.530	15.042	15.603	16.689	16.198	16.008	15.264	16.346	15.858	16.563	16.484	17.421	16.968	16.734
Kabak	12.760	12.669	13.027	13.136	12.975	12.729	12.480	12.383	12.517	13.084	13.173	12.980	13.394	13.484
Ispanak	13.419	13.536	13.548	13.594	13.281	12.993	12.882	14.193	13.109	14.244	15.172	15.683	15.774	15.727
Domates	25.833	26.476	26.749	27.435	26.390	26.189	27.518	27.275	26.870	27.954	27.954	27.987	27.801	27.309
Karpuz	17.010	17.276	17.772	19.488	23.342	21.706	24.392	24.596	25.449	26.989	25.833	27.688	28.397	26.576
Kavun	15.920	16.527	17.330	18.211	18.198	18.173	19.103	19.176	20.801	21.202	21.773	21.607	21.733	21.707

Çizelge 4.1.3.1. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	92.833	93.333	95.000	96.667	98.833	100.583	100.667	102.840	104.000	104.000	105.000	106.134	104.900
Kayısı	44.075	44.000	43.750	49.500	50.000	47.250	46.100	46.735	47.365	48.670	49.595	51.195	51.925
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	25	25	25	25	25
Muz	1.600	1.600	1.600	1.500	1.400	1.456	1.450	1.272	1.338	1.344	1.372	1.309	1.132
Kiraz	13.743	13.683	13.750	14.000	14.333	14.417	14.833	15.233	15.643	15.953	16.413	16.667	17.200
İncir	36.875	35.000	40.000	44.438	46.875	50.750	54.250	56.188	57.188	57.725	60.338	60.406	59.875
Altıntop	630	648	926	963	963	926	948	870	911	896	1.030	1.126	1.259
Üzüm	820.000	800.000	655.000	655.000	625.000	625.000	600.000	590.000	590.000	597.000	580.000	586.000	576.000
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	10.767	11.200	11.433	11.750	11.850	10.993	11.667	12.800	13.940	14.133	14.967	15.320	15.500
Portakal	28.847	30.000	28.333	30.333	30.667	30.800	30.167	30.900	31.877	32.180	32.720	33.330	34.500
Şeftali ve Nektarin	15.700	15.380	16.070	17.000	17.200	17.460	17.500	18.640	20.616	20.630	21.048	21.400	20.700
Armut	37.333	37.667	38.667	38.667	38.000	38.483	38.433	38.657	38.847	39.323	39.667	39.647	39.567
Erik	16.438	16.313	16.088	16.025	16.150	16.535	16.210	16.285	17.338	17.348	17.580	17.670	17.850
Çilek	5.000	5.000	4.000	4.500	5.300	5.000	5.000	4.620	4.660	5.200	5.380	5.566	5.935
Mandarin	12.400	14.333	16.000	17.000	17.050	17.790	19.000	20.417	21.593	22.053	22.860	23.403	23.833

Çizelge 4.1.3.2. 1993-2006 yılları arasında Türkiye meyve üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	105.667	105.290	108.433	107.117	107.080	106.460	106.826	107.600	108.392	109.890	116.551	118.334	121.000	121.667
Kayısı	53.365	55.375	57.355	58.360	61.175	61.000	62.300	63.700	64.125	64.650	65.500	63.800	60.000	61.500
Avokado	25	25	38	41	55	70	70	75	90	100	90	100	100	100
Muz	1.080	1.200	1.150	1.165	1.190	1.193	1.227	1.725	1.875	2.385	2.520	3.000	3.600	4.000
Kiraz	17.790	18.483	20.167	20.767	21.227	22.811	23.810	24.810	25.376	26.141	27.972	26.000	27.000	29.000
İncir	59.563	59.531	60.562	60.625	57.000	59.920	59.920	59.786	62.792	64.128	64.796	65.000	65.000	65.000
Altıntop	1.430	1.552	1.889	2.148	2.482	2.886	3.090	3.230	2.964	3.047	3.213	3.593	3.630	3.630
Üzüm	567.000	567.000	565.000	560.000	545.000	541.000	535.000	535.000	525.000	530.000	530.000	530.000	530.000	550.000
Kivi	0	7	70	85	190	700	840	1.400	2.350	2.500	5.500	4.000	8.000	11.000
Limon	15.710	16.077	16.420	16.667	16.867	16.898	17.265	17.782	17.866	18.565	19.148	19.667	20.000	20.000
Portakal	35.107	36.367	36.883	37.533	37.766	37.629	38.212	38.895	39.295	39.195	40.627	41.334	40.334	40.000
Şeftali ve Nektarin	20.740	20.870	21.310	21.496	21.940	23.860	24.100	24.520	25.400	26.000	26.600	23.000	27.800	28.400
Armut	39.327	38.853	39.067	38.617	37.600	36.630	36.031	35.831	35.431	34.999	34.799	34.734	34.667	34.667
Erik	18.090	18.168	18.437	18.300	18.350	18.375	18.375	18.400	18.338	18.375	18.625	19.000	19.000	19.250
Çilek	6.270	6.990	7.150	8.570	9.050	9.200	9.400	9.465	9.700	10.000	10.400	10.400	14.000	14.000
Mandarin	24.000	25.133	26.084	25.350	25.400	26.200	26.730	27.621	28.572	28.972	31.303	39.000	42.000	46.000

Çizelge 4.1.3.3. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	1.430.000	1.450.000	1.600.000	1.750.000	1.900.000	1.900.000	1.865.000	1.680.000	1.950.000	1.850.000	1.900.000	1.900.000	2.100.000
Kayısı	160.000	152.000	205.000	245.000	250.000	202.000	350.000	250.000	363.000	449.000	300.000	343.000	385.000
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	100	100	100
Muz	30.000	30.000	30.000	24.000	35.000	36.000	35.000	35.000	35.000	28.000	36.000	35.000	20.000
Kiraz	96.000	95.000	105.000	110.000	105.000	130.000	140.000	120.000	135.000	134.000	143.000	150.000	155.000
İncir	205.000	250.000	280.000	330.000	330.000	340.000	370.000	355.000	350.000	279.000	300.000	314.000	250.000
Altıntop	17.000	18.000	26.000	25.000	21.000	24.000	30.000	27.000	30.000	28.000	33.000	42.000	40.000
Üzüm	3.600.000	3.700.000	3.650.000	3.400.000	3.300.000	3.300.000	3.000.000	3.300.000	3.350.000	3.430.000	3.500.000	3.600.000	3.450.000
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	283.000	290.000	311.000	300.000	317.500	188.000	310.000	340.000	360.000	335.000	357.000	429.000	420.000
Portakal	679.000	675.000	656.000	730.000	761.000	505.000	750.000	700.000	740.000	740.000	735.000	830.000	820.000
Şeftali ve Nektarin	240.000	265.000	265.000	270.000	235.000	200.000	275.000	235.000	328.000	317.000	350.000	350.000	370.000
Armut	330.000	320.000	330.000	384.000	360.000	370.000	380.000	370.000	410.000	430.000	413.000	403.000	420.000
Erik	156.500	158.000	168.000	170.000	165.000	164.000	172.000	135.000	175.000	176.000	188.000	186.000	190.000
Çilek	23.000	23.000	22.000	22.000	25.000	33.500	35.000	40.000	42.000	50.000	51.000	51.000	50.000
Mandarin	167.000	175.000	198.000	230.000	219.400	257.000	300.000	270.000	310.000	336.000	345.000	390.000	390.000

Çizelge 4.1.3.4. 1993-2006 yılları arasında Türkiye meyve üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	2.080.000	2.095.000	2.100.000	2.200.000	2.550.000	2.450.000	2.500.000	2.400.000	2.450.000	2.200.000	2.600.000	2.100.000	2.570.000	2.002.033
Kayısı	280.000	459.000	281.000	241.000	306.000	540.000	378.000	579.000	517.000	352.000	499.000	320.000	860.000	460.182
Avokado	100	100	153	164	225	270	285	300	350	400	370	400	475	492
Muz	18.000	30.000	31.000	32.600	28.000	32.000	34.000	64.000	75.000	95.000	110.000	130.000	150.000	178.205
Kiraz	155.000	160.000	186.000	200.000	215.000	195.000	250.000	230.000	250.000	210.000	265.000	245.000	280.000	310.254
İncir	270.000	279.000	300.000	290.000	243.000	255.000	275.000	240.000	235.000	250.000	280.000	275.000	285.000	290.151
Altıntop	48.000	54.000	65.000	75.000	55.000	100.000	140.000	130.000	135.000	125.000	135.000	135.000	150.000	179.988
Üzüm	3.700.000	3.450.000	3.550.000	3.700.000	3.700.000	3.600.000	3.400.000	3.600.000	3.250.000	3.500.000	3.600.000	3.500.000	3.850.000	4.000.063
Kivi	0	7	72	85	190	700	840	1.400	2.350	2.500	5.500	4.000	8.000	10.962
Limon	440.000	470.000	418.000	401.000	270.000	390.000	520.000	460.000	510.000	525.000	550.000	600.000	600.000	710.401
Portakal	840.000	920.000	842.000	890.000	740.000	970.000	1.100.000	1.070.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.300.000	1.445.000	1.535.806
Şeftali ve Nektarin	370.000	375.000	340.000	360.000	355.000	410.000	400.000	430.000	460.000	455.000	470.000	372.000	510.000	552.775
Armut	420.000	410.000	410.000	415.000	400.000	360.000	360.000	380.000	360.000	340.000	370.000	320.000	360.000	317.750
Erik	200.000	204.000	187.000	195.000	200.000	200.000	195.000	195.000	200.000	200.000	210.000	210.000	220.000	214.416
Çilek	60.000	65.000	76.000	107.000	110.000	120.000	129.000	130.000	117.000	145.000	150.000	155.000	200.000	211.127
Mandarin	405.000	430.000	453.000	450.000	365.000	480.000	500.000	560.000	580.000	590.000	550.000	670.000	715.000	791.255

Çizelge 4.1.3.5. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	15.404	15.536	16.842	18.103	19.224	18.890	18.526	16.336	18.750	17.788	18.095	17.902	20.019
Kayısı	3.630	3.455	4.686	4.950	5.000	4.275	7.592	5.349	7.664	9.225	6.049	6.700	7.415
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Muz	18.750	18.750	18.750	16.000	25.000	24.725	24.138	27.516	26.158	20.833	26.239	26.738	17.668
Kiraz	6.985	6.943	7.636	7.857	7.326	9.017	9.438	7.878	8.630	8.400	8.713	9.000	9.012
İncir	5.559	7.143	7.000	7.426	7.040	6.700	6.820	6.318	6.120	4.833	4.972	5.198	4.175
Altıntop	26.984	27.778	28.078	25.961	21.807	25.918	31.646	31.034	32.931	31.250	32.039	37.300	31.771
Üzüm	4.390	4.625	5.573	5.191	5.280	5.280	5.000	5.593	5.678	5.745	6.034	6.143	5.990
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	26.284	25.893	27.202	25.532	26.793	17.102	26.571	26.563	25.825	23.703	23.852	28.003	27.097
Portakal	23.538	22.500	23.153	24.066	24.815	16.396	24.862	22.654	23.214	22.996	22.463	24.902	23.768
Şeftali ve Nektarin	15.287	17.230	16.490	15.882	13.663	11.455	15.714	12.607	15.910	15.366	16.629	16.355	17.874
Armut	8.839	8.496	8.534	9.931	9.474	9.615	9.887	9.571	10.554	10.935	10.412	10.165	10.615
Erik	9.521	9.686	10.443	10.608	10.217	9.918	10.611	8.290	10.093	10.145	10.694	10.526	10.644
Çilek	4.600	4.600	5.500	4.889	4.717	6.700	7.000	8.658	9.013	9.615	9.480	9.163	8.425
Mandarin	13.468	12.210	12.375	13.529	12.868	14.446	15.789	13.224	14.357	15.236	15.092	16.665	16.364

Çizelge 4.1.3.6. 1993-2006 yılları arasında Türkiye meyve üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elma	19.684	19.897	19.367	20.538	23.814	23.013	23.403	22.305	22.603	20.020	22.308	17.746	21.240	16.455
Kayısı	5.247	8.289	4.899	4.130	5.002	8.852	6.067	9.089	8.062	5.445	7.618	5.016	14.333	7.483
Avokado	4.000	4.000	4.026	4.000	4.091	3.857	4.071	4.000	3.889	4.000	4.111	4.000	4.750	4.920
Muz	16.667	25.000	26.957	27.983	23.529	26.823	27.710	37.101	40.000	39.832	43.651	43.333	41.667	44.551
Kiraz	8.713	8.657	9.223	9.631	10.129	8.549	10.500	9.270	9.852	8.033	9.474	9.423	10.370	10.698
İncir	4.533	4.687	4.954	4.784	4.263	4.256	4.589	4.014	3.743	3.898	4.321	4.231	4.385	4.464
Altıntop	33.566	34.794	34.410	34.916	22.160	34.650	45.307	40.248	45.547	41.024	42.017	37.573	41.322	49.583
Üzüm	6.526	6.085	6.283	6.607	6.789	6.654	6.355	6.729	6.190	6.604	6.792	6.604	7.264	7.273
Kivi	0	1.000	1.029	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	997
Limon	28.008	29.234	25.457	24.060	16.008	23.080	30.119	25.869	28.546	28.279	28.724	30.508	30.000	35.520
Portakal	23.927	25.298	22.829	23.712	19.594	25.778	28.787	27.510	31.811	31.892	30.768	31.451	35.826	38.395
Şeftali ve Nektarin	17.840	17.968	15.955	16.747	16.180	17.184	16.598	17.537	18.110	17.500	17.669	16.174	18.345	19.464
Armut	10.680	10.553	10.495	10.747	10.638	9.828	9.991	10.605	10.161	9.715	10.632	9.213	10.385	9.166
Erik	11.056	11.229	10.143	10.656	10.899	10.884	10.612	10.598	10.906	10.884	11.275	11.053	11.579	11.138
Çilek	9.569	9.299	10.629	12.485	12.155	13.043	13.723	13.735	12.062	14.500	14.423	14.904	14.286	15.081
Mandarin	16.875	17.109	17.367	17.751	14.370	18.321	18.706	20.274	20.300	20.364	17.570	17.179	17.024	17.201

Çizelge 4.1.4.1. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	1.000	848	1.341	1.300	950	1.200	1.400	1.450	1.200	900	874	874	919
Taze Fasülye	37.000	60.000	52.870	50.000	48.000	48.500	48.500	48.500	49.500	47.000	50.862	52.138	53.605
Lahana	34.000	34.000	34.796	32.689	33.900	35.000	33.000	29.000	28.089	26.484	28.765	29.357	30.669
Havuç ve Şalgamlar	7.500	7.600	4.600	5.900	7.500	7.500	7.000	7.000	6.585	6.504	6.216	6.363	6.864
Karnabahar ve Brokoli	3.000	3.844	3.574	3.147	3.500	3.400	3.500	3.700	3.900	3.800	3.923	3.874	3.910
Hıyar ve Kornişon	30.000	35.000	37.500	42.500	40.000	43.300	40.000	40.000	40.000	40.000	45.000	42.000	39.000
Patlıcan	35.000	47.000	42.000	42.000	40.000	40.000	42.000	36.000	36.000	35.500	35.000	34.100	34.000
Sarımsak	15.200	14.750	16.035	15.600	14.900	13.900	13.200	13.000	13.100	12.700	11.901	12.298	11.778
Pırasa	20.000	18.800	17.500	16.700	16.000	15.500	14.100	13.600	13.500	12.900	12.734	12.854	12.890
Marul ve Hindiba	4.000	5.750	7.745	7.300	7.000	7.800	7.800	9.000	10.800	12.700	13.300	13.000	12.300
Kuru Soğan	70.000	75.000	71.000	70.000	74.835	84.457	72.987	72.984	74.990	79.000	82.925	89.521	91.072
Taze Bezelye	5.000	8.000	6.000	6.000	6.000	6.000	5.700	6.800	6.800	5.500	6.856	6.867	6.765
Patates	183.000	180.000	180.000	185.000	189.763	206.910	195.980	193.933	194.223	187.000	191.650	199.434	194.877
Kabak	25.000	25.000	26.000	27.500	28.000	27.000	25.000	24.000	22.000	19.500	16.878	18.372	20.511
Ispanak	15.000	22.959	17.701	15.614	18.200	17.900	16.700	16.250	16.900	16.300	17.849	17.113	16.187
Domates	108.000	107.800	108.000	108.100	108.200	134.000	137.000	139.000	146.258	156.982	158.880	160.915	171.873
Karpuz	154.000	146.000	151.400	153.000	146.000	130.000	130.000	130.000	125.000	122.240	102.845	128.653	153.173
Kavun	76.000	72.000	74.000	75.000	79.000	95.000	95.000	95.000	95.000	102.013	98.309	108.648	110.037

Çizelge 4.1.4.2. 1993-2006 yılları arasında Türkiye sebze üretim alanı (ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	966	1.000	1.500	1.700	2.100	2.300	2.300	2.300	2.300	2.400	2.500	2.500	2.500	2.500
Taze Fasülye	52.770	52.500	55.400	54.800	54.000	54.800	56.700	62.000	59.000	62.000	66.000	70.000	67.000	68.000
Lahana	29.647	30.000	29.000	29.000	29.600	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000
Havuç ve Şalgamlar	10.781	11.000	12.000	13.500	12.000	11.000	12.000	12.000	12.000	12.000	21.000	23.000	20.000	20.000
Karnabahar ve Brokoli	4.300	4.300	4.400	4.600	4.600	4.500	4.200	4.900	4.500	4.700	5.500	5.600	5.900	6.000
Hıyar ve Kornişon	38.175	40.000	44.000	46.000	49.000	51.500	58.000	64.000	59.000	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
Patlıcan	29.211	31.000	28.800	32.600	32.600	35.000	37.500	35.500	36.500	37.000	36.000	35.000	35.000	35.000
Sarımsak	11.351	11.700	13.200	13.500	14.000	14.000	14.000	14.000	15.000	15.000	19.000	17.000	15.000	15.000
Pırasa	12.581	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Marul ve Hindiba	12.008	12.100	14.300	14.400	15.000	17.200	17.300	17.500	17.700	17.900	17.900	19.000	19.700	20.000
Kuru Soğan	85.977	92.000	143.000	98.000	105.000	105.000	113.000	100.000	99.500	90.000	82.000	78.000	77.280	80.000
Taze Bezelye	7.369	7.000	8.900	7.800	8.700	9.000	9.600	8.500	8.700	10.000	7.700	8.300	17.400	12.800
Patates	191.899	190.000	200.000	210.000	211.000	203.000	220.000	205.000	200.000	198.000	195.000	179.000	154.300	154.300
Kabak	18.555	19.500	20.000	22.500	22.000	22.000	19.000	22.000	22.000	20.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Ispanak	16.503	17.500	18.500	18.500	19.000	20.000	21.000	21.500	21.500	22.500	22.500	21.800	24.000	25.000
Domates	155.616	160.000	175.000	187.000	158.000	200.000	220.000	225.000	225.000	255.000	260.000	255.000	260.000	260.000
Karpuz	114.616	135.000	135.000	146.000	143.000	135.000	140.000	140.000	145.000	165.000	153.000	138.000	137.000	137.000
Kavun	101.196	110.000	110.000	116.000	116.000	110.000	110.000	115.000	108.000	110.000	103.000	103.000	103.000	103.000

Çizelge 4.1.4.3. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	7.000	7.000	7.500	7.500	7.500	10.000	12.000	13.000	11.000	9.240	10.000	11.000	10.000
Taze Fasulye	300.000	300.000	320.000	350.000	400.000	400.000	400.000	400.000	410.000	383.000	430.000	436.000	452.000
Lahana	568.000	565.000	610.000	628.000	660.000	721.000	710.000	655.000	655.000	640.000	699.000	684.000	702.000
Havuç ve Şalgamlar	80.000	85.000	90.000	100.000	140.000	150.000	160.000	150.000	157.000	178.000	168.000	171.000	190.000
Karnabahar ve Brokoli	64.500	60.000	60.000	52.500	60.000	58.000	60.000	64.000	67.000	65.000	68.000	68.000	69.500
Hıyar ve Kornişon	500.000	510.000	550.000	600.000	675.000	780.000	750.000	800.000	800.000	800.000	1.000.000	1.010.000	1.050.000
Patlıcan	650.000	700.000	700.000	665.000	670.000	680.000	750.000	710.000	730.000	720.000	735.000	750.000	750.000
Sarımsak	97.500	95.000	106.000	102.000	98.000	95.000	80.000	92.000	94.000	88.000	95.000	95.000	94.000
Pırasa	300.000	300.000	300.000	300.000	305.000	310.000	296.000	300.000	310.000	310.000	340.000	320.000	310.000
Marul ve Hindiba	70.000	73.000	75.000	72.000	80.000	89.500	90.000	112.000	135.000	165.000	186.000	195.000	195.000
Kuru Soğan	960.000	1.090.000	1.025.000	1.000.000	1.100.000	1.270.000	1.300.000	1.300.000	1.345.000	1.360.000	1.550.000	1.600.000	1.700.000
Taze Bezelye	33.000	32.000	40.000	41.000	35.000	36.000	34.000	40.000	40.000	30.000	37.000	38.000	37.000
Patates	3.000.000	3.000.000	3.000.000	3.050.000	3.200.000	4.100.000	4.000.000	4.300.000	4.350.000	4.060.000	4.300.000	4.600.000	4.600.000
Kabak	360.000	360.000	370.000	390.000	355.000	380.000	370.000	380.000	370.000	342.000	351.000	330.000	340.000
Ispanak	130.000	130.000	125.000	120.000	135.000	136.000	130.000	130.000	140.000	140.000	160.000	160.000	153.000
Domates	3.550.000	3.600.000	3.700.000	3.700.000	4.000.000	4.900.000	5.000.000	5.000.000	5.250.000	5.750.000	6.000.000	6.200.000	6.450.000
Karpuz	3.000.000	3.000.000	3.100.000	3.110.000	3.100.000	3.422.087	3.000.000	3.422.854	3.300.000	3.000.000	3.300.000	3.820.000	3.680.000
Kavun	1.450.000	1.500.000	1.400.000	1.500.000	1.700.000	2.077.913	2.000.000	1.927.146	1.950.000	1.500.000	1.650.000	1.880.000	1.620.000

Çizelge 4.1.4.4. 1993-2006 yılları arasında Türkiye sebze üretim miktarı (ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	11.500	11.600	18.000	20.000	24.500	26.500	25.800	24.500	26.500	27.000	28.000	30.000	36.000	35.007
Taze Fasulye	440.000	435.000	460.000	455.000	450.000	455.000	471.000	514.000	490.000	515.000	545.000	582.000	555.000	563.763
Lahana	697.000	699.000	675.000	678.000	679.000	712.000	717.000	725.000	710.000	720.000	721.000	700.000	675.000	687.112
Havuç ve Şalgamlar	210.000	225.000	250.000	270.000	240.000	232.000	239.000	235.000	230.000	235.000	405.000	439.000	390.300	402.405
Karnabahar ve Brokoli	75.000	77.500	80.000	85.000	85.000	82.500	76.500	90.000	88.000	90.000	108.000	116.500	125.500	136.108
Hıyar ve Kornişon	1.050.000	1.140.000	1.250.000	1.300.000	1.400.000	1.475.000	1.650.000	1.825.000	1.740.000	1.670.000	1.780.000	1.725.000	1.745.000	1.799.613
Patlıcan	750.000	810.000	750.000	850.000	847.000	915.000	976.000	924.000	945.000	955.000	935.000	900.000	930.000	924.165
Sarımsak	92.000	92.500	104.500	105.000	111.500	106.000	108.600	102.000	103.000	96.000	125.000	109.000	99.500	99.500
Pırasa	315.000	310.000	315.000	316.000	312.000	302.000	314.000	308.000	300.000	290.000	305.000	295.000	320.000	320.091
Marul ve Hindiba	206.000	210.000	249.000	250.000	262.000	300.000	307.000	333.000	350.000	345.000	340.000	362.000	372.000	390.659
Kuru Soğan	1.650.000	1.800.000	2.850.000	1.900.000	2.100.000	2.270.000	2.500.000	2.200.000	2.150.000	2.050.000	1.750.000	2.040.000	2.070.000	1.765.396
Taze Bezelye	44.000	38.000	49.000	43.000	50.000	52.000	55.000	48.000	60.000	69.000	54.000	58.000	122.000	89.632
Patates	4.650.000	4.350.000	4.750.000	4.950.000	5.100.000	5.250.000	6.000.000	5.370.000	5.000.000	5.200.000	5.300.000	4.800.000	4.090.000	4.397.305
Kabak	323.000	346.500	348.000	395.000	381.000	327.000	329.000	332.000	385.000	345.000	368.000	364.000	368.000	364.968
Ispanak	157.000	170.000	180.000	180.000	181.000	191.000	200.000	205.000	210.000	220.000	220.000	213.000	238.000	242.231
Domates	6.150.000	6.350.000	7.250.000	7.800.000	6.600.000	8.290.000	8.956.000	8.890.000	8.425.000	9.450.000	9.820.000	9.440.000	10.050.000	9.854.877
Karpuz	3.250.000	3.600.000	3.600.000	3.900.000	3.800.000	3.925.000	3.860.000	3.900.000	4.020.000	4.575.000	4.250.000	3.825.000	3.970.000	3.805.306
Kavun	1.650.000	1.800.000	1.800.000	1.900.000	1.750.000	1.800.000	1.865.000	1.905.000	1.775.000	1.820.000	1.750.000	1.825.000	1.765.605	1.765.605

Çizelge 4.1.4.5. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	7.000	8.255	5.593	5.769	7.895	8.333	8.571	8.966	9.167	10.267	11.442	12.586	10.881
Taze Fasülye	8.108	5.000	6.053	7.000	8.333	8.247	8.247	8.247	8.283	8.149	8.454	8.362	8.432
Lahana	16.706	16.618	17.531	19.211	19.469	20.600	21.515	22.586	23.319	24.166	24.300	23.299	22.890
Havuç ve Şalgamlar	10.667	11.184	19.565	16.949	18.667	20.000	22.857	21.429	23.842	27.368	27.027	26.874	27.681
Karnabahar ve Brokoli	21.500	15.609	16.788	16.683	17.143	17.059	17.143	17.297	17.179	17.105	17.334	17.553	17.775
Hıyar ve Kornişon	16.667	14.571	14.667	14.118	16.875	18.014	18.750	20.000	20.000	20.000	22.222	24.048	26.923
Patlıcan	18.571	14.894	16.667	15.833	16.750	17.000	17.857	19.722	20.278	20.282	21.000	21.994	22.059
Sarımsak	6.414	6.441	6.611	6.538	6.577	6.835	6.061	7.077	7.176	6.929	7.983	7.725	7.981
Pırasa	15.000	15.957	17.143	17.964	19.063	20.000	20.993	22.059	22.963	24.031	26.700	24.895	24.050
Marul ve Hindiba	17.500	12.696	9.684	9.863	11.429	11.474	11.538	12.444	12.500	12.992	13.985	15.000	15.854
Kuru Soğan	13.714	14.533	14.437	14.286	14.699	15.037	17.811	17.812	17.936	17.215	18.692	17.873	18.667
Taze Bezelye	6.600	4.000	6.667	6.833	5.833	6.000	5.965	5.882	5.882	5.455	5.397	5.534	5.469
Patates	16.393	16.667	16.667	16.486	16.863	19.815	20.410	22.173	22.397	21.711	22.437	23.065	23.605
Kabak	14.400	14.400	14.231	14.182	12.679	14.074	14.800	15.833	16.818	17.538	20.796	17.962	16.576
Ispanak	8.667	5.662	7.062	7.685	7.418	7.598	7.784	8.000	8.284	8.589	8.964	9.350	9.452
Domates	32.870	33.395	34.259	34.228	36.969	36.567	36.496	35.971	35.895	36.628	37.764	38.530	37.528
Karpuz	19.481	20.548	20.476	20.327	21.233	26.324	23.077	26.330	26.400	24.542	32.087	29.692	24.025
Kavun	19.079	20.833	18.919	20.000	21.519	21.873	21.053	20.286	20.526	14.704	16.784	17.304	14.722

Çizelge 4.1.4.6. 1993-2006 yılları arasında Türkiye sebze üretimi (kg/ha) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Enginar	11.905	11.600	12.000	11.765	11.667	11.522	11.217	10.652	11.522	11.250	11.200	12.000	14.400	14.003
Taze Fasülye	8.338	8.286	8.303	8.303	8.333	8.303	8.307	8.290	8.305	8.306	8.258	8.314	8.284	8.291
Lahana	23.510	23.300	23.276	23.379	22.939	22.250	22.406	22.656	22.188	22.500	22.531	21.875	21.094	21.472
Havuç ve Şalgamlar	19.479	20.455	20.833	20.000	20.000	21.091	19.917	19.583	19.167	19.583	19.286	19.087	19.515	20.120
Karnabahar ve Brokoli	17.442	18.023	18.182	18.478	18.478	18.333	18.214	18.367	19.556	19.149	19.636	20.804	21.271	22.685
Hıyar ve Kornişon	27.505	28.500	28.409	28.261	28.571	28.641	28.448	28.516	29.492	27.833	29.667	28.750	29.083	29.994
Patlıcan	25.675	26.129	26.042	26.074	25.982	26.143	26.027	26.028	25.890	25.811	25.972	25.714	26.571	26.405
Sarımsak	8.105	7.906	7.917	7.778	7.964	7.571	7.757	7.286	6.867	6.400	6.579	6.412	6.633	6.633
Pırasa	25.038	23.846	24.231	24.308	24.000	23.231	24.154	23.692	23.077	22.308	23.462	22.692	24.615	24.622
Marul ve Hindiba	17.155	17.355	17.413	17.361	17.467	17.442	17.746	19.029	19.774	19.274	18.994	19.053	18.883	19.533
Kuru Soğan	19.191	19.565	19.930	19.388	20.000	21.619	22.124	22.000	21.608	22.778	21.341	26.154	26.786	22.067
Taze Bezelye	5.971	5.429	5.506	5.513	5.747	5.778	5.729	5.647	6.897	6.900	7.013	6.988	7.011	7.003
Patates	24.232	22.895	23.750	23.571	24.171	25.862	27.273	26.195	25.000	26.263	27.179	26.816	26.507	28.498
Kabak	17.408	17.769	17.400	17.556	17.318	14.864	17.316	15.091	17.500	17.250	16.727	16.545	16.727	16.589
Ispanak	9.513	9.714	9.730	9.730	9.526	9.550	9.524	9.535	9.767	9.778	9.778	9.771	9.917	9.689
Domates	39.520	39.688	41.429	41.711	41.772	41.450	40.709	39.511	37.444	37.059	37.769	37.020	38.654	37.903
Karpuz	28.356	26.667	26.667	26.712	26.573	29.074	27.571	27.857	27.724	27.727	27.778	27.717	28.978	27.776
Kavun	16.305	16.364	16.364	16.379	15.086	16.364	16.955	16.565	16.435	16.545	16.990	17.718	17.142	17.142

Çizelge 4.2.1.1. 1980-1992 yılları arasında dünya meyve ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	3.211	3.588	3.410	3.572	3.499	3.281	3.492	3.592	3.478	3.437	3.388	3.944	3.839
Kayısı	74	81	87	105	84	89	90	91	98	109	81	108	134
Avokado	57	62	70	84	94	111	131	135	102	112	139	164	170
Muz	6.886	6.916	7.126	6.272	6.871	6.735	7.263	7.522	7.731	8.203	9.054	10.515	10.357
Kiraz	61	62	77	67	74	70	69	100	79	87	94	113	128
İncir	1.49	2.28	3.36	4.85	4	2.57	3.94	4.41	7.39	7.70	6.53	7.41	9.21
Altıntop	807	879	892	869	815	772	886	997	1.157	1.089	779	928	873
Üzüm	999	1.093	1.092	1.243	1.174	1.416	1.407	1.435	1.440	1.392	1.579	1.634	1.775
Kivi	16	18	20	30	50	74	115	181	260	367	483	475	423
Limon	985	918	1.000	936	996	1.041	1.075	1.067	1.032	1.018	997	1.003	996
Portakal	4.112	3.866	3.905	3.781	3.969	3.784	4.534	4.026	3.999	3.917	3.812	3.922	4.082
Papaya	22	10	15	15	22	20	23	41	51	55	62	56	55
Şeftali ve nektarin	503	541	586	630	589	604	591	704	666	738	802	808	913
Ananas	360	368	358	347	404	463	530	577	542	540	574	626	592
Erik	165	170	156	194	175	191	243	215	206	252	227	286	277
Çilek	166	125	129	144	157	169	190	257	255	260	283	321	322
Mandarin	991	1.074	1.050	1.027	1.302	1.185	1.522	1.386	1.276	1.397	1.402	1.448	1.630

Çizelge 4.2.1.2. 1993-2005 yılları arasında dünya meyve ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	4.623	4.701	5.015	4.924	5.223	5.066	5.341	5.282	5.357	5.708	6.259	6.445	6.879
Kayısı	125	162	127	168	226	156	186	190	167	187	159	167	207
Avokado	160	197	251	259	240	329	287	364	324	432	416	494	666
Muz	11.132	12.719	13.505	14.221	14.569	13.921	14.208	15.210	15.745	15.830	15.445	15.950	16.186
Kiraz	93	105	102	112	115	109	155	152	147	156	198	201	222
İncir	10.18	10.53	12.34	15	15	14	17	14.12	21	22	26	31	26
Altıntop	999	1.182	1.138	1.111	1.134	1.078	1.106	1.041	1.015	1.062	1.087	1.086	1.359
Üzüm	1.930	2.050	1.885	2.087	2.235	2.307	2.402	2.750	2.835	2.716	3.132	3.066	3.506
Kivi	684	651	673	747	796	773	683	776	788	709	847	858	1.016
Limon	1.128	1.268	1.260	1.262	1.412	1.440	1.549	1.597	1.632	1.738	1.893	2.039	2.153
Portakal	4.357	4.606	4.344	4.331	4.355	4.694	4.180	4.466	4.948	4.733	5.029	5.113	5.558
Papaya	77	85	103	123	117	112	127	177	245	216	275	277	260
Şeftali ve nektarin	812	1.066	845	991	900	870	1.128	1.167	1.295	1.285	1.194	1.201	1.422
Ananas	687	772	811	841	908	839	1.065	1.021	1.206	1.406	1.551	1.855	2.206
Erik	267	343	277	343	393	338	420	383	477	438	493	468	511
Çilek	327	389	430	400	415	449	499	469	516	463	523	536	610
Mandarin	1.968	2.097	2.028	2.231	2.526	2.339	2.391	2.544	2.487	2.615	2.806	2.922	3.316

Çizelge 4.2.1.3. 1980-1992 yılları arasında dünya meyve ihracat değeri (1000 US $)(Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	1.394.124	1.467.023	1.472.717	1.199.224	1.152.006	1.058.061	1.356.659	1.478.501	1.511.057	1.450.592	1.770.045	2.260.592	2.404.967
Kayısı	48.005	48.312	46.378	52.170	40.701	53.462	57.960	78.152	93.315	94.029	89.268	125.202	124.097
Avokado	59.007	78.965	84.464	84.823	85.999	86.409	126.273	128.241	114.233	122.638	160.898	206.680	187.946
Muz	1.339.335	1.458.321	1.538.039	1.439.119	1.548.126	1.572.542	1.829.937	2.006.826	2.137.689	2.319.066	2.040.526	2.694.982	2.706.752
Kiraz	85.943	83.008	87.345	76.269	70.983	71.762	92.974	147.688	136.342	164.089	182.997	217.452	235.332
İncir	1.704	1.927	2.139	3.474	2.688	2.787	4.215	5.169	7.882	8.175	9.031	11.982	13.638
Altıntop	279.882	292.107	285.936	288.453	262.085	287.196	358.469	406.967	473.884	463.718	279.956	360.064	355.261
Üzüm	655.487	669.988	665.259	715.429	737.065	812.177	971.053	1.039.572	1.168.579	1.141.351	1.463.752	1.489.643	1.567.466
Kivi	33.981	39.406	42.520	61.409	94.719	112.826	194.140	358.746	482.069	593.761	665.774	575.317	475.670
Limon	489.920	425.640	388.506	357.164	333.485	424.677	434.595	417.756	474.882	431.177	442.249	497.842	506.502
Portakal	1.471.645	1.346.387	1.294.812	1.237.412	1.191.665	1.276.006	1.535.775	1.549.937	1.593.064	1.491.978	1.309.030	1.482.275	1.688.687
Papaya	18.965	6.603	6.907	7.933	7.826	6.755	11.895	17.690	25.587	31.448	36.353	41.812	41.797
Şeftali ve nektarin	377.293	330.408	375.997	375.361	323.061	329.792	438.777	532.262	545.433	578.446	779.333	946.394	816.836
Ananas	81.592	95.024	83.855	77.529	98.476	119.812	156.647	189.227	175.540	165.866	111.313	124.770	123.921
Erik	91.833	90.995	86.833	94.844	84.989	86.996	117.665	126.758	147.536	163.911	192.439	229.751	216.170
Çilek	282.849	208.128	206.406	206.021	220.934	213.469	250.193	437.577	454.740	456.418	568.815	657.855	710.392
Mandarin	497.403	478.302	463.495	385.920	450.854	436.615	689.067	744.320	729.059	760.792	824.475	1.076.505	1.203.853

Çizelge 4.2.1.4. 1993-2005 yılları arasında dünya meyve ihracat değeri (1000 US $)(Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	1.902.000	2.419.916	2.950.243	3.204.356	2.716.226	2.581.081	2.563.366	2.259.797	2.412.107	2.913.752	3.412.896	3.792.686	3.507.944
Kayısı	115.196	144.822	173.337	168.054	171.591	166.244	154.310	143.887	152.915	175.129	190.427	207.898	233.183
Avokado	182.027	208.004	253.808	210.598	240.688	298.091	317.327	345.471	340.284	398.571	553.068	614.486	884.857
Muz	2.494.476	3.701.965	4.200.576	4.489.573	4.879.597	4.799.839	4.644.660	4.958.479	4.868.857	5.257.350	4.589.756	4.620.649	4.863.147
Kiraz	203.533	253.510	287.971	284.609	294.578	265.063	347.519	334.972	361.986	385.408	506.359	609.849	668.435
İncir	15.044	16.128	19.794	21.858	24.698	20.413	23.554	20.665	26.648	29.110	42.022	52.907	46.569
Altıntop	345.791	474.461	489.914	471.388	447.020	424.456	509.230	457.114	434.345	451.704	521.957	594.949	604.749
Üzüm	1.515.383	1.831.825	1.878.260	1.920.508	2.171.282	2.149.477	2.279.354	2.456.704	2.467.705	2.757.978	3.103.233	3.208.470	3.320.214
Kivi	566.358	614.245	698.393	738.008	749.395	804.942	559.591	621.053	615.443	737.101	837.910	1.104.810	1.259.586
Limon	524.205	651.939	723.070	766.828	766.346	695.889	772.946	722.946	701.160	741.381	968.133	1.101.577	1.180.497
Portakal	1.447.869	1.740.072	2.012.917	2.094.157	1.921.913	1.994.845	1.851.558	1.677.461	1.836.046	2.062.648	2.415.325	2.792.378	2.413.248
Papaya	51.258	55.704	67.645	87.867	73.437	73.194	97.329	112.657	134.904	133.672	162.362	202.606	191.999
Şeftali ve nektarin	761.185	861.884	887.857	869.506	922.029	959.927	818.380	827.690	970.709	969.825	1.293.604	1.147.412	1.321.121
Ananas	167.866	215.524	247.381	273.750	356.375	360.772	448.685	403.862	480.929	646.773	773.594	894.716	1.026.860
Erik	202.144	261.672	268.252	294.862	318.689	303.205	324.451	296.608	356.072	363.217	420.259	403.681	383.745
Çilek	656.062	718.261	793.304	777.722	785.057	898.212	882.181	681.703	718.582	790.957	967.903	1.107.845	1.281.755
Mandarin	1.228.759	1.346.965	1.497.170	1.758.703	1.572.551	1.384.818	1.421.719	1.386.196	1.313.301	1.551.423	1.976.739	2.123.237	2.472.537

Çizelge 4.2.1.5. 1990-2005 yılları arasında dünya meyve ihracat birim değeri (US $/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	522	573	626	411	515	588	651	520	509	480	428	450	510	545	588	510
Kayısı	1.104	1.164	925	925	896	1.360	1.002	760	1.064	828	759	917	939	1.195	1.248	1.127
Avokado	1.159	1.262	1.107	1.135	1.054	1.013	812	1.002	906	1.107	949	1.049	922	1.328	1.243	1.330
Muz	225	256	261	224	291	311	316	335	345	327	326	309	332	297	290	300
Kiraz	1.946	1.924	1.845	2.194	2.406	2.820	2.551	2.560	2.435	2.239	2.206	2.458	2.466	2.555	3.030	3.005
İncir	1.384	1.616	1.481	1.479	1.532	1.604	1.464	1.679	1.436	1.419	1.463	1.287	1.325	1.643	1.713	1.822
Altıntop	359	388	407	346	402	430	424	394	394	460	439	428	425	480	548	445
Üzüm	927	912	883	785	894	997	920	971	932	949	894	871	1.016	991	1.047	947
Kivi	1.379	1.212	1.125	828	944	1.038	988	941	1.041	819	800	781	1.039	990	1.287	1.240
Limon	443	496	508	465	514	574	608	543	483	499	453	430	426	512	540	548
Portakal	343	378	414	332	378	463	484	441	425	443	376	371	436	480	546	434
Papaya	582	751	764	668	655	658	715	627	655	764	637	552	619	590	732	738
Şeftali ve nektarin	971	1.171	894	937	808	1.051	878	1.024	1.103	726	709	749	755	1.084	955	929
Ananas	194	199	209	244	279	305	326	392	430	421	396	399	460	499	482	466
Erik	849	804	782	757	763	969	861	811	897	772	774	747	830	852	863	751
Çilek	2.012	2.051	2.204	2.008	1.845	1.846	1.946	1.893	2.001	1.768	1.452	1.394	1.707	1.851	2.066	2.100
Mandarin	588	744	739	624	642	738	788	623	592	595	545	528	593	704	727	746

Çizelge 4.2.2.1. 1980-1992 yılları arasında dünya sebze ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	54	45	43	38	39	35	45	48	47	43	41	46	50
Taze Fasulye	54	68	77	68	71	85	106	101	118	138	158	158	171
Lahana	379	391	387	340	440	428	424	440	445	490	591	606	709
Havuç ve Şalgamlar	357	402	444	423	476	508	503	531	610	599	696	832	868
Karnabahar ve Brokoli	283	278	316	306	343	237	333	270	448	448	426	425	519
Hıyar ve Kornişon	776	777	783	750	771	885	857	869	881	915	958	1.074	1.062
Patlıcan	91	100	99	87	98	97	101	99	105	103	100	121	120
Sarımsak	115	125	134	156	151	151	175	197	251	252	262	293	319
Pırasa	0	0	0	0	0	0	13	16	86	97	112	138	139
Marul ve Hindiba	437	451	476	428	465	481	557	634	643	708	789	876	936
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	18	19	20	27	37	51	59	67	77	85	106	112	133
Kuru Soğan	1.520	1.852	1.715	1.689	1.912	1.884	1.931	2.022	2.132	2.068	1.912	2.426	2.275
Taze Bezelye	21	23	22	21	31	36	39	44	70	86	73	88	86
Biber	167	175	168	166	165	145	177	166	172	208	209	233	222
Patates	4.923	4.948	5.182	4.783	4.792	5.019	5.488	6.284	6.515	6.761	5.269	7.913	7.622
Kabak	142	132	155	155	175	267	242	280	286	320	336	419	455
Ispanak	10	12	14	14	17	23	19	17	21	30	35	42	51
Domates	1.789	2.030	2.166	1.838	2.111	2.259	2.370	2.354	2.294	2.386	2.382	2.396	2.399
Karpuz	443	441	546	470	691	612	671	634	660	740	661	821	974
Kavun	383	371	421	327	315	464	515	553	592	696	716	902	778

Çizelge 4.2.2.2. 1993-2005 yılları arasında dünya sebze ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	50	56	50	54	50	55	51	58	53	47	41	67	53
Taze Fasulye	167	155	194	212	221	216	259	255	242	229	265	295	369
Lahana	814	864	858	947	913	961	1.061	944	1.048	991	1.124	1.144	1.340
Havuç ve Şalgamlar	813	840	977	997	933	953	1.094	1.063	1.234	1.267	1.521	1.480	1.639
Karnabahar ve Brokoli	507	610	619	741	760	804	801	794	817	826	822	860	947
Hıyar ve Kornişon	1.112	1.280	1.250	1.305	1.292	1.297	1.407	1.388	1.426	1.509	1.583	1.650	1.678
Patlıcan	138	146	163	150	176	198	222	239	246	260	282	340	310
Sarımsak	544	441	443	508	510	597	913	735	881	1.353	1.458	1.457	1.509
Pırasa	156	160	156	172	151	157	169	183	188	224	234	243	264
Marul ve Hindiba	985	1.076	1.074	1.085	1.167	1.199	1.257	1.335	1.407	1.472	1.480	1.606	1.618
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	161	185	177	205	205	232	272	302	353	347	366	404	405
Kuru Soğan	2.423	2.991	2.690	3.340	2.789	3.497	3.475	3.369	3.730	4.219	5.015	4.994	4.767
Taze Bezelye	70	93	126	100	113	153	122	115	125	162	184	150	188
Biber	210	218	222	239	244	220	251	254	250	308	288	284	283
Patates	7.044	7.698	7.078	7.018	6.969	7.885	7.965	7.569	8.137	8.173	9.132	9.083	8.794
Kabak	411	438	443	494	542	596	624	683	773	555	470	438	474
Ispanak	51	45	52	55	35	59	72	62	76	88	89	94	94
Domates	2.837	3.117	3.315	3.209	3.549	3.662	3.825	3.732	4.264	4.271	4.526	4.843	4.894
Karpuz	1.106	1.209	1.307	1.535	1.307	1.572	1.527	1.474	1.520	1.684	1.723	2.065	2.169
Kavun	866	986	1.018	1.167	1.416	1.700	1.693	1.516	1.600	1.503	1.679	1.662	2.084

Çizelge 4.2.2.3. 1980-1992 yılları arasında dünya sebze ihracat değeri (1000 US $)(Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	36.007	25.933	22.281	18.590	18.976	18.603	26.316	33.010	36.255	35.303	36.915	45.695	51.392
Taze Fasulye	37.602	42.181	42.667	37.485	35.982	38.657	64.339	76.460	92.708	109.091	147.414	143.729	162.481
Lahana	114.360	128.340	115.871	96.937	121.210	112.236	121.191	157.048	180.037	172.034	241.243	316.860	326.476
Havuç ve Şalgamlar	108.400	127.131	106.899	111.787	109.336	129.172	122.480	154.880	195.427	156.251	243.478	308.172	260.842
Karnabahar ve Brokoli	119.493	118.284	121.847	104.163	112.610	100.151	136.338	155.756	231.195	237.644	277.560	334.767	353.517
Hıyar ve Kornişon	405.577	329.126	314.976	287.081	272.072	295.541	409.395	509.659	477.642	490.121	639.859	708.061	742.238
Patlıcan	48.262	49.034	42.000	39.525	36.419	38.338	59.651	69.561	73.932	70.381	95.504	97.389	108.761
Sarımsak	103.247	120.814	134.748	108.451	83.597	83.767	141.833	148.763	149.215	182.101	241.675	285.446	275.055
Pırasa	0	0	0	10	17	33	6.109	7.417	54.662	59.717	82.400	111.262	97.431
Marul ve Hindiba	319.188	333.275	277.143	240.917	283.319	317.391	372.676	547.266	549.684	563.599	758.390	831.393	829.486
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	54.475	53.003	55.211	73.127	87.267	112.493	167.368	224.396	284.506	329.152	434.778	430.743	513.568
Kuru Soğan	373.558	438.309	325.173	307.482	414.396	285.656	335.031	460.886	507.722	447.841	574.717	646.388	618.843
Taze Bezelye	10.933	11.039	11.152	10.651	13.328	13.477	22.159	24.274	32.391	52.860	61.083	74.034	71.773
Biber	290.685	244.178	209.251	216.862	326.348	431.679	728.538	761.996	568.214	499.431	342.910	284.675	253.111
Patates	909.552	880.690	965.865	803.976	1.002.662	623.256	852.780	1.079.428	1.043.232	1.275.904	1.374.295	1.767.601	1.565.239
Kabak	64.719	65.028	56.589	40.486	49.819	62.300	98.978	122.545	127.776	154.226	197.688	245.316	270.542
Ispanak	3.896	3.782	4.733	4.582	4.275	4.645	5.201	6.869	8.983	11.654	18.721	22.799	24.528
Domates	1.121.754	1.136.768	997.630	889.457	996.423	960.297	1.428.319	1.458.168	1.583.161	1.508.237	1.896.496	1.954.707	1.936.859
Karpuz	93.580	95.949	104.068	91.589	133.192	96.998	150.119	170.244	208.863	210.075	226.685	293.156	310.230
Kavun	164.613	145.650	136.285	111.947	100.034	136.284	201.820	250.648	271.875	369.034	458.275	515.351	502.860

Çizelge 4.2.2.4. 1993-2005 yılları arasında dünya sebze ihracat değeri (1000 US $)(Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	46.422	47.669	47.666	51.051	43.137	49.507	51.055	45.267	43.877	44.706	47.041	62.335	73.714
Taze Fasulye	161.552	176.867	209.921	209.388	218.983	204.690	208.399	231.642	222.724	229.593	310.312	354.655	454.512
Lahana	358.085	382.026	406.020	421.243	374.776	413.177	409.379	378.654	390.946	439.906	519.267	532.960	631.176
Havuç ve Şalgamlar	282.676	289.654	352.958	371.075	300.204	338.910	389.022	300.631	428.237	396.434	494.936	504.362	622.719
Karnabahar ve Brokoli	350.167	392.911	458.335	510.987	471.408	467.079	470.604	438.360	484.359	511.912	583.548	622.461	795.013
Hıyar ve Kornişon	701.734	796.237	927.150	847.242	733.807	793.021	805.359	816.724	836.252	899.620	1.222.313	1.319.268	1.416.213
Patlıcan	110.080	126.323	151.719	140.154	136.301	152.135	147.450	153.073	173.136	181.577	226.069	275.384	308.141
Sarımsak	350.444	322.492	388.092	448.151	460.302	513.005	508.257	402.357	506.881	649.740	630.547	706.986	922.487
Pırasa	108.096	112.533	114.435	149.808	120.329	118.179	125.836	103.263	137.167	150.950	182.087	180.173	212.946
Marul ve Hindiba	842.970	851.961	922.698	1.016.551	891.310	891.721	986.951	884.438	972.145	1.082.201	1.408.398	1.437.602	1.706.684
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	529.596	612.888	672.262	713.157	667.483	709.344	740.568	693.930	766.127	752.109	923.899	1.112.720	1.118.407
Kuru Soğan	647.406	898.231	897.721	867.559	801.829	1.024.352	817.900	780.864	881.558	969.106	1.276.003	1.339.137	1.125.036
Taze Bezelye	48.385	63.851	79.314	67.560	89.820	101.510	84.095	79.673	81.301	93.633	114.668	110.319	189.446
Biber	280.824	432.442	544.058	523.310	748.195	943.201	1.015.959	858.992	431.342	429.457	422.943	367.473	351.358
Patates	1.225.107	1.708.018	2.278.025	1.607.418	1.257.786	1.708.620	1.876.095	1.254.674	1.438.883	1.634.870	1.864.784	2.218.718	1.875.987
Kabak	339.603	286.259	353.070	349.162	382.428	385.866	414.413	439.063	608.533	398.797	373.168	378.128	453.414
Ispanak	29.149	27.747	30.974	32.697	30.677	36.435	38.255	41.743	51.813	59.655	73.386	94.916	100.090
Domates	2.085.275	2.475.069	2.702.349	2.257.745	2.679.969	2.943.602	2.913.754	2.730.821	2.851.297	3.355.470	4.211.800	4.373.942	4.982.024
Karpuz	304.710	381.963	384.890	440.454	335.996	393.931	326.051	339.696	386.398	399.232	537.686	621.343	703.807
Kavun	471.942	541.234	601.385	599.937	685.514	762.097	720.824	652.977	723.838	684.077	864.650	927.601	1.139.334

Çizelge 4.2.2.5. 1990-2005 yılları arasında dünya sebze ihracat birim değeri (US $/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	907	984	1.027	928	852	959	940	869	902	1.008	781	836	949	1.138	931	1.383
Taze Fasulye	936	908	951	968	1.138	1.083	989	990	946	806	908	920	1.004	1.172	1.202	1.233
Lahana	408	523	460	440	442	473	445	410	430	386	401	373	444	462	466	471
Havuç ve Şalgamlar	350	371	301	348	345	361	372	322	356	356	283	347	313	325	341	380
Karnabahar ve Brokoli	651	787	682	691	644	740	690	620	581	588	552	593	620	710	723	840
Hıyar ve Kornişon	668	659	699	631	622	742	649	568	612	572	589	586	596	772	799	844
Patlıcan	956	807	910	796	867	931	934	774	770	664	641	705	699	801	810	995
Sarımsak	924	973	863	645	732	876	883	902	859	557	547	576	480	433	485	611
Pırasa	735	804	700	693	702	732	873	795	752	746	565	729	674	779	743	806
Marul ve Hindiba	961	949	886	856	792	859	937	764	744	785	663	691	735	952	895	1.055
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	4.097	3.860	3.855	3.294	3.311	3.791	3.480	3.264	3.056	2.727	2.298	2.171	2.167	2.528	2.754	2.762
Kuru Soğan	301	266	272	267	300	334	260	288	293	235	232	236	230	254	268	236
Taze Bezelye	841	844	832	692	688	630	673	793	665	688	694	650	580	623	734	1.008
Biber	1.637	1.224	1.141	1.340	1.980	2.448	2.190	3.066	4.286	4.055	3.387	1.727	1.396	1.470	1.293	1.241
Patates	261	223	205	174	222	322	229	181	217	236	166	177	200	204	244	213
Kabak	588	586	595	827	654	798	706	705	647	664	643	787	719	795	863	956
Ispanak	541	543	477	574	612	597	598	865	620	533	669	686	679	827	1.014	1.070
Domates	796	816	807	735	794	815	704	755	804	762	732	669	786	931	903	1.018
Karpuz	343	357	318	276	316	295	287	257	251	214	231	254	237	312	301	325
Kavun	640	572	647	545	549	591	514	484	448	426	431	452	455	515	558	547

Çizelge 4.2.3.1. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	30	128	105	101	71	70	55	58	65	73	92	81	41
Kayısı	0	0	2	3	2	3	2	1	3	3	2	0	1
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kiraz	0	0	0	0	0	2	2	2	3	3	5	7	6
İncir	0	1	1	3	3	1	2	2	4	3	3	3	4
Altıntop	11	14	13	12	22	16	13	19	21	23	37	28	23
Üzüm	6	10	12	13	13	15	15	15	17	22	15	12	16
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	119	120	125	131	136	72	83	104	126	94	125	131	144
Portakal	19	54	42	50	62	55	43	58	80	90	80	61	40
Papaya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Şeftali ve nektarin	2	6	5	8	6	6	5	6	7	9	10	6	11
Ananas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erik	1	4	7	10	7	8	7	3	8	8	6	6	8
Çilek	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Mandarin	27	89	49	50	32	47	59	54	84	80	116	103	94

Çizelge 4.2.3.2. 1993-2005 yılları arasında Türkiye meyve ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	43	33	28	56	48	25	14	13	21	15	19	20	29
Kayısı	0	1	1	1	1	2	1	4	6	5	6	8	10
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kiraz	6	10	13	16	18	9	27	12	25	19	33	40	35
İncir	5	5	5	5	5	4	6	0	6	6	9	10	10
Altıntop	33	39	46	45	46	41	72	85	73	103	87	117	99
Üzüm	23	26	25	28	33	54	48	65	79	77	99	159	156
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	103	153	141	110	62	103	218	165	199	209	163	217	356
Portakal	56	102	90	84	51	66	122	91	143	150	176	134	194
Papaya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Şeftali ve nektarin	10	13	9	9	9	0	0	15	24	28	44	20	39
Ananas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erik	5	7	4	2	3	2	3	2	6	5	6	3	5
Çilek	0	0	0	0	0	12	8	0	0	0	0	0	6
Mandarin	84	95	116	126	110	117	132	141	215	193	199	216	246

Çizelge 4.2.3.3. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve ihracat değeri (1000 US$)(Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	14.718	59.118	40.307	29.202	17.950	16.703	12.813	12.699	16.301	23.047	33.032	35.686	15.761
Kayısı	118	180	886	1.406	1.036	1.007	884	591	1.001	1.087	819	222	523
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0	17	2	71
Muz	0	0	7	10	62	53	32	41	27	11	4	22	7
Kiraz	0	0	0	0	0	839	1.683	1.369	2.565	2.740	6.935	10.184	7.502
İncir	106	316	734	1.412	1.072	493	1.252	1.618	2.267	2.343	3.264	3.860	4.479
Altıntop	3.444	4.175	2.953	2.477	3.975	3.300	3.125	4.365	5.516	7.972	12.481	10.032	8.560
Üzüm	2.705	3.885	3.585	3.924	4.341	4.802	4.921	5.133	6.143	7.711	8.087	6.969	7.371
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	62.113	62.726	46.295	42.230	37.250	28.186	27.380	29.790	38.269	35.444	51.263	52.282	52.826
Portakal	8.339	24.088	13.554	13.213	12.808	13.430	10.819	12.579	21.471	32.009	29.243	22.489	12.678
Papaya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	3	0
Şeftali ve nektarin	1.142	2.968	2.372	2.994	2.348	2.141	1.730	2.727	1.713	1.864	2.540	2.246	2.727
Ananas	0	0	0	0	0	0	0	6	0	2	2	23	0
Erik	556	1.658	3.051	3.539	3.533	3.206	2.846	1.924	2.526	1.986	2.001	2.560	2.253
Çilek	2	60	165	285	226	155	375	547	292	148	58	24	33
Mandarin	12.706	33.955	15.558	13.754	8.410	13.247	16.546	14.546	24.755	29.926	49.764	46.094	37.949

Çizelge 4.2.3.4. 1993-2005 yılları arasında Türkiye meyve ihracat değeri (1000 US$) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	17.500	13.725	12.083	34.195	27.234	13.073	5.379	5.410	7.536	5.890	9.881	9.989	12.003
Kayısı	136	464	462	493	538	1.877	767	2.547	3.767	3.523	7.443	9.577	10.112
Avokado	0	5	10	23	7	3	3	0	2	20	24	31	11
Muz	24	41	3	17	139	0	26	22	111	2	107	280	132
Kiraz	8.412	10.612	22.670	25.497	28.327	16.509	38.394	23.652	48.702	49.276	76.944	117.988	92.147
İncir	5.603	4.408	5.267	6.464	6.840	5.838	6.358	0	6.713	5.899	11.389	13.649	12.602
Altıntop	13.331	15.070	15.750	15.882	16.872	19.285	28.379	22.749	19.212	26.520	32.141	51.976	50.216
Üzüm	11.327	12.700	14.644	17.606	18.205	20.963	25.294	28.839	32.835	32.057	51.024	81.747	91.361
Kivi	0	0	0	32	70	12	28	13	59	10	70	96	10
Limon	42.975	64.617	64.269	59.660	29.420	58.002	103.786	67.705	74.998	75.268	76.884	99.213	169.397
Portakal	19.532	37.252	31.307	29.072	19.767	29.229	57.714	30.577	46.507	45.195	58.492	51.574	75.919
Papaya	0	0	0	8	0	1	1	0	0	59	3	11	2
Şeftali ve nektarin	4.727	5.437	4.580	3.707	5.091	0	0	3.853	6.620	8.076	24.236	11.837	20.602
Ananas	0	0	6	1	0	0	1	20	0	1	9	39	17
Erik	3.120	2.661	2.766	2.161	2.182	2.168	1.705	1.314	3.528	2.705	4.732	3.149	4.920
Çilek	276	69	132	113	216	4.862	2.524	84	42	79	211	304	6.011
Mandarin	35.976	39.354	42.245	53.067	47.606	49.721	61.271	49.635	71.654	61.963	85.701	95.555	109.313

Çizelge 4.2.3.5. 1980-1992 yılları arasında Türkiye meyve ihracat birim değeri (US$/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Elma	486	463	386	289	253	239	233	220	251	317	357	441	386
Kayısı	652	811	525	488	546	392	471	477	358	367	493	830	735
Avokado	0	0	0	0	0	0	0	0	358	0	1.500	1.000	922
Muz	0	0	1.750	1.667	1.879	1.472	1.524	1.323	200	2.200	2.000	1.100	318
Kiraz	0	0	0	0	0	432	707	726	862	869	1.274	1.441	1.164
İncir	680	486	496	485	417	570	608	772	611	706	1.010	1.231	1.085
Altıntop	309	305	228	209	178	208	232	231	263	342	339	360	369
Üzüm	435	389	289	304	332	321	320	352	353	356	529	571	457
Kivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Limon	522	524	372	322	274	394	330	285	304	379	410	399	368
Portakal	440	444	320	263	205	244	251	218	267	357	367	371	313
Papaya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	500	158	0
Şeftali ve nektarin	510	536	465	399	418	380	328	436	248	204	249	404	240
Ananas	0	0	0	0	0	0	0	375	0	1.000	2.000	2.091	0
Erik	470	469	432	366	501	427	388	635	332	261	320	462	282
Çilek	1.000	1.177	938	861	478	399	737	887	736	505	420	686	733
Mandarin	468	382	319	275	260	281	282	268	296	375	431	449	403

Çizelge 4.2.3.6. 1993-2005 yılları arasında Türkiye meyve ihracat birim değeri (US$/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Elma	409	422	434	606	572	530	391	419	357	406	508	499	413
Kayısı	760	555	677	838	946	832	1.039	690	656	760	1.225	1.207	1.027
Avokado	0	385	769	315	412	500	1.500	0	133	1.111	1.412	2.385	3.667
Muz	1.091	1.640	750	972	387	0	1.238	1.048	2.176	2.000	1.754	2.523	2.276
Kiraz	1.448	1.055	1.727	1.604	1.594	1.891	1.445	1.981	1.984	2.588	2.354	2.970	2.648
İncir	1.137	956	1.044	1.210	1.254	1.331	1.017	0	1.047	919	1.247	1.315	1.315
Altıntop	403	385	344	353	363	467	392	267	263	258	371	446	507
Üzüm	503	484	580	620	545	389	528	445	414	417	517	513	587
Kivi	0	0	0	2.667	2.692	923	636	722	1.341	909	614	1.655	1.250
Limon	419	421	457	540	472	561	476	411	378	360	472	458	476
Portakal	350	366	347	346	384	442	474	336	325	301	333	385	392
Papaya	0	0	0	615	0	1.000	500	0	0	3.278	750	1.222	500
Şeftali ve nektarin	485	407	529	409	545	0	0	264	280	293	548	587	524
Ananas	0	0	375	1.000	0	0	250	1.667	0	1.000	1.000	4.875	2.429
Erik	637	358	751	1.007	711	1.080	563	561	589	588	804	1.083	985
Çilek	1.238	1.079	701	1.361	1.929	414	312	1.298	1.818	1.674	1.173	971	960
Mandarin	426	415	365	421	434	426	464	351	333	321	431	442	444

Çizelge 4.2.4.1. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taze Fasulye	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Lahana	1	1	3	2	3	3	2	1	2	1	22	2	1
Havuç ve Şalgamlar	0	1	2	10	9	10	13	7	8	7	5	2	5
Karnabahar ve Brokoli	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0
Hıyar ve Kornişon	0	0	0	0	0	4	4	3	7	12	26	23	10
Patlıcan	0	2	1	1	1	3	2	2	2	2	2	2	2
Sarımsak	3	4	7	10	10	9	4	2	29	7	1	4	6
Pırasa	0	0	0	0	0	0	0	0	6	2	4	8	4
Marul ve Hindiba	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kuru Soğan	33	99	177	134	109	131	165	133	164	148	85	202	205
Taze Bezelye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Biber	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Patates	10	18	54	37	73	11	8	45	48	40	22	220	374
Kabak	0	0	0	0	0	2	2	2	2	1	1	1	1
Ispanak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Domates	26	75	109	120	132	159	166	171	149	78	34	107	45
Karpuz	16	13	16	22	18	22	10	6	14	12	17	36	33
Kavun	0	0	13	19	20	28	25	25	29	23	11	11	9

Çizelge 4.2.4.2. 1993-2005 yılları arasında Türkiye sebze ihracat miktarı (1000 ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taze Fasulye	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Lahana	3	3	2	3	6	3	3	3	3	2	3	3	3
Havuç ve Şalgamlar	5	8	8	9	14	10	15	17	30	27	46	30	34
Karnabahar ve Brokoli	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Hıyar ve Kornişon	5	16	13	13	13	10	7	8	20	21	23	27	31
Patlıcan	1	3	2	2	3	3	3	4	6	5	5	12	6
Sarımsak	2	1	1	5	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Pırasa	6	6	4	13	10	8	9	6	12	6	15	8	9
Marul ve Hindiba	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	0	0	0	1	1	1	2	0	0	1	0	1	1
Kuru Soğan	113	62	110	195	115	144	132	86	161	139	137	74	64
Taze Bezelye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Biber	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Patates	244	229	104	241	222	55	65	140	106	25	172	155	78
Kabak	2	2	3	3	3	0	0	0	4	4	6	6	8
Ispanak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Domates	77	116	99	111	132	144	100	120	191	244	227	235	250
Karpuz	25	33	26	27	17	12	10	11	11	11	28	17	16
Kavun	6	12	12	7	8	8	8	6	10	11	7	7	8

Çizelge 4.2.4.3. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze ihracat değeri (1000 US$)(Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	0	0	0	0	0	3	4	2	6	75	3	5	7
Taze Fasulye	110	215	219	425	388	18	27	12	24	33	35	27	32
Lahana	148	293	400	353	445	504	347	258	448	257	547	533	607
Havuç ve Şalgamlar	80	206	521	1.041	1.430	1.810	2.993	1.052	1.228	886	654	304	733
Karnabahar ve Brokoli	9	27	45	105	95	273	209	254	199	66	224	36	19
Hıyar ve Kornişon	0	0	0	0	0	976	1.548	1.281	4.023	6.946	15.640	13.289	6.724
Patlıcan	112	430	322	425	387	645	688	734	752	1.279	1.465	1.229	1.379
Sarımsak	1.815	4.478	5.360	4.802	2.758	2.821	2.595	1.436	2.633	1.747	753	2.925	4.321
Pırasa	0	0	0	0	0	0	0	0	1.274	736	1.309	2.858	1.461
Marul ve Hindiba	0	0	0	0	0	172	174	118	113	38	40	163	14
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	0	0	0	0	0	277	950	1.443	2.419	2.531	2.132	5.445	5.327
Kuru Soğan	6.741	19.536	26.229	16.225	15.673	14.771	12.471	12.098	14.772	16.810	12.812	32.968	22.786
Taze Bezelye	0	0	0	0	0	2	68	30	13	14	36	109	99
Biber	0	0	1.395	688	913	1.283	1.220	1.462	756	114	74	160	272
Patates	1.838	4.127	8.072	4.772	10.891	1.720	1.196	5.126	5.050	5.569	4.618	42.900	51.050
Kabak	0	0	0	0	0	431	391	364	401	520	563	663	703
Ispanak	0	0	0	0	0	43	17	8	19	8	38	16	9
Domates	7.073	19.234	19.530	23.866	27.553	30.257	33.285	29.806	24.326	12.703	12.559	29.282	12.433
Karpuz	3.319	2.624	2.480	3.111	2.829	2.666	2.045	1.079	2.049	2.266	4.035	7.358	6.067
Kavun	0	0	2.583	3.177	4.193	3.997	5.723	4.826	5.085	3.978	2.759	2.785	2.360

Çizelge 4.2.4.4. 1993-2005 yılları arasında Türkiye sebze ihracat değeri (1000 US$)(Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	2	7	7	7	10	8	9	13	4	3	9	1	9
Taze Fasulye	55	9	41	471	309	250	183	561	424	611	1.266	984	1.170
Lahana	1.072	808	867	840	1.669	859	869	798	725	885	1.269	1.434	1.286
Havuç ve Şalgamlar	1.612	2.216	2.035	2.047	2.434	1.964	2.448	3.023	3.956	2.942	7.199	5.454	6.498
Karnabahar ve Brokoli	28	14	29	69	119	41	24	23	170	98	148	189	629
Hıyar ve Kornişon	3.443	7.325	7.431	7.080	6.713	5.314	3.315	3.597	7.071	7.864	10.215	12.667	17.949
Patlıcan	1.062	1.228	1.401	1.562	1.818	1.461	1.669	1.954	2.482	2.490	4.073	4.052	5.658
Sarımsak	1.806	387	491	2.337	526	162	232	217	322	122	156	192	244
Pırasa	2.394	1.942	1.462	3.872	4.676	2.349	2.451	1.241	2.874	1.903	4.337	2.957	3.419
Marul ve Hindiba	288	34	307	817	144	133	118	168	372	118	1.430	1.084	2.389
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	3.883	4.036	4.520	6.484	6.931	5.403	4.334	3.817	3.244	6.786	4.137	3.933	6.870
Kuru Soğan	17.610	12.069	20.363	24.187	19.453	26.189	19.608	11.665	16.424	13.624	15.699	10.348	6.948
Taze Bezelye	49	41	76	47	23	58	25	24	27	35	89	51	67
Biber	158	216	125	151	242	287	254	207	203	146	213	348	289
Patates	48.025	36.864	23.873	29.862	47.361	14.696	14.510	24.957	12.950	1.908	16.070	14.535	6.399
Kabak	916	920	1.325	1.402	1.612	0	0	0	1.608	2.105	3.728	4.517	6.463
Ispanak	30	4	4	14	14	9	9	6	5	3	62	38	748
Domates	33.903	41.932	37.511	38.956	55.551	57.051	18.903	37.500	48.915	67.835	88.108	109.564	145.774
Karpuz	8.648	8.354	6.693	5.856	3.119	2.311	1.437	1.351	1.615	1.819	7.001	4.239	4.015
Kavun	2.650	3.896	3.900	2.333	2.125	2.333	1.936	1.534	2.132	2.367	2.832	2.870	3.947

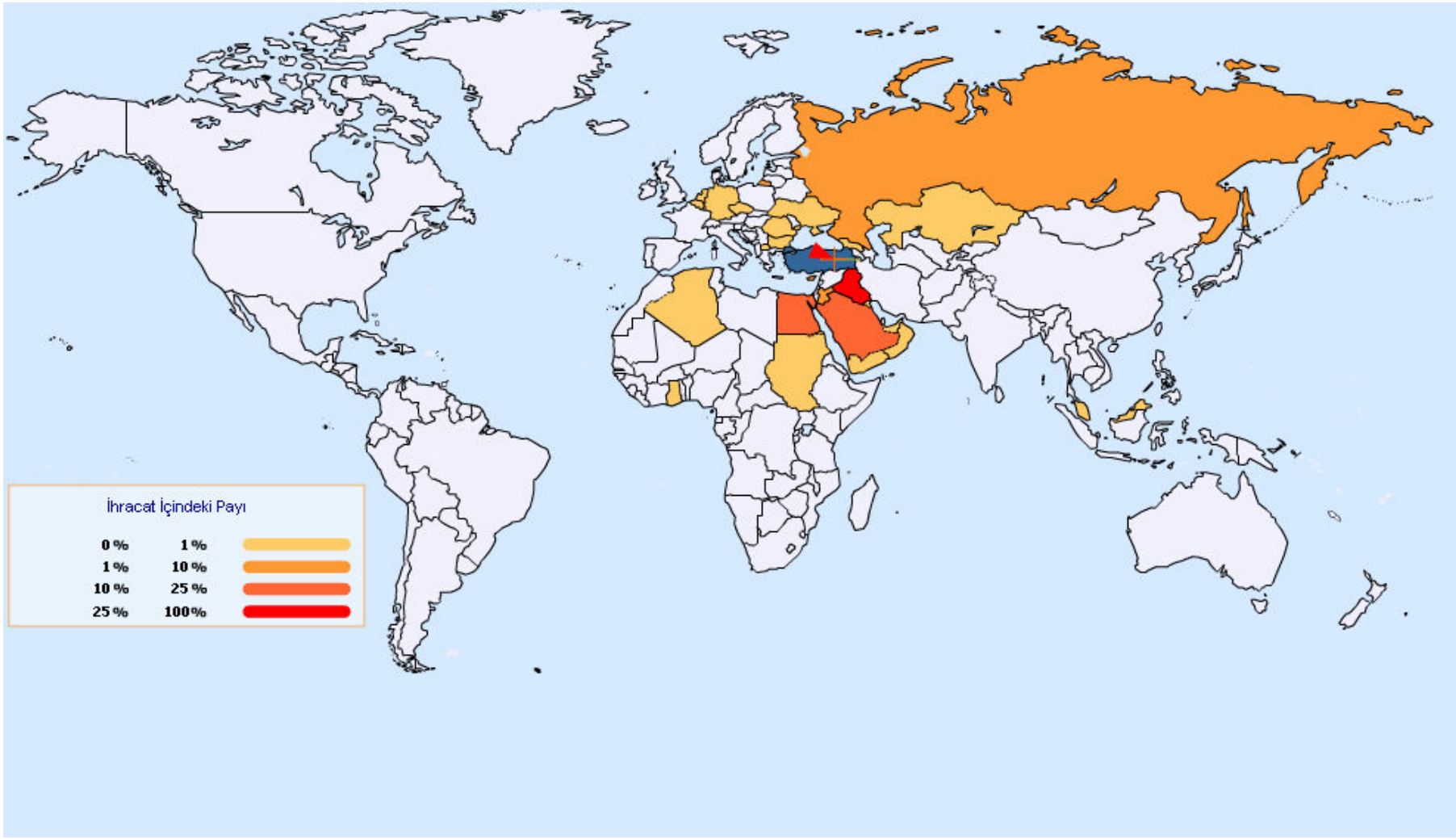
Çizelge 4.2.4.5. 1980-1992 yılları arasında Türkiye sebze ihracat birim değeri (US$/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Enginar	0	0	0	0	0	750	667	667	1.000	949	1.000	1.000	1.000
Taze Fasulye	470	440	425	419	342	281	1.000	667	727	465	1.455	284	1.282
Lahana	226	196	154	199	165	159	181	204	186	284	355	282	437
Havuç ve Şalgamlar	233	263	249	110	152	180	225	155	155	124	131	177	157
Karnabahar ve Brokoli	450	318	294	285	285	229	196	243	206	204	387	372	528
Hıyar ve Kornişon	0	0	0	0	0	257	391	474	542	595	593	578	677
Patlıcan	317	234	275	334	308	255	333	378	416	515	614	561	681
Sarımsak	618	1.014	817	472	273	315	640	581	279	267	920	834	738
Pırasa	0	0	0	0	0	0	0	0	211	304	351	344	395
Marul ve Hindiba	0	0	0	0	0	245	157	166	159	210	373	871	339
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	0	0	0	0	0	12.591	25.000	24.458	13.514	15.066	16.787	11.273	10.013
Kuru Soğan	207	198	149	121	143	113	76	91	90	114	150	163	111
Taze Bezelye	0	0	0	0	0	250	782	588	406	737	700	608	884
Biber	0	0	1.870	1.096	1.244	1.748	1.377	1.757	1.506	1.107	974	1.481	1.308
Patates	189	233	148	130	149	154	142	115	105	140	206	195	137
Kabak	0	0	0	0	0	213	173	215	231	440	488	514	579
Ispanak	0	0	0	0	0	236	130	250	238	205	292	282	569
Domates	268	255	180	199	208	191	201	174	164	162	374	275	276
Karpuz	207	199	152	143	156	119	209	188	146	196	231	203	185
Kavun	0	0	198	169	214	145	231	195	176	171	252	263	274

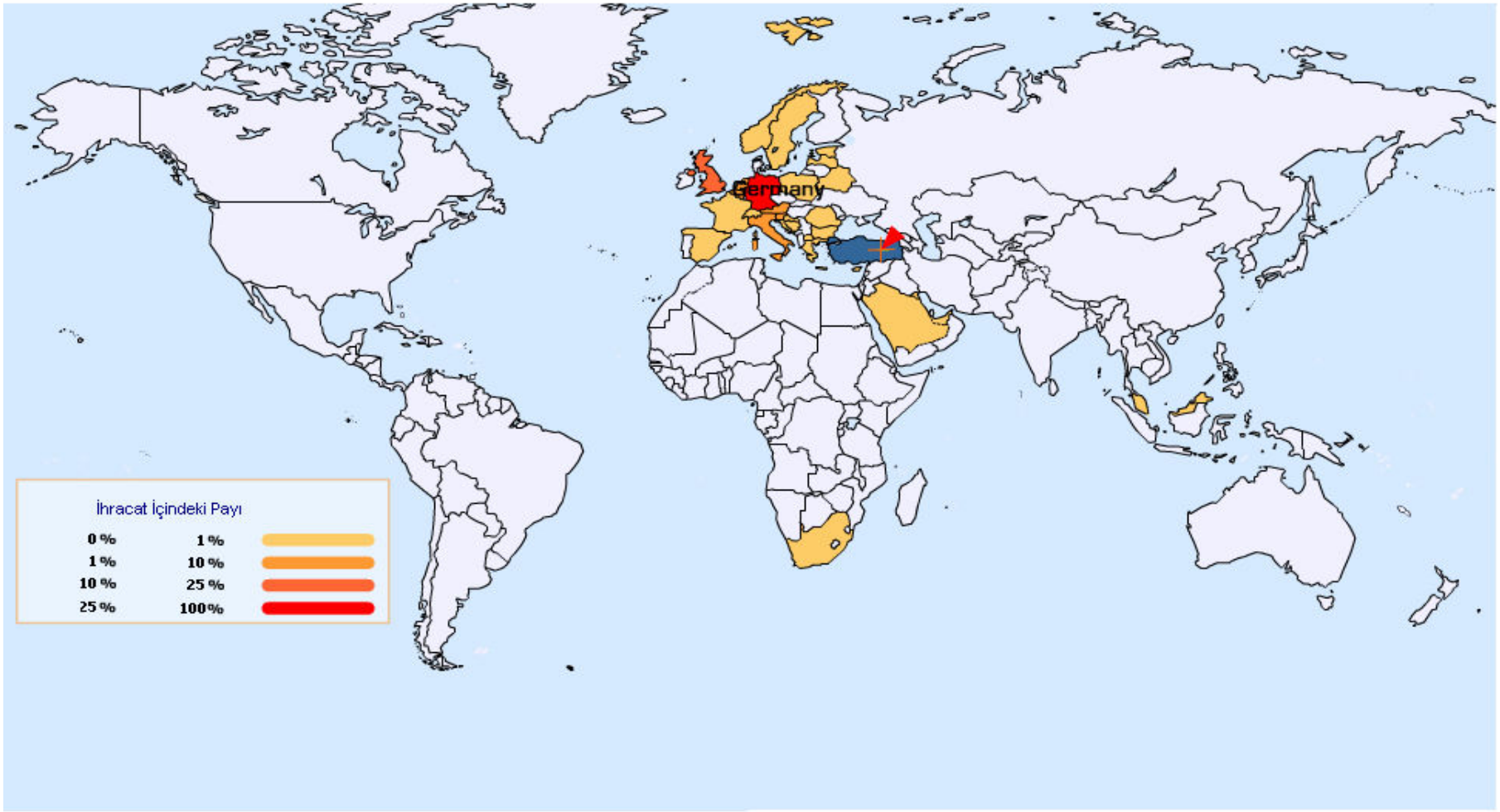
Çizelge 4.2.4.6. 1993-1992 yılları arasında Türkiye sebze ihracat birim değeri (US$/ton) (Anonim, 2007).

Ürünler	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Enginar	2.000	875	1.000	857	833	364	900	1.333	500	750	1.125	500	1.500
Taze Fasulye	1.000	900	820	1.093	997	846	919	630	603	653	1.024	1.000	1.262
Lahana	360	317	351	317	279	280	283	289	271	406	393	447	435
Havuç ve Şalgamlar	307	282	261	228	175	188	168	176	134	109	157	180	193
Karnabahar ve Brokoli	524	311	311	333	303	255	295	432	307	583	589	570	708
Hıyar ve Kornişon	726	460	565	536	534	553	504	446	353	373	450	465	573
Patlıcan	760	458	562	670	595	554	612	533	450	551	770	792	926
Sarımsak	598	480	685	493	490	931	733	797	1.459	830	1.059	807	457
Pırasa	389	353	331	295	450	278	263	226	243	340	295	392	368
Marul ve Hindiba	541	493	357	604	769	698	696	550	764	537	801	640	1.058
Kültür Mantarı ve Yer Mantarı	15.168	15.060	16.679	11.875	11.019	9.648	2.385	11.394	8.697	5.608	12.461	5.293	8.642
Kuru Soğan	156	196	185	124	169	182	148	136	102	98	114	139	109
Taze Bezelye	653	432	567	807	1.000	892	632	774	833	641	1.162	1.020	1.264
Biber	591	1.412	2.119	888	3.781	4.159	2.396	2.915	3.625	2.355	3.804	2.900	4.014
Patates	197	161	231	124	213	266	225	178	122	76	93	94	82
Kabak	525	452	480	439	502	0	0	0	404	538	656	723	808
Ispanak	300	1.299	267	333	467	310	545	452	598	1.000	473	712	863
Domates	439	362	381	352	421	397	189	313	256	278	387	466	583
Karpuz	347	256	257	218	179	200	137	124	149	160	251	244	255
Kavun	421	323	324	334	256	280	255	254	205	221	396	436	480

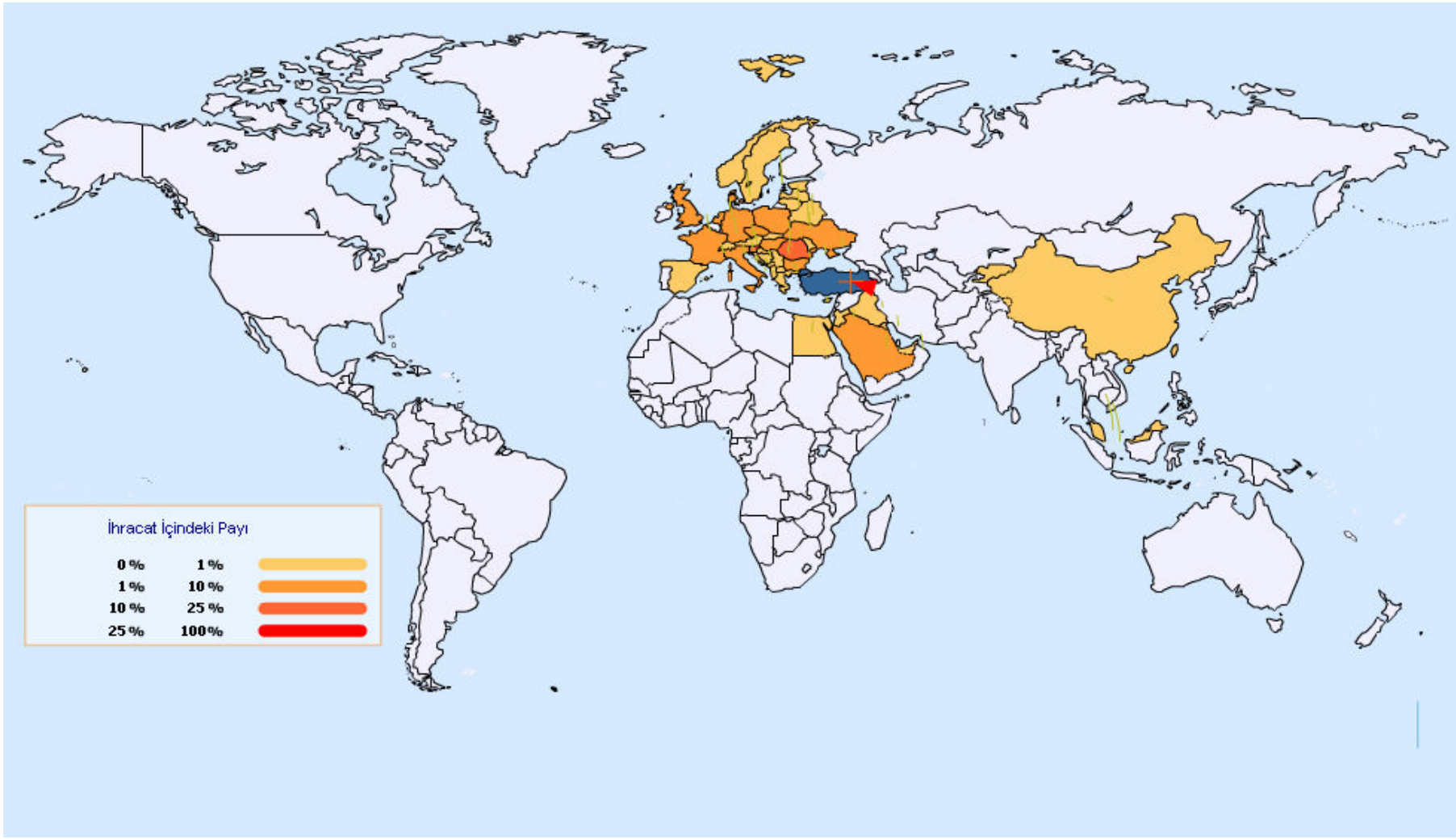
EK-C. ŞEKİLLER

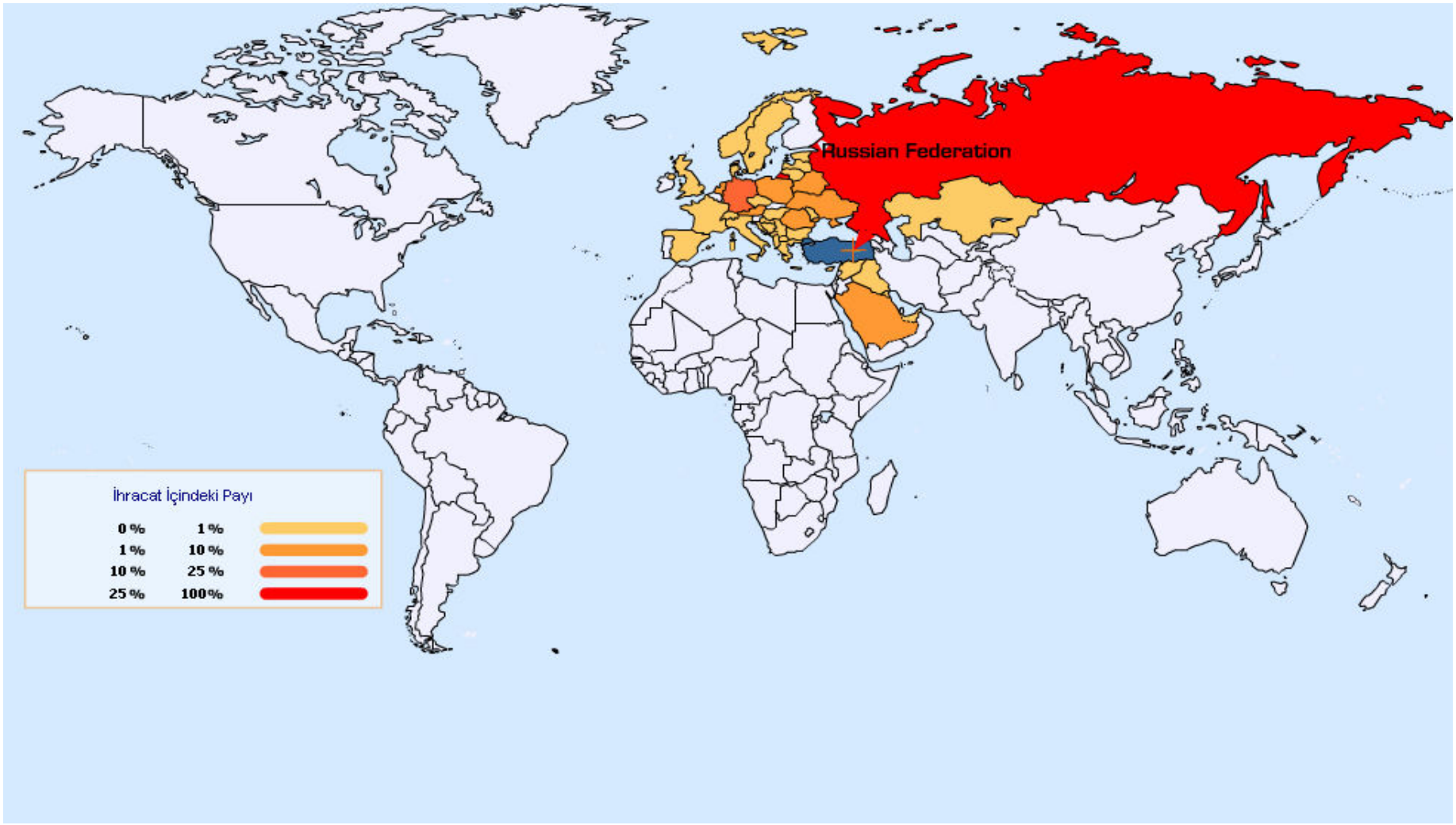
Şekil 4.2.3.1. Türkiye'nin 2005 yılı elma ihracatı (Anonim, 2007).

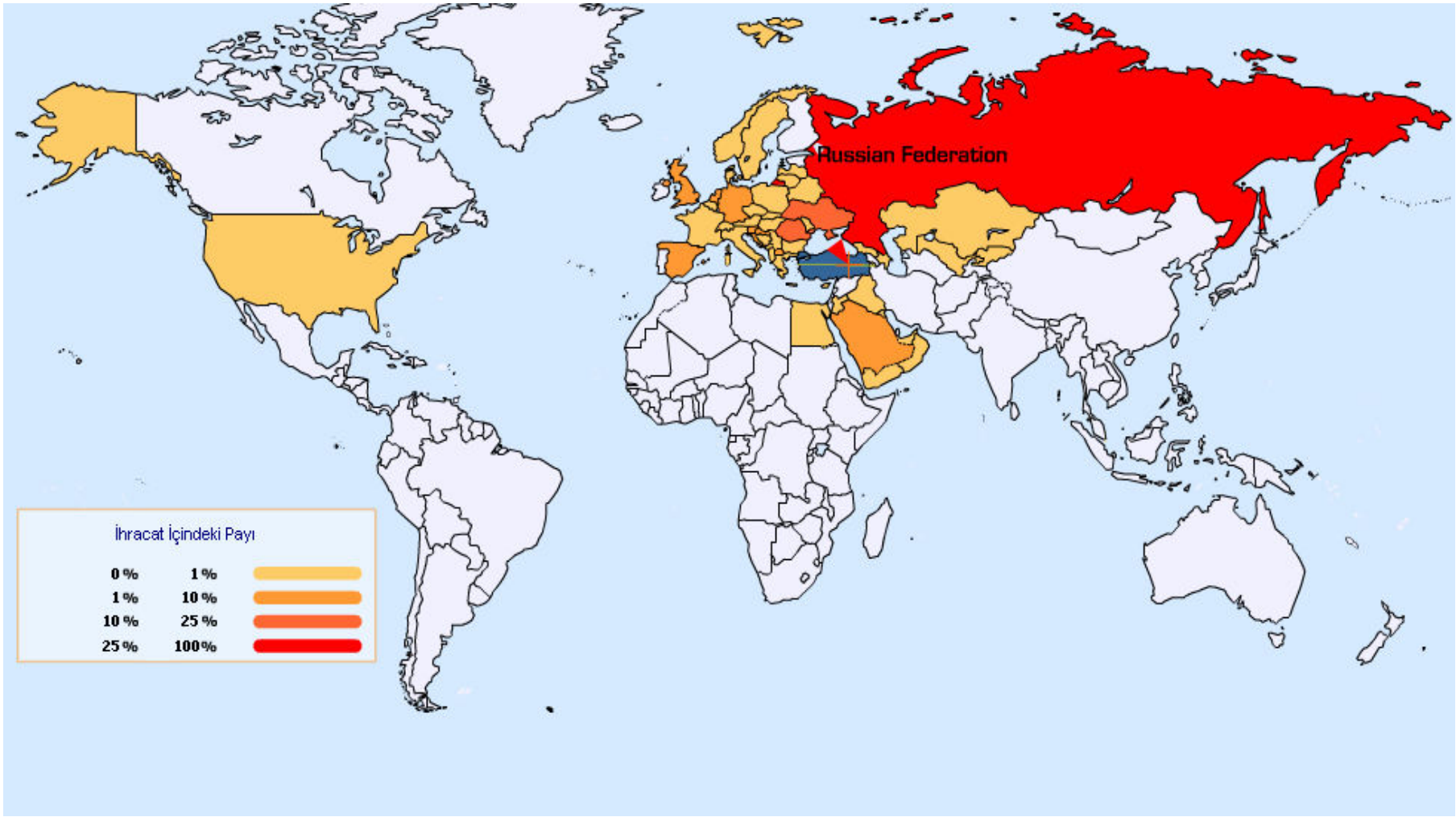
Şekil 4.2.3.2. Türkiye'nin 2005 yılı kiraz ihracatı (Anonim, 2007).

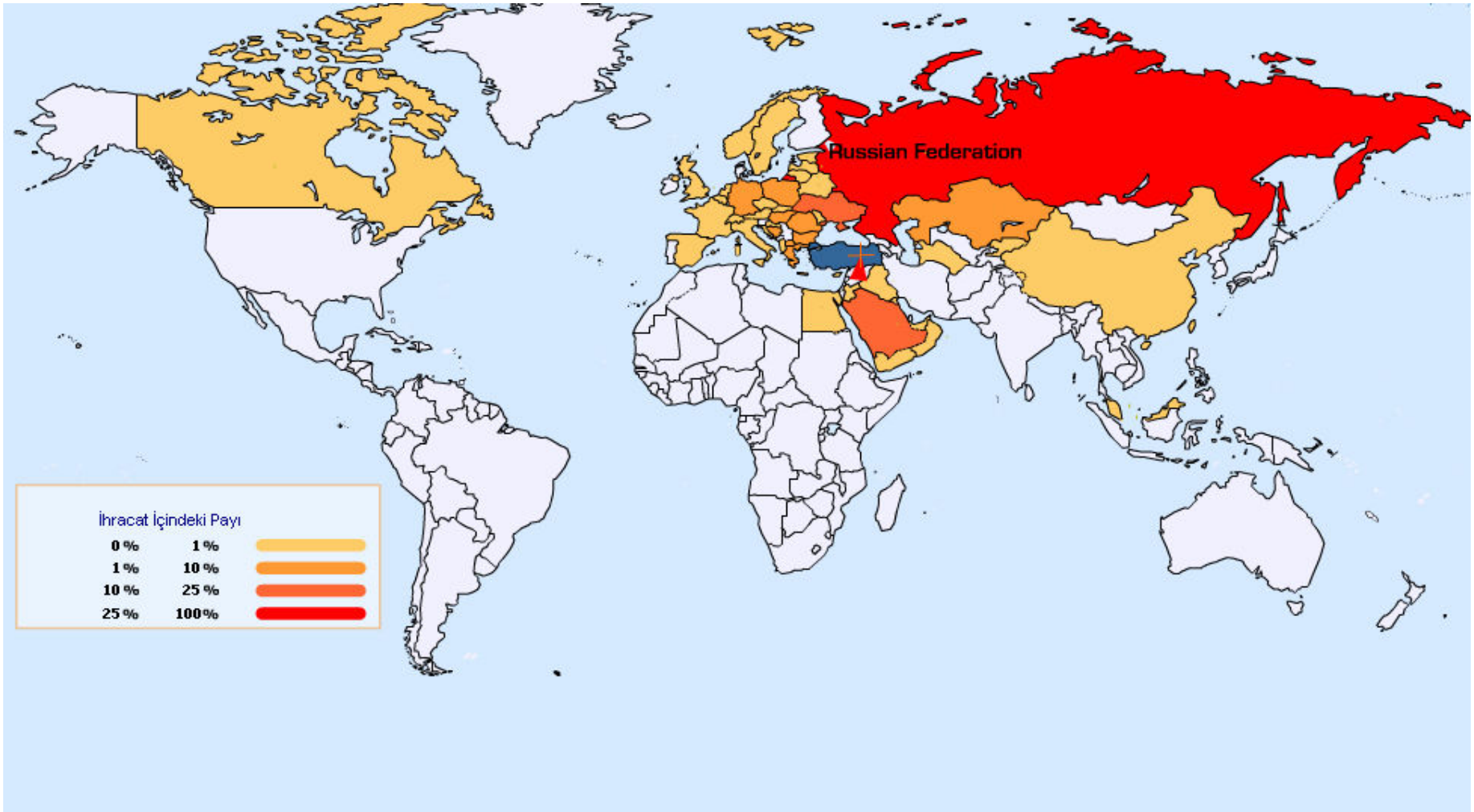
Şekil 4.2.3.3. Türkiye'nin 2005 yılı altıntop ihracatı (Anonim,2007).

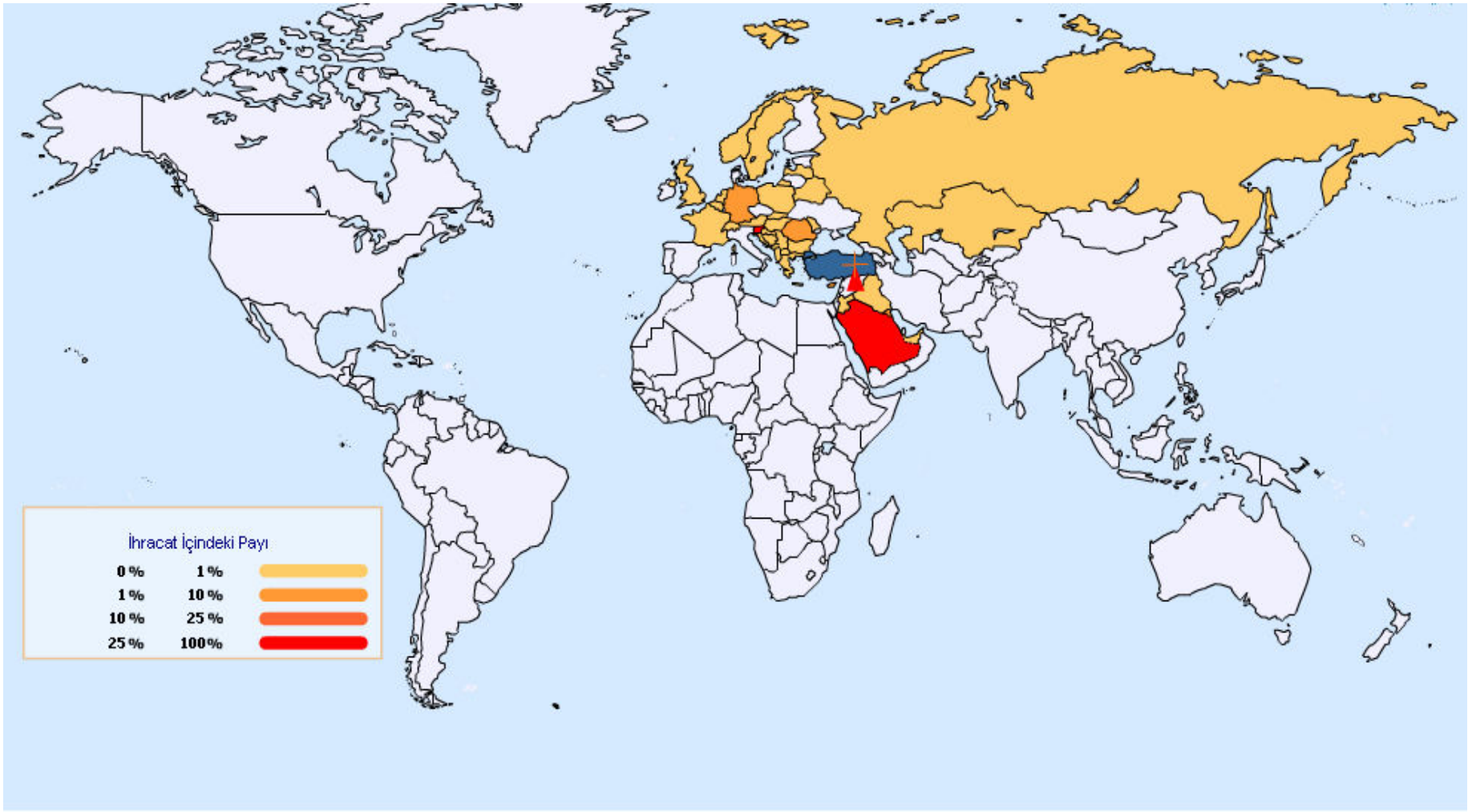
Şekil 4.2.3.4. Türkiye'nin 2005 yılı üzüm ihracatı (Anonim, 2007).

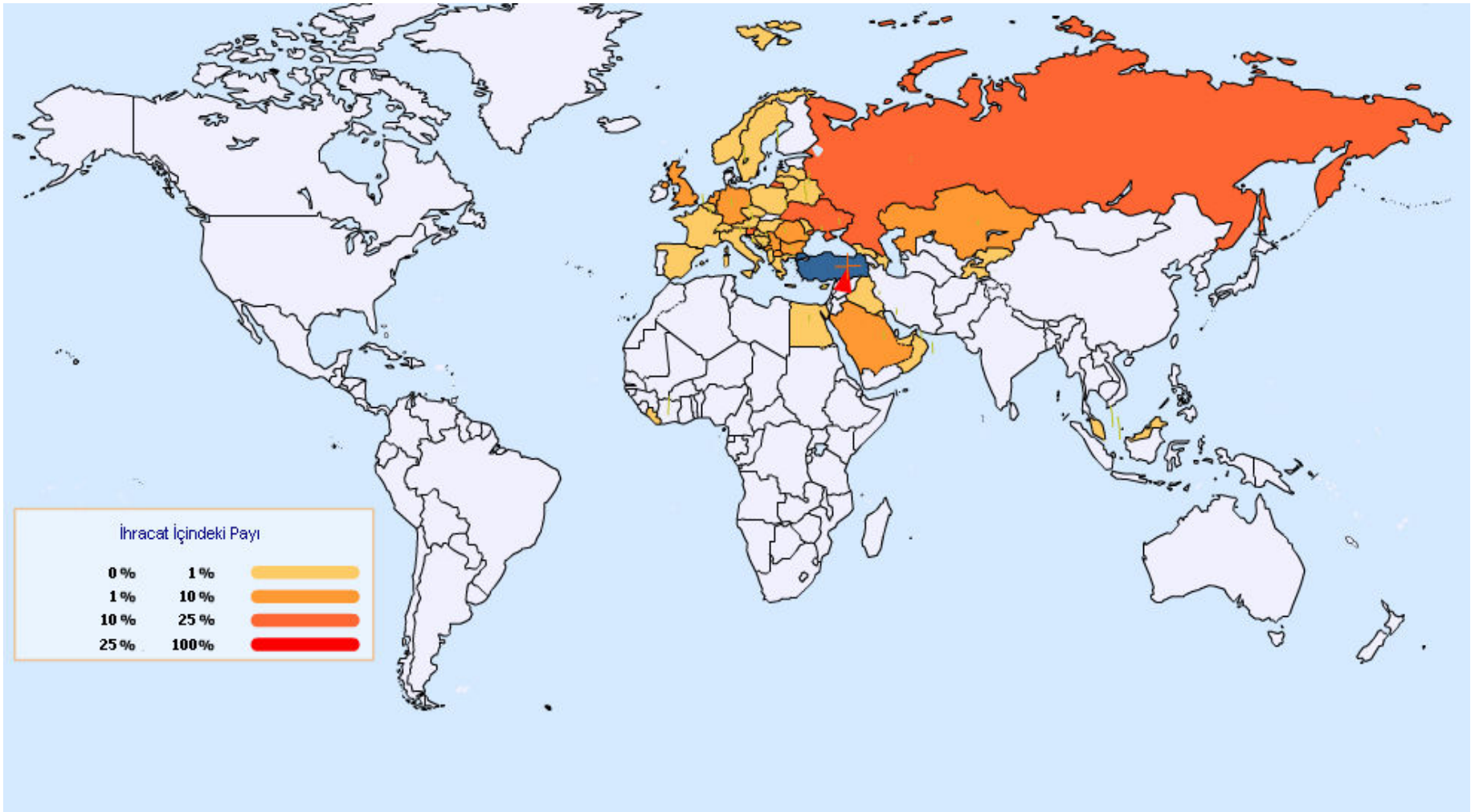
Şekil 4.2.3.6. Türkiye'nin 2005 yılı portakal ihracatı (Anonim, 2007).

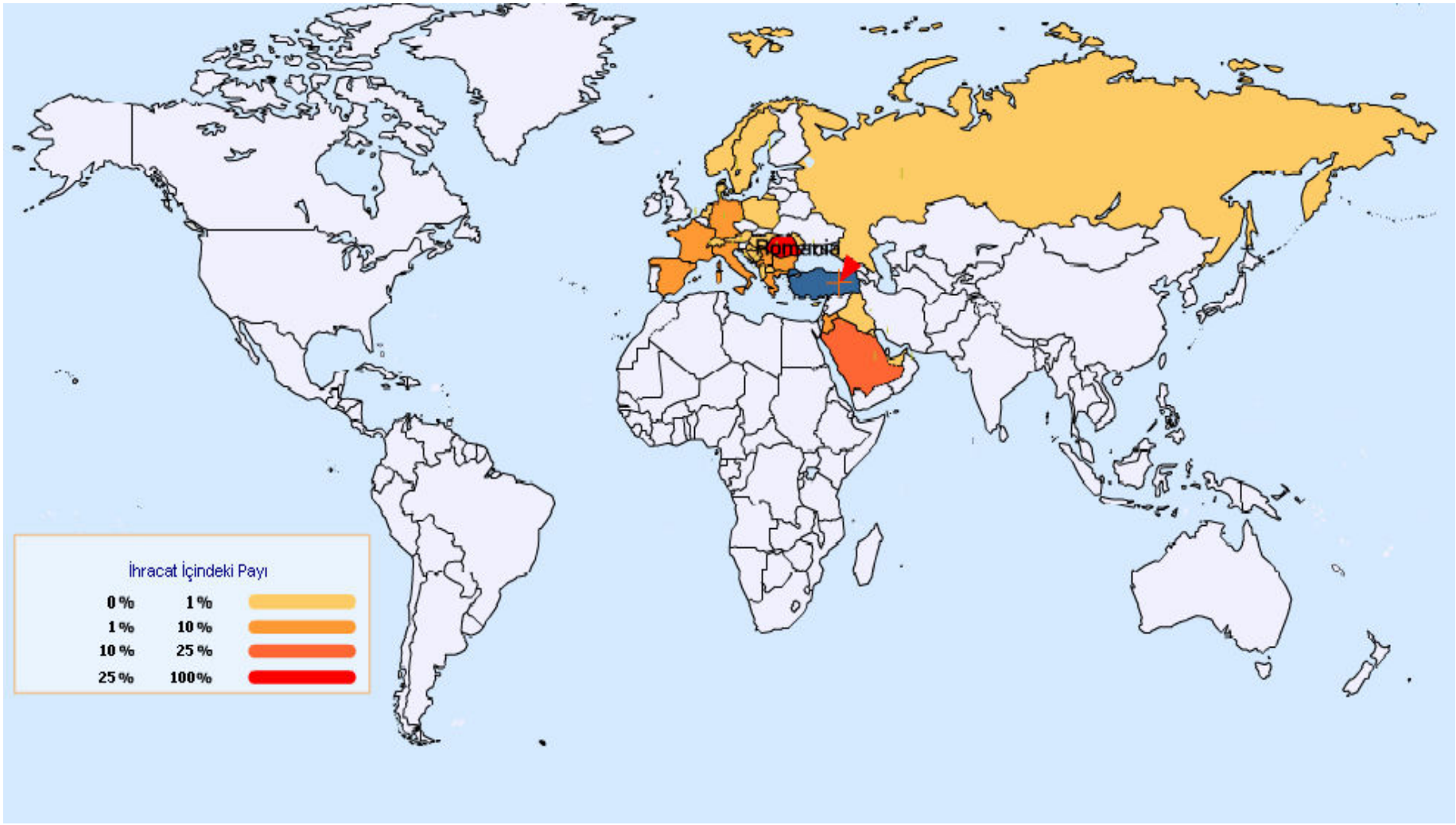
Şekil 4.2.3.5. Türkiye'nin 2005 yılı limon ihracatı (Anonim, 2007).

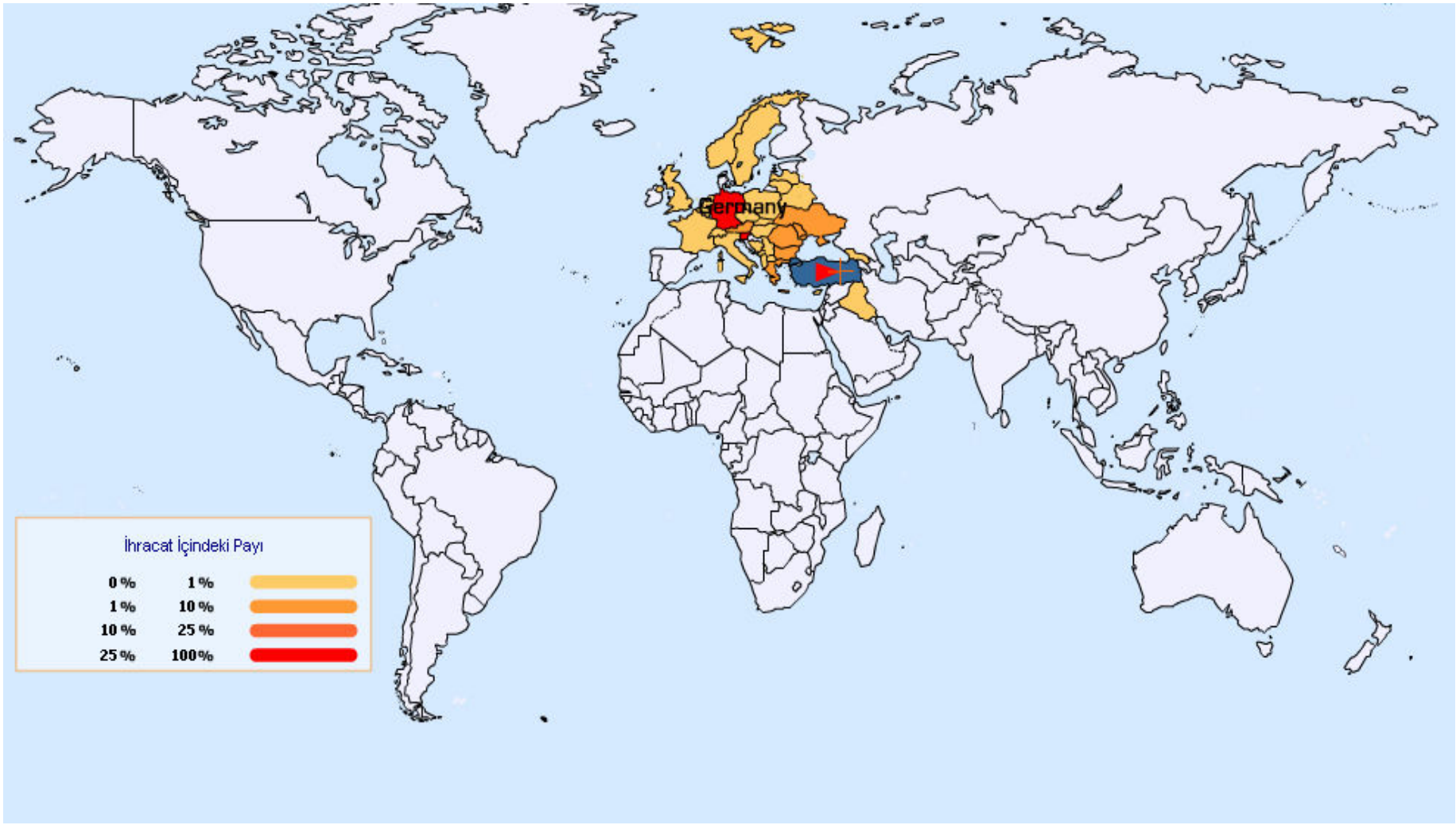
Şekil 4.2.3.7. Türkiye'nin 2005 yılı şeftali ve nektarin ihracatı (Anonim, 2007).

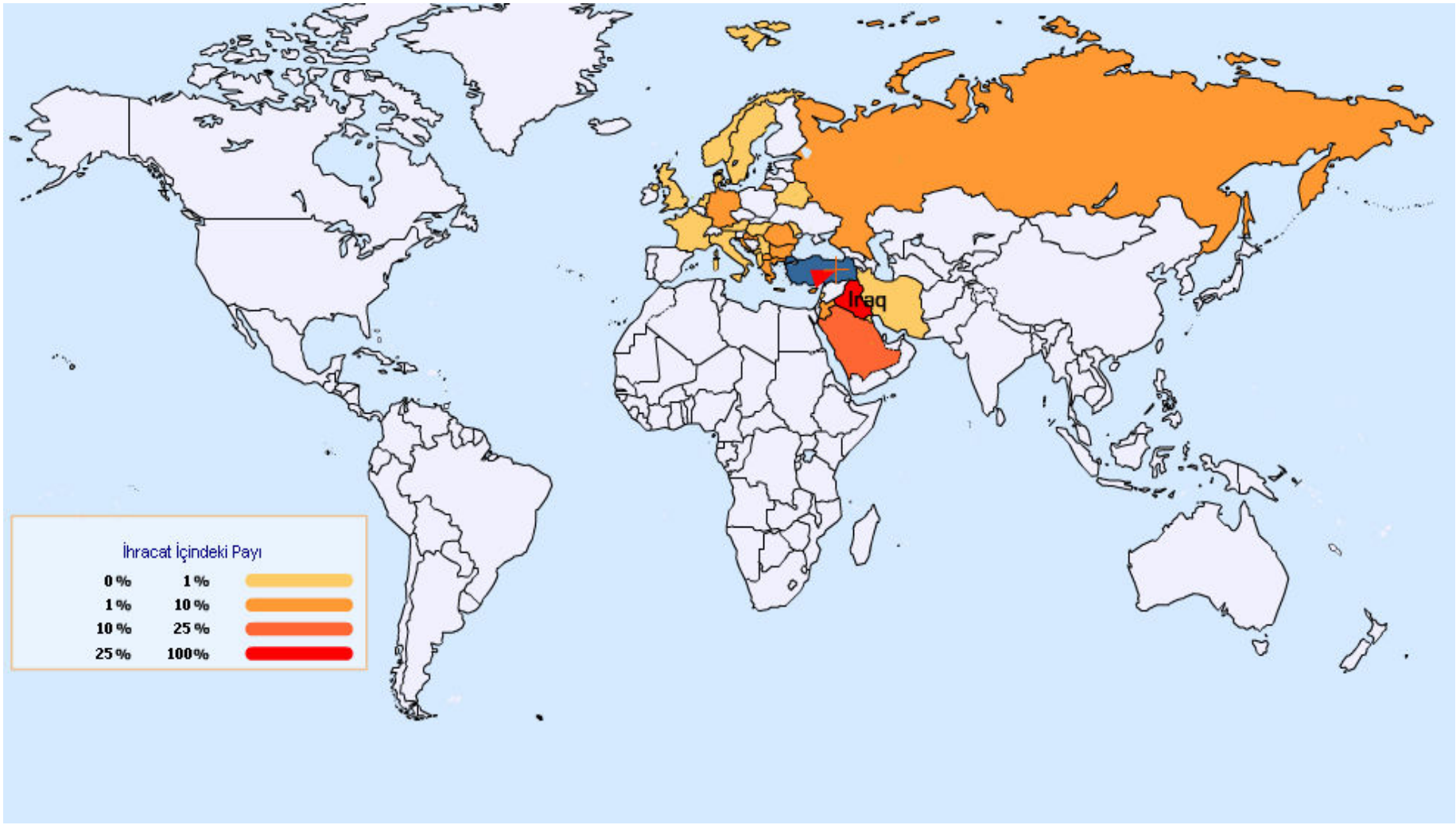
Şekil 4.2.3.8. Türkiye'nin 2005 yılı mandarin ihracatı (Anonim, 2007).

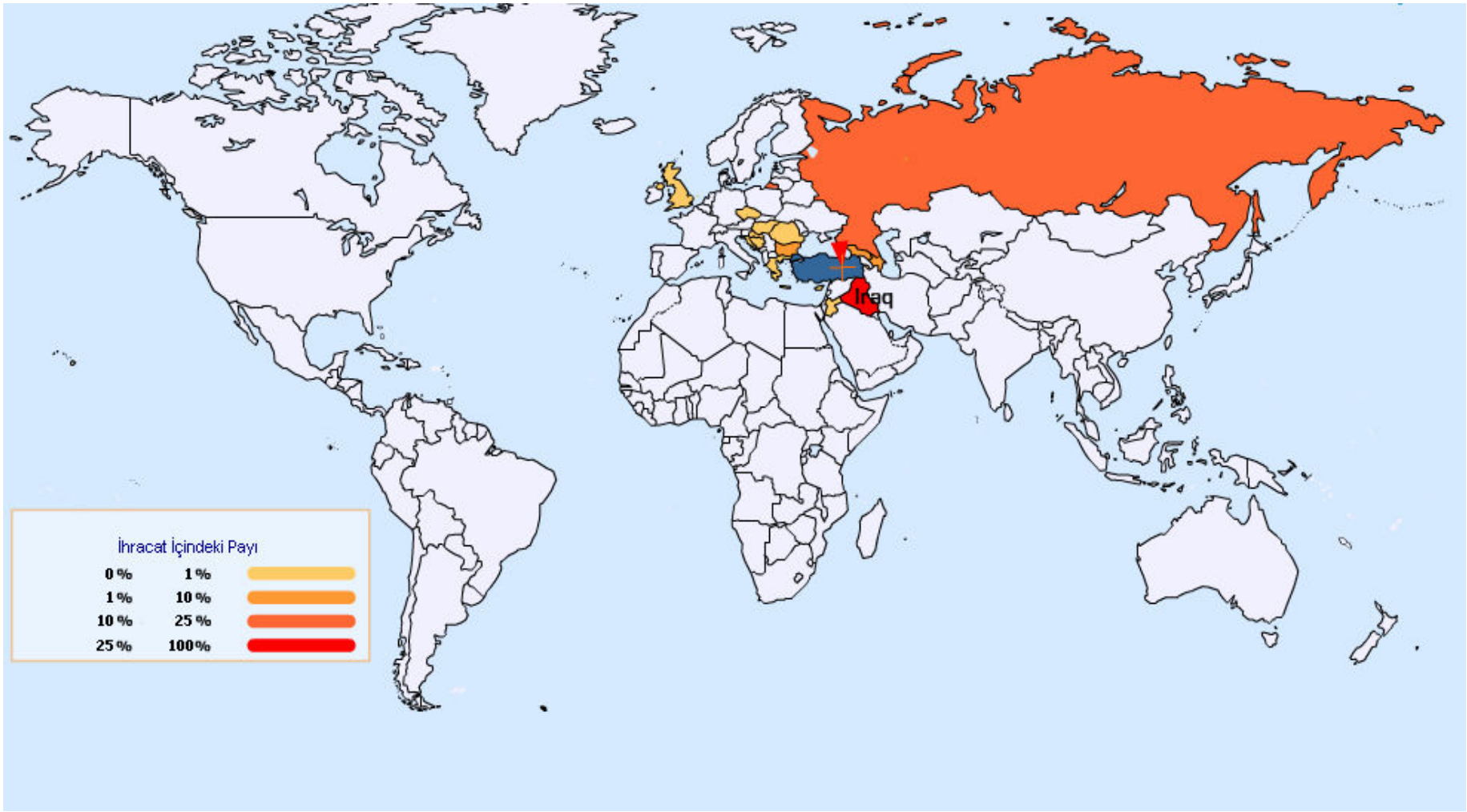
Şekil 4.2.4.1. Türkiye'nin 2005 yılı havuç ve şalgam ihracatı (Anonim, 2007).

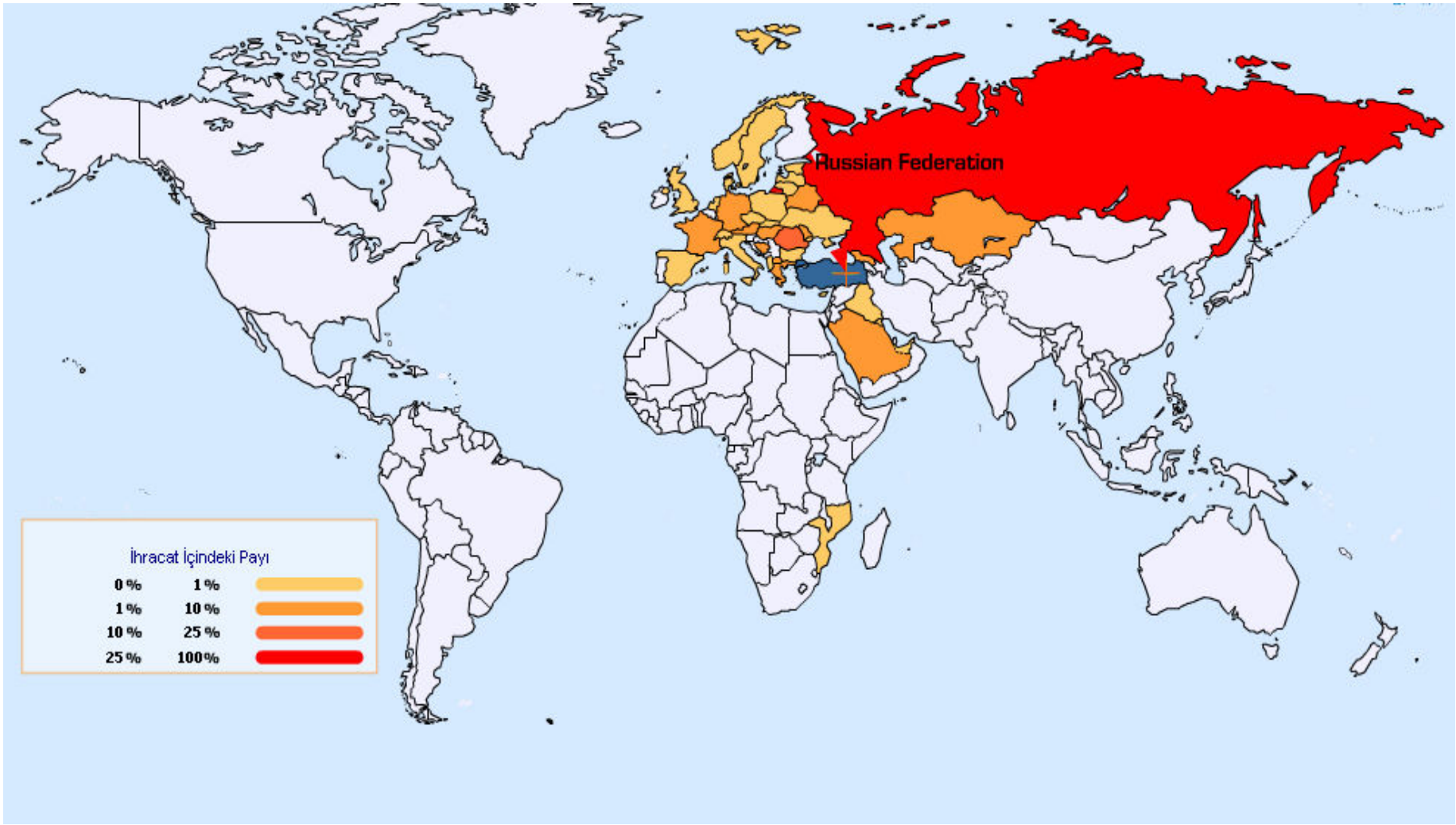
Şekil 4.2.4.2. Türkiye'nin 2005 yılı hıyar ve kornişon ihracatı (Anonim, 2007).

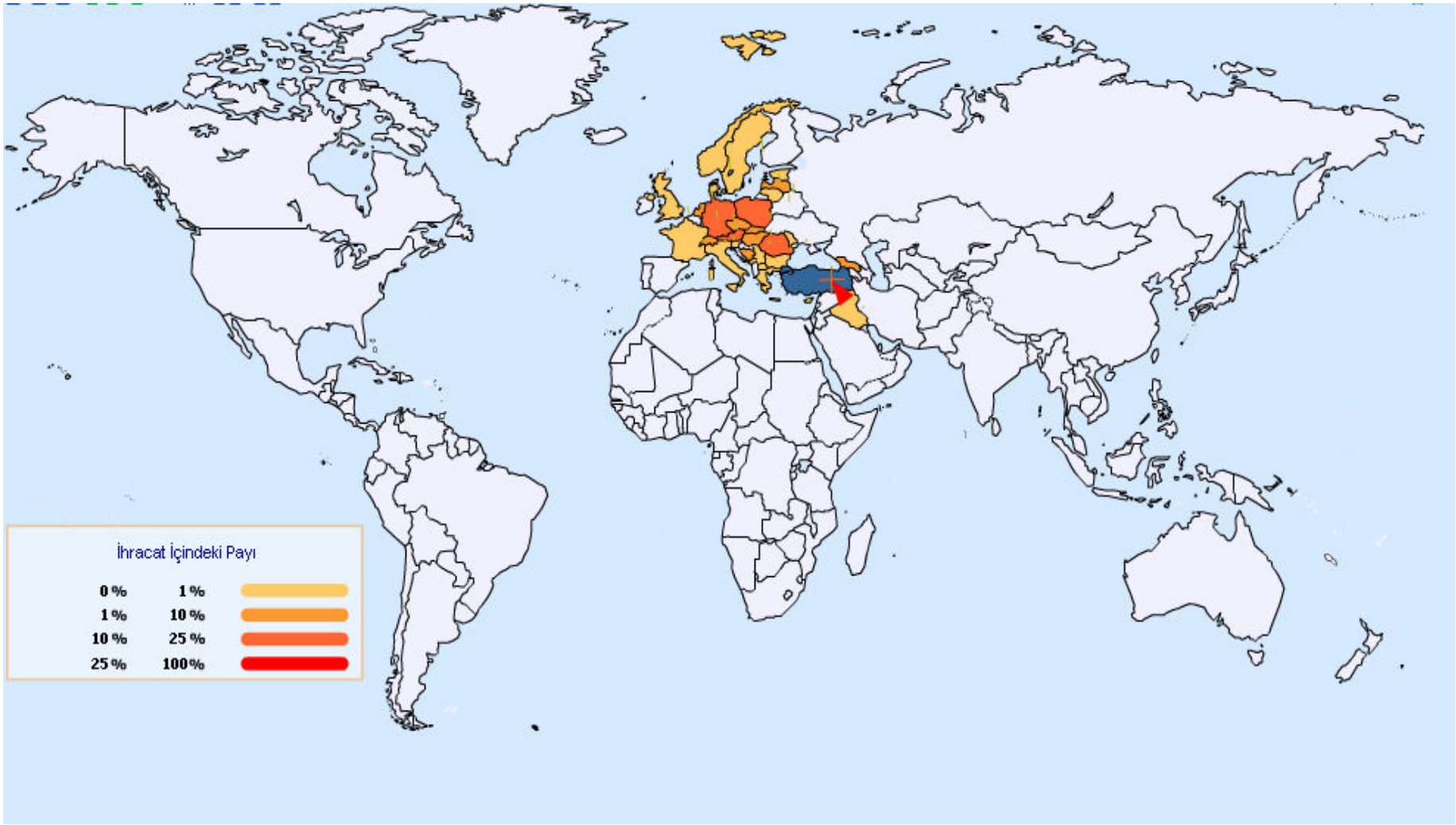
Şekil 4.2.4.3 Türkiye'nin 2005 yılı kuru soğan ihracatı (Anonim, 2007).

Şekil 4.2.4.4. Türkiye'nin 2005 yılı patates ihracatı (Anonim, 2007).

Şekil 4.2.4.5. Türkiye'nin 2005 yılı domates ihracatı (Anonim, 2007).

Şekil 4.2.4.6. Türkiye'nin 2005 yılı karpuz ihracatı (Anonim, 2007).